

ΤΙΤΛΟΣ:

Μορφές Εναλλακτικού Τουρισμού και η προοπτική εξέλιξης τους στην Κρήτη

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

Στεφανάκη Μαρίνα

ΣΧΟΛΗ

Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ

05/02/2013

ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

Κ. Μουδάτσου Αργυρώ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>ΠΡΟΛΟΓΟΣ</u>	3
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1</u>	
1.1 Ο ορισμός του Τουρισμού μέσα από την Ιστορία.....	4-6
1.2 Η οικονομία σήμερα.....	7
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2</u>	
2.1 Ο τουρισμός στην Ελλάδα.....	8
2.2 Ελλάδα: Παγκόσμιος Αναγνωρισμένος Προορισμός.....	8-9
2.3 Βασικός τομέας της Οικονομίας ο Τουρισμός.....	9-11
2.4 Τα είδη του Τουρισμού.....	12-13
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3</u>	
3.1 Το νησί της Κρήτης.....	14-15
3.2 Ο τουρισμός στην Κρήτη.....	15-17
3.3 Κρήτη Νο 1 προορισμός πανελλαδικά.....	17-26
3.4 Εναλλακτικός ή Μαζικός Τουρισμός;.....	27-28
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4</u>	
4.1 Οικοτουρισμός.....	29-31
4.2 Φυσιολατρικός.....	32-36
4.3 Χειμερινός.....	37-38
4.4 Περιπέτειας.....	39-42
4.5 Αγροτουρισμός.....	43-45
4.6 Θαλάσσιος.....	46-53
4.7 Αθλητικός.....	54-55
4.8 Υγείας.....	56-57
4.9 Πολιτιστικός.....	58-63
4.10 Επαγγελματικός.....	64
4.11 Μαθησιακός.....	65
4.12 Θρησκευτικός.....	66-67
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5</u>	
5.1 Αναπτυσσόμενο είδος ο εναλλακτικός τουρισμός.....	68
5.2 Προγράμματα Στήριξης εναλλακτικού τουρισμού(ΕΣΠΑ)	68-71
5.3 Δημόσιες σχέσεις-Διαφήμιση.....	71-72
5.4 Τρόποι προώθησης επιχειρήσεων εναλλακτικών μορφών τουρισμού.....	72
<u>ΕΠΙΛΟΓΟΣ</u>	73
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	74

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε στο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηρακλείου, στο τμήμα Διοίκησης Τουριστικών Επιχειρήσεων από την Στεφανάκη Μαρίνα. Στόχος της εργασίας αυτής είναι η γνωριμία με τις Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού και η δυνατότητα ανάπτυξής τους στην Κρήτη.

Στο πρώτο κεφάλαιο θα κάνουμε μια ιστορική αναδρομή του τουρισμού, από πού ξεκίνησε και που κατέληξε βοηθώντας έτσι να αποκτήσουμε μια ιδέα του Τι σημαίνει Τουρισμός σήμερα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύουμε τον τουρισμό στην Ελλάδα και την παγκόσμια εικόνα του. Θα απαντήσουμε στο ερώτημα “Μπορεί ο τουρισμός να επηρεάσει τη οικονομία μιας χώρας σαν την Ελλάδα;” και θα γνωρίσουμε επιγραμματικά τα είδη του τουρισμού.

Στη συνέχεια περνάμε στο τρίτο κεφάλαιο όπου μέσα από αυτό θα γνωρίσουμε το νησί της Κρήτης, της δυνατότητες του νησιού και θα απαντήσουμε στο ερώτημα “Μαζικός ή εναλλακτικός τουρισμός;”

Στο τέταρτο κεφάλαιο μαθαίνουμε τα είδη του εναλλακτικού τουρισμού. Θα αναλύσουμε κάθε είδος ξεχωριστά και θα δώσουμε δείγματα εμφάνισής τους στο νησί της Κρήτης, αναφέροντας υπάρχουσες επιχειρήσεις που εδρεύουν στους τέσσερις νομούς, διαδρομές κτλ..

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο αναφέρονται τα προγράμματα στήριξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και τρόπο ανάπτυξης μέσα από διάφορες μεθόδους.

Στον επίλογο συναντάμε τα συμπεράσματα της εργασίας μέσα από τα υπέρ και τα κατά του τουρισμού.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την καθηγήτρια μου κ. Μουδάτσου Αργυρώ για την στήριξη ,την υπομονή και την πολύτιμη βοήθειά της.

Σας ευχαριστώ πολύ

Καλή Ανάγνωση

Στεφανάκη Μαρίνα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Ο ορισμός του Τουρισμού μέσα από την Ιστορία

Ο τουρισμός είναι ένας πολύ διαδεδομένος τρόπος ψυχαγωγίας, ειδικά στον Δυτικό Κόσμο ενώ παράλληλα αποτελεί μια πολύ μεγάλη βιομηχανία και σημαντικότερη πηγή εσόδων για παραδοσιακά τουριστικές χώρες όπως την Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία και την Ελλάδα. Πρόσφατα χάρη στην μεγάλη μείωση του κόστους ταξιδιού και της πτώσης του Τείχους, υπάρχουν ανερχόμενοι τουριστικοί προορισμοί όπως Τσεχία, Ουγγαρία, Κροατία, Τουρκία, Αίγυπτος, που προσελκύουν κάθε χρόνο και περισσότερους τουρίστες με όπλο τις χαμηλές τιμές και την καλή εξυπηρέτηση.

Πολλές είναι οι προσπάθειες που έχουν γίνει για να δοθεί ένας επακριβής ορισμός του Τουρισμού. Από τα κύρια χαρακτηριστικά του, πέντε μπορούν να εξακριβωθούν εννοιολογικά και συγκεκριμένα τα εξής:

- Ο τουρισμός είναι αποτέλεσμα μεμονωμένης ή ομαδικής μετακίνησης ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς και η διαμονή τους σε αυτούς επί τουλάχιστον ένα 24ωρο με σκοπό την ικανοποίηση των ψυχαγωγικών τους αναγκών.
- Οι διάφορες μορφές του τουρισμού περιλαμβάνουν απαραίτητα δύο βασικά στοιχεία: Το ταξίδι στον τουριστικό προορισμό και τη διαμονή σε αυτόν, συμπεριλαμβανομένου της διατροφής.
- Το ταξίδι και η διαμονή λαμβάνουν χώρα εκτός του τόπου της μόνιμης διαμονής των ανθρώπων που αποφασίζουν να μετακινηθούν για τουριστικούς λόγους. Η μετακίνηση ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς είναι προσωρινού και βραχυχρόνιου χαρακτήρα, που σημαίνει ότι πρόθεσή τους είναι να επιστρέψουν στον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους μέσα σε λίγες, μέρες βδομάδες ή μήνες.
- Οι άνθρωποι επισκέπτονται τουριστικούς προορισμούς για τουριστικούς λόγους, δηλαδή για λόγους άλλους από εκείνους της μόνιμης διαμονής τους ή της επαγγελματικής απασχόλησής τους.

Το 1941 οι καθηγητές Hunziker και Krapf του Πανεπιστημίου της Βέρνης υποστήριξαν την άποψη πως ο τουρισμός πρέπει να οριστεί σαν το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού σε έναν προορισμό και τη διαμονή σε αυτόν μη μόνιμων κατοίκων του.

Το 1937 η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων της Κοινωνίας των Εθνών σύστησε στις χώρες-μέλη της να υιοθετήσουν έναν ορισμό που χαρακτήριζε τον τουρίστα σαν ένα άτομο που ταξιδεύει για ένα χρονικό διάστημα 24 ωρών ή περισσότερο σε μια χώρα διαφορετική από εκείνη που διαμένει μόνιμα.

Δυόμιση δεκαετίες αργότερα, το 1963 η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για Διεθνή Ταξίδια και Τουρισμό, που πραγματοποιήθηκε στη Ρώμη συμφώνησε ο όρος επισκέπτης να περιγράφει κάθε άτομο που επισκέπτεται μία χώρα διαφορετική από εκείνη που διαμένει μόνιμα, για οποιοδήποτε λόγο εκτός από εκείνο της άσκησης ενός επαγγέλματος για το οποίο να αμείβεται με χρηματικούς πόρους της χώρας την οποία επισκέπτεται. Ο ορισμός αυτό καλύπτει δύο κατηγορίες επισκεπτών:

- **Τους τουρίστες:** άτομα που επισκέπτονται μια χώρα και διαμένουν σε αυτήν τουλάχιστον επί ένα 24ωρο, και των οποίων οι λόγοι επίσκεψης είναι τις περισσότερες φορές διακοπές, επαγγελματικοί, υγείας, σπουδές, συμμετοχή σε αποστολή ή σύσκεψη ή συνέδριο, επίσκεψη φίλων ή συγγενών, θρησκευτικοί και άθληση.
- **Τους εκδρομείς:** άτομα που επισκέπτονται μια χώρα και διαμένουν σε αυτή λιγότερο από ένα 24ωρο. Σε αυτούς περιλαμβάνονται οι επιβάτες κρουαζιερόπλοιων, οι επισκέπτες που έρχονται και φεύγουν την ίδια μέρα χωρίς να διανυκτερεύσουν, καθώς επίσης και τα πληρώματα πλοίων, αεροπλάνων κλπ.

Δεν είναι όμως ο τουρισμός φαινόμενο των τελευταίων αιώνων. Στηρίχθηκε εξ'αρχής στον ελεύθερο χρόνο και στη μετακίνηση. Στην αρχαία Ελλάδα και στη Ρώμη, η ύπαρξη του ελεύθερου χρόνου απεικόνιζε την προσεύλευση και την κοινωνική τάξη των ανθρώπων. Ήταν χαρακτηριστικό των ελεύθερων, των οικονομικά ισχυρών, των μελών της ανώτερης τάξης, των απαλλαγμένων από κάθε εξαναγκαστική εργασία και των ατόμων που ασχολούνταν αποκλειστικά και μόνο με ευγενείς δραστηριότητες.

Πρόδρομοι του σημερινού τουρισμού ήταν οι εξερευνήσεις και τα επιμορφωτικά, εμπορικά, θρησκευτικά και πολιτικά ταξίδια των αρχαίων. Οι Σουμέριοι με την εφεύρεση της ρόδας και του χρήματος έδωσαν νέα πνοή στα ταξίδια. Οι φοινικές θεωρούνταν οι πρώτοι έμποροι-ταξιδιώτες. Οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι και ιστορικοί επιδίδονταν στα ταξίδια όπως ο Θαλής, ο Πυθαγόρας, ο Αριστοτέλης που επισκέφθηκαν την Αίγυπτο, ο Ηρόδοτος και πολλοί άλλοι που μετέφεραν στα βιβλία τους τις ταξιδιωτικές τους εμπειρίες καθώς και τα γεωγραφικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά χαρακτηριστικά των τόπων που επισκέπτονταν. Σημαντικά είναι και τα ταξίδια του Μέγα Αλέξανδρου που άνοιξαν δρόμο σε άγνωστες χώρες της Ασίας, ενώ οι Ρωμαίοι θεωρούνταν οι πρώτοι που ταξίδεψαν για λόγους αναχυσής.

Κατά την διάρκεια του μεσαίωνα τα ταξίδια αναψυχής μειώθηκαν αρκετά λόγω της ανασφάλειας που επικρατούσε στους δρόμους από την παρουσία ληστών. Τότε οι κύριοι λόγοι των ταξιδιών ήταν θρησκευτικοί και κατακτητικοί με σημείο αναφοράς το ταξίδι του Μάρκο Πόλο στην Ασία και την Κίνα που εγκαινίασε την εποχή των εξερευνήσεων.

Στην Αναγέννηση, ο τουριστικός τομέας εμπλουτίζεται με νέα κίνητρα: την ευχαρίστηση και την περιέργεια της διανόησης. Στην Αγγλία τον 16^ο αιώνα ξεκίνησε ο τουρισμός με την σημερινή του μορφή, όταν οι εύποροι αριστοκράτες έστελναν τους γιούς τους στην Ευρώπη (συγκεκριμένα στην Γαλλία) για να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους και να διευρύνουν τους ορίζοντές τους. Στα πλαίσια των εκαπιδευτικών περιηγήσεων τους δημιουργήθηκαν δύο είδη περιηγήσεων: τα μικρης διαρκείας <petit tour> και τα μακράς <grand tour> που περιελάμβανε και την Βουργουνδία. Το 1811 πρωτοεμφανίζεται ο όρος <<tourism>> για να δηλώσει με επεξηγηματικό τρόπο την πρακτική του αν ταξιδεύει κανείς από ευχαρίστηση.

Η εφεύρεση της άμαξας στην Ουγγαρία τον 15^ο αιώνα, συνέβαλε στην αύξηση των ταξιδιών με αποκορύφωμα των 18^ο αιώνα, όταν και το 1840-1860 ανακαλύφθηκε και εξάπλωθηκε ο σιδηρόδρομος ως πρώτο μέσο μαζικής μεταφοράς. Μεταξύ της 20ετίας 1830-1850 στην Ευρώπη έχει δημιουργηθεί ήδη σιδηροδρομικό δίκτυο μήκους 12.000 μιλίων ενώ στην Αμερική μήκους 5.020 μιλίων. Στα επιβατικά βαγόνια προστέθηκαν βαγόνια με κλινες, εστιατόρια και κουζίνες μια ιδέα του αμερικανού George Pullman (1877), το όνομα του οποίου πήραν τα σημερινά μεγάλα τουριστικά λεωφορεία. Στην συνέχεια η Ευρώπη συνδέθηκε με την Αμερική με ατμόπλοια που η σταδιακή εξέλιξή τους, μείωνε την διάρκεια του ταξιδιού σε έξι ήμερες. Ο ανταγωνισμός εκανε μερικά από αυτά τα πλοία "πλωτά ανάκτορα" προσφέροντας πολυτέλεια που σχετιζόταν με το αντίτιμο που πλήρωνε ο καθένας ανάλογα με την θέση του.

Αντιλαμβανόμενος τις απαιτήσεις της αγοράς ο Thomas Cook θέτει τις πρώτες οργανωτικές και αναπτυξιακές δομές στον τουρισμό. Είναι ο πρώτος επαγγελματίας τουριστικός πράκτορας και με αυτή την ιδιότητα προσφέρει πρωτόπορα ολοκληρωμένα τουριστικά πακέτα που περιλαμβάνουν τους ταξιδιωτικούς ναύλους, τη συνοδεία, τις ξεναγήσεις και την διατροφή. Στο πρώτο του ταξίδι απο το Λέστερ στο Λάφμποροου συμμετείχαν 570 άτομα, με τιμή συμμετοχής ένα σελίνι.

Τον 19^ο αιώνα εμφανίζονται τα πρώτα πολυτελή ξενοδοχεία όπως στη Ρώμη το Grand Hotel και στο Παρίσι το Hotel Ritz. Αυτή είναι η περίδος σταθμός για την μελλοντική εξέλιξη του τουρισμού. Οι θεσμικές, οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές ανακατατάξεις που επιτέλεστηκαν στα πλαίσια της βιομηχανικής επανάστασης, συνέβαλλαν στην μελλοντική μορφολογία του τουρισμού και στην εμφάνιση των πρώτων τάξεων μαζικοποίησης και εμπορικοποίησής του.

Η εφεύρεση και εν συνεχεία η τελειοποίηση του αυτοκινήτου και του αεροπλάνου, σήμαναν την αρχή μίας νέας εποχής στον τουρισμό, από την αρχή κι όλας του 20^ο αιώνα. Ο τουρισμός πλέον απευθυνόταν στα ευρύτερα στρώματα και έγινε μαζικότερος. Το τουριστικό προϊόν διαφοροποιήθηκε σε σύγκριση με τους πορηγούμενους αιώνες. Ο χωρικά καθορισμένος στις παράκτιες ζώνες της Βόρειας Μεσογείου τουρισμός αναψυχής των αριστοκρατών και των εισοδηματιών, αντικαταστάθηκε από τον θερινό παραθεριστικό τουρισμό.

Οι τουριστικοί σταθμοί της αριστοκρατικής τάξης παραμένουν ,αλλά μεταβάλλεται η περίδος λειτουργίας τους καθώς και τα κίνητρα και το προφίλ των πελατών τους.Μερικοί από του παράγοντες που βοήθησαν στον εκδημοκρατισμό του τουρισμού είναι οι εξής:

- Το πλήθος των τουριστικών πληροφοριών που παρείχαν οι ταξιδιωτικοί οδηγοί.
- Ο πολλαπλασιασμό των τουριστικών οργανώσεων.
- Η δημιουργία τουριστικής νομοθεσίας,προκειμένου να προστατευθούν οι ιστορικοί οικισμοί ,ιαματικές πηγές και το φυσικό περιβάλλον από την μαζικοποίηση του τουρισμού.
- Η αύξηση του ατομικού εισοδήματος και του ελεύθερου χρόνου.Στη Γαλλία για παράδειγμα,μεταξύ του 1848 και 1919,οι ημερήσιες ώρες εργασίας μειώθηκαν από 14 σε 8 και οι μισθοί διπλασιάστηκαν.
- Η ανάπτυξη και η ευρεία διάδοση του σιδηροδρομικού δικτύου.
- Η ανάπτυξη της αυτοκινητοβιομηχανίας και οι πτήσεις charters που συνέβαλαν στη μείωση του κόστους μεταφοράς και στην ελαχιστοποίηση του παράγοντα χρόνος-απόσταση.
- Η βελτίωση των υπηρεσιών υποδοχής των τουριστών με την δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων ,εγκαταστάσεων σίτισης και ψυχαγωγίας ,συγκοινωνιακών δικτύων, μέσων μαζικής μεταφοράς και υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.
- Οι διευκολύνσεις στα σύνορα μέσω μιας σειράς αστυνομικών, φορολογικών και συναλλαγματικών ελέγχων. Οι οδηγίες 64/221/ΕΟΚ και 73/148/ΕΟΚ του συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης είχαν ως στόχο τη διευκόλυνση των μετακινήσεων των κατοίκων των κρατών μελών ,οι οποίοι επιθυμούσαν να επισκεφθούν μιας άλλης χώρα-μέλος.
- Η δημιουργία μεταξύ ταξιδιωτικών οργανισμών ,οι οποίοι είναι μεσολαβητές μεταξύ των τουριστικών επιχειρηματιών και τουριστών.
- Η κατάσταση διαρκούς ειρήνης και ιδιαίτερα μετά τν Β Παγκόσμιο Πόλεμο, χωρίς να απουσίαζον οι εμπόλεμες συνθήκες τοπικού χαρακτήρα(πχ Γιουγκοσλαβία κ Ιράκ)

Από την δεκαετία του 50' και μετά το επικρατέστερο είδος τουρισμού ήταν ο μαζικός (θα μιλήσουμε αναλυτικότερα παρακάτω),η επικράτηση του οποίου οφείλεται στο γεγονός ότι εξαιτίας των οργανωτικών και τεχνολογικών καινοτομιών προσέφερε χαμηλό κόστος μεταφοράς και διαμονής ανά επισκέπτη. Το διάστημα 1965-1985 αποτελούσε ο τουρισμός ένα καταναλωτικό αγαθό που απευθυνόταν σε όλα τα οικονομικά και κοινωνικά στρώματα .Τα ταξίδια πλέον εντάσσονταν στην καθημερινότητα με τα αυτόνομα περιηγητικά ,τα αναψυχής ,τα επαγγελματικά και τα ειδικού ενδιαφέροντος να επικρατούν.

1.2 Η οικονομία σήμερα και πως επηρεάζει τον Τουρισμό

Λίγο μετά τις αρχές του 21^ο αιώνα ,η παγκόσμια οικονομία αναμφίβολα έδειξε να διανύει έναν οικονομικό τυφώνα που θα κάνει τον κόσμο να χάσει την ελπίδα και την ασφάλεια. Το σκηνικό της οικονομικής κρίσης που διανύουμε στην Ευρώπη,σε πολλούς οικονομολόγους και μη, θυμίζει ‘‘Το Κραχ του 1929’’,όταν εκείνη την Μαύρη Τρίτη στις 29 Οκτωβρίου, ο Dow Jones έχασε 12 % (22% ήταν η μεγαλύτερη ημερήσια πτώση που υπέστη την Μαύρη Δευτέρα στις 19 Οκτωβρίου 1987), φέρνοντας τις απώλειες της εβδομάδας σε 30 δις. δολάρια, δηλαδή δέκα φορές τον ετήσιο προϋπολογισμό της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και πολλές φορές περισσότερα από όσα είχαν ξοδέψει οι ΗΠΑ στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η κατάρρευση του χρηματιστηρίου, σηματοδότησε την έναρξη της μεγάλης οικονομικής ύφεσης των ΗΠΑ η οποία πέρασε από πολλές διακυμάνσεις,(μέχρι το 1954 όπου και ανέκαμψε σταθερά {John Goldbreathy,*The Great Crash*}), γεγονός όμως που δεν επηρέασε την ανάπτυξη του τουρισμού μιας και την ίδια εποχή η Αμερική (όπως αναφέραμε παραπάνω) επένδυσε περίπου 60% περισσότερα κεφάλαια στην επέκταση των σιδηροδρομικών δικτύων απ’ότι στην βιομηχανία.

Η ευρωπαϊκή οικονομία –που μας ενδιαφέρει άμεσα γιατί είναι η πηγή προσέλευσης των τουριστών μας- βρίσκεται αντιμέτωπη με ένα οικονομικό χάος που μας δείχνει ότι η οικονομική δραστηριότητα όλα αυτά τα χρόνια δεν ακολούθησε μια γραμμική, ανοδική ή καθοδική πορεία, αλλά κυκλική. Ο τουρισμός είναι ένα δυναμικό φαινόμενο το οποίο υπόκειται στις τυχαίες συχνά μεταβολές ενός οικονομικο-κοινωνικού περιβάλλοντος.

Στην δύνη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης πλήττεται σοβαρά ο τουρισμός, ο οποίος προσελκύει πελάτες με χαμηλό εισόδημα. Αρκετοί υποψήφιοι τουρίστες δυστυχώς, έχουν χάσει την εργασία τους ενώ κάποια άλλη ομάδα εξ αιτίας του φόβου της οικονομικής κρίσης σφίγγει κατά πολύ το εισόδημα της για ώρα έκτακτης ανάγκης, αποφεύγοντας φυσικά τον τουρισμό. Οι ομάδες αυτές όμως είναι πάρα πολλά εκατομμύρια ανά τον κόσμο και φυσικά θα τους χάσει η τουριστική βιομηχανία από πελάτες, εξαιτίας της οικονομικής αδυναμίας τους να αντεπεξέλθουν στις βασικές απαιτήσεις της ζωής.

Λόγω λοιπόν της κρισιμότητας της οικονομικής κατάστασης παγκοσμίως, είναι απόλυτα λογικό η χώρα η οποία πρώτη θα λύσει το σημαντικότερο πρόβλημα της τουριστικής της βιομηχανίας να προσελκύσει πελάτες με ίσως και μηδαμινό ακόμα εισόδημα, θα μεταμορφωθεί ακαριαία σε τουριστική υπέρ- δύναμη. Τότε η οικονομική κρίση, σίγουρα μεταμορφώνεται σε τεράστια ευκαιρία, αρκεί να ακολουθήσουμε τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της κάθε εποχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 Ο Τουρισμός στην Ελλάδα

Η Μεσόγειος θεωρείται παγκόσμια ως η πρώτη «τουριστική λεκάνη». Οι ευνοϊκοί παράγοντες για την προσέλκυση τουριστών είναι σημαντικοί. Σε ότι αφορά την Ελλάδα η ανάπτυξη του τουρισμού βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην απόλαυση του φυσικού περιβάλλοντος αφού αυτό προσελκύει τον τουρισμό, και μάλιστα στις πιο εύθραυστες του περιοχές όπως είναι τα νησιά, οι ακτές, οι λίμνες και άλλοι βιότοποι.

Κατά την διάρκεια της ανάπτυξης του ποσοτικού μοντέλου που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα, διακρίνονται τέσσερις διαφορετικοί περίοδοι μεταξύ 1950 και 2008, σχετικά με τις αυξητικές τάσεις του διεθνούς τουρισμού και τις φάσεις του κύκλου ζωής του προϊόντος.

- Η πρώτη περίοδος αφορά την χρονική περίοδο 1950-1970 και αντιπροσωπεύει την φάση της εισαγωγής/ανάπτυξης.
- Η δεύτερη περίοδος αφορά την χρονική περίοδο 1971-1980 και αντιπροσωπεύει την φάση της σταθεροποίησης.
- Η τρίτη περίοδος αφορά την χρονική περίοδο 1981-1990 και αντιπροσωπεύει μία φάση αβεβαιότητας.
- Η τέταρτη περίοδος αφορά την χρονική περίοδο 1991-2008 που αντιπροσωπεύει μία φάση ωριμότητας-κορεσμού, συνοδευόμενης από ένα αβέβαιο διεθνές πολιτικό σκηνικό και μία διεθνή οικονομική κρίση.

Το έτος 1991 με την μείωση κατά 11,2% του αριθμού των διεθνών τουριστών σηματοδοτείται η έναρξη της κρίσης του ελληνικού τουρισμού. Όλοι οι παραδοσιακοί δείκτες μειώνονται. Η λέξη “κρίση” αρχίζει να διαχέεται από τα Μ.Μ.Ε και τους επαγγελματίες του τουριστικού τομέα. Ωστόσο ελάχιστες ήταν οι αναφορές στην πραγματική χροιά της κρίσης, ενώ απουσιάζει η εμπειριστατωμένη άποψη των εθνικών τουριστικών φορέων και οργανισμών.

Ορισμένοι προβάλλουν την ιδέα μίας αρνητικής και περαστικής συγκυρίας. Άλλοι πιο προβληματισμένοι καταγράφουν τις δομικές αδυναμίες ενός συστήματος και αμφισβητούν την αρμονική σχέση που διέπει τουρισμό και οικονομική ανάπτυξη.

τουριστική κρίση παρουσιάζει ταυτόχρονα έναν χαρακτήρα συγκυριακό και δομικό.

Τελικά πέρα από μία γενικότερη κρίση του ελληνικού τουρισμού, η διαχρονική χειροτέρευση του υιοθετημένου μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης, ανταποκρίνεται σε μία κρίση του μοντέλου των 4S (sun,sand,sea and sex),ή αλλιώς ‘Μαζικός Τουρισμός’.

2.2 Ελλάδα: Ένας παγκοσμίως αναγνωρίσιμος προορισμός

Η Ελλάδα αποτελεί κορυφαίο τουριστικό προορισμό παγκοσμίως. Η Ελλάδα κατατάσσεται ανάμεσα στους Top 10 τουριστικούς προορισμούς για το 2010 σύμφωνα με τη Lonely Planet και επίσης βρίσκεται στη δεύτερη θέση σύμφωνα με τα Telegraph Travel Awards 2008 της Αγγλίας στην κατηγορία της Καλύτερης Ευρωπαϊκής Χώρας.

Την τελευταία δεκαετία, ο αριθμός των τουριστών αυξάνεται σταθερά. Το 2004, 14,2 εκατομμύρια άτομα επισκέφθηκαν την Ελλάδα, αριθμός που αυξήθηκε σε 17 εκατομμύρια το 2008 και αναμένεται ότι οι επισκέπτες θα αυξηθούν σε 20 εκατομμύρια τα επόμενα χρόνια, σχεδόν το διπλάσιο του πληθυσμού της χώρας.

Ένα Μοναδικό Τοπίο

Η Ελλάδα διαθέτει περισσότερα από 15.000 χιλιόμετρα παραλίας, 190.000 ακτές και 6.000 μεγάλα και μικρότερα νησιά. Οι επισκέπτες ανακαλύπτουν ποικίλες επιλογές σε τομείς όπως η ιστιοπλοΐα και οι κρουαζιέρες, τα ταξίδια κινήτρων και τις αποδράσεις σαββατοκύριακου. Παρθένες παραλίες, επιβλητικά βουνά, πλούσια ιστορία και παραδόσεις, θεαματικά τοπία και φημισμένη φιλοξενία είναι τα στοιχεία που προσελκύουν επισκέπτες από όλο τον κόσμο στον τόπο που γεννήθηκε η δημοκρατία.

Το μεσογειακό κλίμα της Ελλάδας είναι ιδανικό για τουρισμό καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Σήμερα μία από τις βασικές προτεραιότητες της Ελληνικής Πολιτείας είναι να δημιουργήσει μία δυναμική και βιώσιμη τουριστική υποδομή για όλες τις εποχές του χρόνου που θα ανταποκρίνεται στις προκλήσεις του 21ου αιώνα.

Σύμφωνα με το Travel & Tourism Competitiveness Report, 2009, που δημοσιεύτηκε από το World Economic Forum, η Ελλάδα κατέχει συνολικά την 24η θέση μεταξύ 133 χωρών, και παράλληλα βρίσκεται στο Top 10 σε μία σειρά από σημαντικούς επιμέρους δείκτες (3η Θέση: Prioritization of travel & tourism subindex, 9η θέση: World Heritage cultural sites, 5η θέση: Tourism infrastructure, 1η θέση: Physician density subindex.).

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα βγήκε ο καλύτερος προορισμός του 2012 στον διαγωνισμό των Τουριστικών πρακτόρων (Travel Agents CHOICE AWARDS: Short haul destination of the year for weddings, couples, honeymoons GREECE 2012 WINNER), ενώ ταυτόχρονα βραβεύτηκε από τους αναγνώστες του TRAVEL MAGAZINE σαν ο καλύτερος ευρωπαϊκός τουρισμός παραλίας (TRAVEL MAGAZINE READER'S AWARDS: Best European Beach Destination GREECE 2012 WINNER).

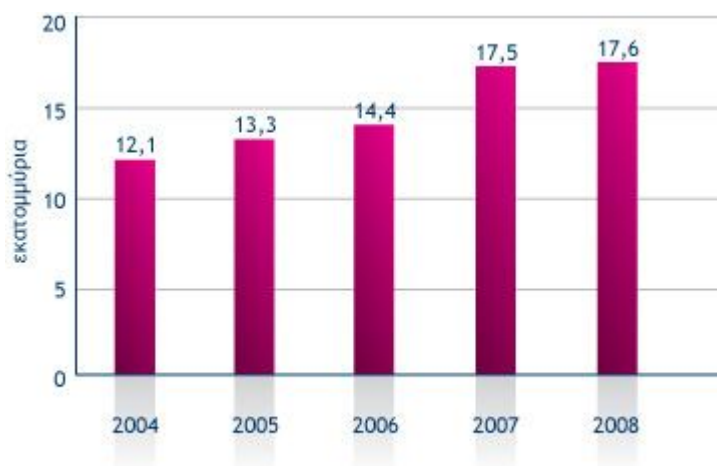
2.3 Βασικός Τομέας της οικονομίας της Ελλάδας ο Τουρισμός

Ο τουρισμός αποτελεί το 18% του ΑΕΠ της Ελλάδας, απασχολεί περισσότερα από 900.000 άτομα και είναι η μεγαλύτερη πηγή άδηλων πόρων της χώρας (36% το 2007).

Σήμερα, λειτουργούν περισσότερα από 9.000 ξενοδοχεία στην Ελλάδα. Το γεωγραφικό εύρος των τουριστικών προορισμών είναι ιδιαίτερα μεγάλο, εξαιτίας του γεγονότος ότι η Ελλάδα διαθέτει πάνω από 6.000 μεγάλα και μικρότερα νησιά. Επιπλέον, η μεγάλη ποικιλία σε φυσικά τοπία, ο μεγάλος αριθμός ιστορικών μνημείων και χωριών και η δυνατότητα πολλών δραστηριοτήτων υποδηλώνουν ότι οι ευκαιρίες ουσιαστικά είναι απεριόριστες.

Το 85% περίπου των επισκεπτών έρχονται από τη Δυτική Ευρώπη: 21,2% από το Ηνωμένο Βασίλειο, 17,5% από τη Γερμανία, 8,8% από την Ιταλία, 5,3% από τη Γαλλία, 5,2% από την Ολλανδία και 7,5% από σκανδιναβικές χώρες. Επιπλέον, αυξάνονται όλο και περισσότερο οι επισκέπτες από την Ανατολική Ευρώπη και την Κίνα:

Τουριστικές Αφίξεις ανά χρονιά στην Ελλάδα

Πηγή: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού και Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος

Νέα Εποχή Τουριστικών Επενδύσεων

Ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός τουριστών καθώς το προφίλ του σημερινού ταξιδιώτη, απαιτούν διαφοροποίηση και εμπλουτισμό του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος της χώρας μας καθώς και την ανάπτυξη αντίστοιχης υποδομής. Οι επενδυτές θα βρουν στην Ελλάδα ένα μεγάλο εύρος ευκαιριών, πρόσφορο έδαφος για νέες επενδύσεις και μερικές από τις ομορφότερες τοποθεσίες στον κόσμο.

Παρόλο που η χώρα διαθέτει άρτια τουριστική υποδομή, η Ελλάδα έχει θέσει ως στόχο να αναπτύξει περαιτέρω τις τουριστικές της δυνατότητες και να αποτελέσει προορισμό διακοπών για όλο το χρόνο. Το μεσογειακό κλίμα της χώρας είναι ιδανικό για δραστηριότητες, όπως γκολφ και οδοιπορία, και εκτιμάται ότι ένα εκατομμύριο Ευρωπαίοι θεωρούν την Ελλάδα ως υποψήφιο προορισμό δεύτερης κατοικίας.

Σήμερα, το 70% των επισκέψεων λαμβάνει χώρα κατά την περίοδο μεταξύ Μαΐου και Οκτωβρίου, ενώ οι επισκέπτες συγκεντρώνονται κυρίως στην Κρήτη (21% των συνολικών κλινών), στα Δωδεκάνησα (17%), στα Επτάνησα (12%), στην Αττική (9%), στη Χαλκιδική (6,5%) και στις Κυκλάδες (6%).

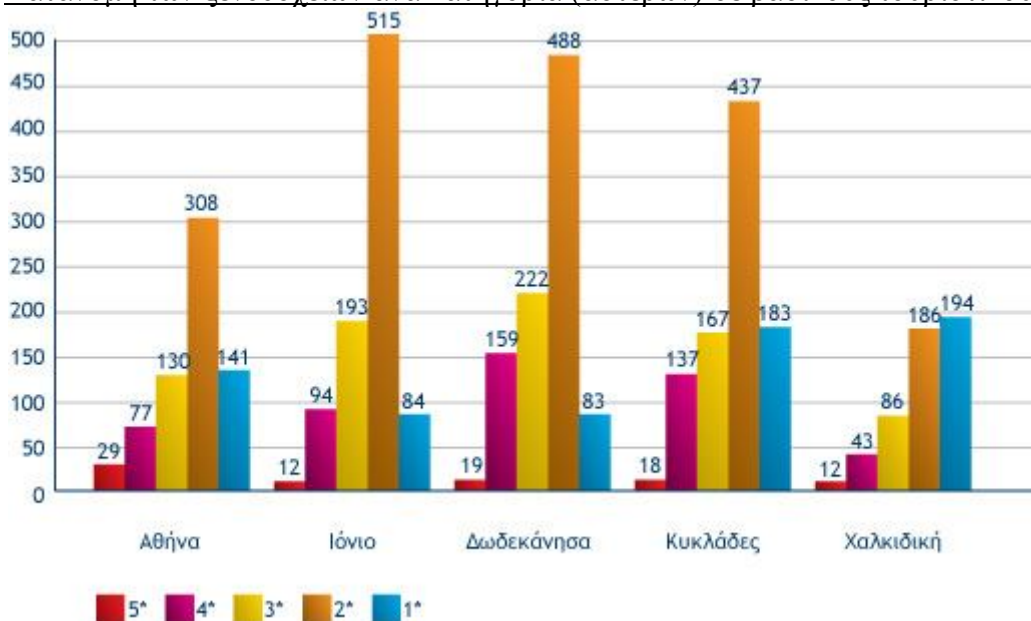
Υποτομείς του τουρισμού οι οποίοι παρουσιάζουν επενδυτικό ενδιαφέρον είναι τα θέρετρα ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης κατοικιών δεύτερης κατοικίας, γήπεδα γκολφ, ο αθλητικός τουρισμός, ο τουρισμός υγείας και ευεξίας, η αναβάθμιση και κατασκευή νέων μαρίνων, τα συνεδριακά κέντρα, η ανάπτυξη αγροτουριστικών προϊόντων, ο θρησκευτικός τουρισμός, τα ιαματικά κέντρα και κέντρα θαλασσοθεραπείας, ο γαστρονομικός τουρισμός και πλήθος θεματικών επιλογών σχετικά με την πολιτισμική και ιστορική κληρονομιά της Ελλάδας.

Σε γενικές γραμμές, τα ξενοδοχεία στην Ελλάδα είναι μικρά σε μέγεθος. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το μέσο μέγεθος του Ελληνικού ξενοδοχείου είναι 76 κλίνες.

Μοναδικές Ευκαιρίες

Τα περισσότερα ξενοδοχεία στην Ελλάδα εντάσσονται στην κατηγορία των καταλυμάτων 1 και 2 αστερών, που σημαίνει ότι υπάρχουν μεγάλα περιθώρια για τους επενδυτές να δημιουργήσουν ξενοδοχειακές μονάδες 4 και 5 αστερών. Σύμφωνα με το Greek Hotel Branding Report, τα επώνυμα ξενοδοχεία στην Ελλάδα αποτελούν το 4% στο σύνολο των ξενοδοχείων και το 19% στη συνολική διαθεσιμότητα κλινών, ενώ σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες το ποσοστό αυτό κυμαίνεται μεταξύ 25 και 40%. Ξενοδοχειακές αλυσίδες που λειτουργούν ως δικαιοπάροχοι (franchisors) θα ανακαλύψουν ότι υπάρχουν πραγματικά ελκυστικές ευκαιρίες στην ίδρυση ξενοδοχείων 2,3 και 4 αστερών.

Κατανομή των ξενοδοχείων ανά κατηγορία (αστέρων) σε βασικούς τουριστικούς προορισμούς

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

Οι "αγαπημένοι προορισμοί" για το 2012

Πρόσφατα αποτελέσματα από έρευνα της **GfK Travel Insights**, καταδεικνύουν πως τα κέρδη για τα πακέτα διακοπών παραμένουν σε υψηλά επίπεδα. Η Ισπανία παραμένει ένας δημοφιλής τουριστικός προορισμός και παρουσιάζει μια αύξηση της τάξης του 6% στα κέρδη της μόνο από την Γερμανική αγορά. Επιπλέον οι Γερμανοί επιλέγουν με σειρά προτίμησης την Τουρκία, Αίγυπτο, Ιταλία, Ελλάδα, Πορτογαλία και Τυνησία σαν τους βασικούς προορισμούς των καλοκαιρινών διακοπών τους. **Οι Ολλανδοί τουρίστες επιλέγουν την Ισπανία, Τουρκία, Γαλλία, Ελλάδα και Ιταλία** και στην συνέχεια τις χώρες της Βορείου Αφρικής, και κυρίως την Αίγυπτο και την Τυνησία, για τις καλοκαιρινές διακοπές τους αυτή τη χρονιά. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι **η Ελλάδα κατέχει μια θέση χαμηλότερη σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια**, που συμπεριλαμβάνονταν μέσα στους 3 πιο δημοφιλείς προορισμούς για τις παραπάνω αγορές.

Χρονιά της 'Ελλάδος' το 2013 στον Τουρισμό

Σύμφωνα με άρθρο της Εφημερίδας Έθνος (12/01/2013) και της κρητικής εφημερίδας Πατρης (10/01/2013) και της Αυστριακής εφημερίδας De Standard

“Επιστρέφοντας και πάλι στην πρώτη θέση ως αγαπητός τουριστικός προορισμός για τους Αυστριακούς, όπως διαπιστώνεται από εκπροσώπους της αυστριακής τουριστικής αγοράς, η Ελλάδα συμμετέχει, με περίπτερο του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού και συνεκθετών του, στη φετινή Διεθνή Έκθεση Τουρισμού της Βιέννης η οποία ολοκληρώθηκε στις 13 Ιανουαρίου του 2013 και μέσα σε 4 ημέρες υποδεχθηκε μαζί με τους 800 εκθέτες της από 70 χώρες, περισσότερους από 150.000 επισκέπτες.

Ιδιαίτερα αισιόδοξα, για τις προοπτικές του ελληνικού τουρισμού κατά τη φετινή χρονιά, είναι τα μηνύματα από πλευράς αυστριακών τουριστικών επιχειρήσεων και ταξιδιωτικών γραφείων, όπως επισημαίνει σε δηλώσεις του στο ΑΠΕ-ΜΠΕ στη Βιέννη, ο διευθυντής του Γραφείου του ΕΟΤ στην Αυστρία και στη Γερμανία, Παναγιώτης Σκορδάς. Σύμφωνα με τον ίδιο, οι πρώτες ενδείξεις στις κρατήσεις για Ελλάδα είναι πολύ θετικές, οι προβλέψεις που γίνονται από τους ιθύνοντες της τουριστικής αγοράς στην Αυστρία είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικές, οι αυστριακές αεροπορικές εταιρείες διευρύνουν τις απευθείας πτήσεις τους προς ελληνικούς προορισμούς,

--για παράδειγμα από Βιέννη προς Μυτιλήνη και Χίο -- με την Austrian Airlines να έχει φέτος πτήσεις προς 20 ελληνικούς προορισμούς και την Niki-Air Berlin σε 19, αντίστοιχα.

Ο μεγάλος αυστριακός ταξιδιωτικός οργανισμός TUI εκτιμά ότι ο ελληνικός τουρισμός θα ανακάμψει γρήγορα και ήδη η Ελλάδα βρίσκεται, αυτή τη στιγμή, πρώτη σε κρατήσεις στο σύνολο της αυστριακής τουριστικής αγοράς, με δεύτερη την Τουρκία, ενώ ο εκπρόσωπός του και πρόεδρος του Συνδέσμου Ταξιδιωτικών Γραφείων Αυστρίας, Γιόζεφ Πέτερλαιτνερ, αναφέρει πως η αύξηση στις φετινές κρατήσεις για την Ελλάδα φαίνεται να αγγίζει το 20 %, σε σχέση με πέρσι. Από τους εκπροσώπους της αυστριακής τουριστικής αγοράς επισημαίνεται το γεγονός πως δεν επαληθεύτηκαν τελικά οι φόβοι για απεργίες και ταραχές στην Ελλάδα, μέσα στη χρονιά που πέρασε, φόβοι που διατυπώνονταν σε διάφορα δημοσιεύματα, αντιθέτως οι υπηρεσίες ήταν καλές και οι επισκέπτες έμειναν ικανοποιημένοι, ενώ οι τιμές έχουν διατηρηθεί φέτος στα επίπεδα του 2012.

«Στις πρώτες θετικές ειδήσεις από την Ελλάδα, εδώ και καιρό» αναφερόταν πρόσφατο σχετικό ρεπορτάζ της δημόσιας Αυστριακής Ραδιοφωνίας που ασχολήθηκε με τα «καλύτερα, από τα αναμενόμενα, αποτελέσματα που κατέγραψε πέρσι ο ελληνικός τουρισμός», τονίζοντας ότι δεν επιβεβαιώθηκαν οι φόβοι πως θα μειώνονταν δραστικά, κατά την προηγούμενη χρονιά, οι κρατήσεις για διακοπές στην Ελλάδα.

Στο περίπτερο του ΕΟΤ συμμετείχαν ως συνεκθέτες διάφορες περιοχές και πόλεις της Ελλάδας, όπως οι Ρόδος, Κάρπαθος, Ιόνιοι Νήσοι, Θεσσαλία αλλά και η Κρήτη με τους 4 νομούς. Η Ελλάδα ως τουριστικός προορισμός κατέχει εδώ και χρόνια μια από τις πρώτες θέσεις, ή ακόμη και την πρώτη θέση, στις προτιμήσεις των Αυστριακών τουριστών. Κατά μέσο όρο, περισσότεροι από 500.000 Αυστριακοί τουρίστες καταφθάνουν ετησίως στην Ελλάδα.”

2.4 Τα είδη του Τουρισμού

Η τυποποίηση και διάκριση του τουρισμού σε έξι βασικές κατηγορίες εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τους παράγοντες που προσδιορίζουν το φαινόμενο:

- Μαζικός τουρισμός: Θεωρείται η κατηγορία εκείνη που χαρακτηρίζεται από ομαδικότητα συμμετοχής των τουριστών στις διάφορες φάσεις της τουριστικής δραστηριότητας ,πλην όμως σε καμία περίπτωση δεν συνδέεται αποκλειστικά με τον τουρισμό.Είναι συλλογικός-ομαδικός και χαρακτηρίζεται από την ομαδική οργάνωση του ταξιδιού ,εξασφαλίζοντας στους πελάτες ένα μίνιμουμ ικανοποίησης που προσφέρεται από καλ.η οργάνωση και εκτέλεση εκ μέρους των τουρ οπερέιτορς
- Ατομικός Τουρισμός : Είναι η αντίθετη κατηγορία του μαζικού τουρισμού που χαρακτηρίζεται από την ανεξάρτητη ατομική οργάνωση και εκτέλεση των τουριστών από τους ίδιους.Ο κύριος χαρακτήρας είναι περιηγητικός.
- Εσωτερικός Τουρισμός : πραγματοποιείται από ντόπιο πληθυσμό μιας χώρας μέσα πάντα στα φυσικά όριά της.
- Εξωτερικός Τουρισμός : Πραγματοποιείται από άτομα που διαμένουν μόνιμα σε μια χώρα που εγκαταλείπουν προσωρινά προκειμένου να επισκεφθούν μία άλλη για τουριστικούς λόγους.
- Συνεχείς Τουρισμός: Χαρακτηριστική διάκρισή του είναι ότι διαρκεί όλο τον χρόνο πράγμα που σημαίνει ότι δεν επηρεάζονται οι δραστηριότητες του από τις κλιματολογικές συνθήκες (πχ συνεδριακός τουρισμός ,μορφωτικός, κινήτρων κτλ)[(Ηγουμενάκης, Κραβαρίτης, Λύτρας 1998)]

Ποιο είδος επικρατεί στην Ελλάδα;

Στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στην Κρήτη ,κυριαρχεί ο μαζικός τουρισμός, δηλαδή ο μεγάλης κλίμακας τουρισμός του «πακέτου» και της παραλίας που στην Ελλάδα προωθείται με το μοτό «ήλιος και θάλασσα». Δυστυχώς όμως, παρατηρείται άναρχη ανάπτυξη του και υπερσυγκέντρωση ανθρώπινων δραστηριοτήτων που,- εκείνη η δραστηριότητα που αλλάζει βαθμιαία την λειτουργία της φύσης, καταναλώνει τους μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους, και μειώνει την βιοποικιλότητα, συχνά μετατρέπει ανεπανόρθωτα τα τοπία, χτίζοντας αλόγιστα ξενοδοχεία σε γραφικές παραλίες, επεκτείνει τις αστικές ζώνες και παράγει σημαντικά φορτία αποβλήτων. Όλα αυτά έχουν σαν αποτέλεσμα, σε μια εποχή όπου οι επιστήμονες «κρούουν» το καμπανάκι του κινδύνου για τις αρνητικές επιπτώσεις της μόλυνσης του πλανήτη, ο «μαζικός τουρισμός» θεωρείται ένας από τους κύριους ενόχους.

Για την καταπολέμηση σοβαρών προβλημάτων(πχ εποχικότητα) που αντιμετωπίζει σήμερα ο τουρισμός σε πολλές χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών , οι πολιτικές εξουσίες και ειδικότερα οι αρμόδιοι για τον τουρισμό οργανώνουν διεθνή συνέδρια που εστιάζουν σ' αυτό το θέμα ,διατυπώνοντας αρκετές προτάσεις που συχνά συνοψίζονται με τον όρο « **Εναλλακτικές μορφές τουρισμού**».

Σε αντιπαράθεση με τον μαζικό τουρισμό, ο εναλλακτικός τουρισμός δεν είναι «μεγάλης κλίμακας» αλλά τουρισμός που απευθύνεται σε μεμονωμένες ομάδες ατόμων με διάφορα ενδιαφέροντα (φύση, πολιτισμό, παράδοση, αθλητισμό, επιστήμη, θρησκεία κλπ). μικρής κλίμακας), πιο ανεξάρτητος, με μεγάλο βαθμό ελευθερίας στα άτομα και με σεβασμό στο περιβάλλον και στην παράδοση. είναι αντίθετα ήπιος και επιλεκτικός τουρισμός, ιδιαίτερα απαιτητικός, συμμετοχικός σε μικρές ομάδες.

Ο εναλλακτικός τουρισμός επιφέρει τις λιγότερες αρνητικές συνέπειες στους προορισμούς υποδοχής των τουριστών. Δίνει την ευκαιρία στις χώρες να αναπτύξουν την δική τους υποδομή και αναδομή και να εκμηδενίσουν τις εξωγενείς επιδράσεις ,χωρίς να μειώνουν τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα. Συμμετέχουν οι ίδιες στην ορθολογική τους ανάπτυξη, αντί να παραχωρούν τον σχεδιασμό και την

κάρπωση των εσόδων από τον τουρισμό σε ξένους επιχειρηματίες και ξένους θεσμικούς παράγοντες του τουρισμού (Butler 1990).

Επιπλέον ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μικρής κλίμακας ,μη συμβατικής φύσης ,μη μαζικός εξειδίκευσης καθώς και κοινωνικά και περιβαλλοντικά ευαίσθητος και γεμάτος σεβασμό σε αντίθεση με τον συμβατικό τύπο μαζικού τουρισμού σε μεγάλα θέρετρα. Σύμφωνα με τον McGehee(2002),ο ήπιος τουρισμός αποτελεί σταθερό θεμέλιο πάνω στ οποίο οικοδομείται η στρατηγική που αντιμετωπίζει το φαινόμενο τουρισμός και κοινωνία ως σύνολο. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού εστιάζονται στην αλλαγή της στάσης των ανθρώπων απέναντι στο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον. καθώς και στην απόκτηση και την ενίσχυση εμπειριών που αποκομίζει ο τουρίστας από τον τουριστικό προορισμό.

Οι εναλλακτικές μορφές έχουν ως περιεχόμενο τους αυτό που καθορίζεται από τις επαγγελματικές απαιτήσεις, εξειδικευμένες και ιδιαίτερες ανάγκες μιας συγκεκριμένης ηλικιακής ή κοινωνικής ομάδας, καθώς και τα ειδικά ενδιαφέροντα μιας κατηγορίας ανθρώπων (Αποστολόπουλος 2000)

Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, ένα σημαντικό ποσοστό (άνω του 25%) ευκατάστατων με υψηλό μορφωτικό επίπεδο Ευρωπαίων ταξιδιωτών αναζητούν πρωτότυπες βιωματικές εμπειρίες και τουριστικές υπηρεσίες πέρα από το τρίπτυχο ήλιος, θάλασσα, φιλοξενία Άνθρωποι με ειδικά ενδιαφέροντα, αναζητούν μια αυθεντική επαφή τους με την φύση, τον τοπικό πολιτισμό, τους ανθρώπους, με την ζωή στην ύπαιθρο, την άσκηση στην φύση.. Εδώ δεν επικρατεί η απαίτηση για «φτηνό πακέτο διακοπών», αλλά η απαίτηση για ποιότητα, που δεν περιορίζεται μόνο στον χώρο διαμονής αλλά και στο δημόσιο χώρο (φυσικό και πολιτιστικό).

Οι πιο γνωστές και ευρύτερα διαδεδομένες εναλλακτικές μορφές είναι:

Ανάλογα με τα ενδιαφέροντα:

- Αγροτουρισμός
- Πολιτισμικός
- Περιηγητικός
- Ορεινός
- Οικολογικός
- Θρησκευτικός
- Εκθεσιακός
- Αθλητικός
- Τουρισμός Περιπέτειας
- Θαλάσσιος
- Μορφωτικός

Ανάλογα με την ηλικία:

- Τουρισμός ατόμων με ειδικές ανάγκες
- Τουρισμός νέων
- Οικογενειακός
- Τουρισμός Υγείας
- Τουρισμός Τρίτης ηλικίας

Ανάλογα με το επάγγελμα :

- Συνεδριακός/Εκθεσιακός

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Το νησί της Κρήτης

Μια διαδρομή στο νησί της Κρήτης είναι η αύρα των αρωμάτων από τα ανοιξιάτικα λουλούδια που φυτρώνουν στις αυλές των σπιτιών. Αποτελείτε από τέσσερις νομούς από αριστερά προς τα δεξιά είναι οι εξής :Χανιά, Ρέθυμνο, Ηράκλειο, Αγ.Νικόλαο.

Μέσα στο πέρασμα του χρόνου γνώρισε πολλούς διαφορετικούς πολιτισμούς και λαούς. Γνώρισε στιγμές μεγάλης δόξας αλλά και παρακμής, δεδομένου ότι συγκέντρωνε κατά καιρούς ότι καλό και κακό έφεραν μαζί τους οι κατακτητές του και όλα αυτά μέσα σε ένα φυσικό πλαίσιο ,που τα μορφολογικά και κλιματολογικά χαρακτηριστικά του αποτελούν την αιώνια μεγάλη αλήθεια που αναζητεί ο ταξιδιώτης. Εδώ έζησαν γενιές Μινωιτών, Ελλήνων, Ρωμαίων, Βυζαντινών, Ενετών, Τούρκων, Εβραίων, Αιγυπτίων. .

Σήμερα μέσα σε ένα πολύμορφο δομημένο περιβάλλον(με μια περίεργη συνύπαρξη του όμορφου με το άσχημο, του παλιού με το καινούργιο),η πόλη ζει σε ρυθμούς σύγχρονους και προσφέρει στους επισκέπτες του έντονες συγκινήσεις.

Η ιστορία είναι ζωντανή στην Κρήτη, αναπνέει στις δοξαριές της λύρας και του βιολιού, στον ήχο του λαούτου και της ασκομαντούρας. Είναι τέλος οι γεύσεις μιας ιστορίας από μπαχαρικά της ανατολής, μοναδικών χόρτων και βοτάνων, ευλογημένου λαδιού και κρασιού. Εδώ στο σταυροδρόμι των πολιτισμών πολλές μνήμες είναι ζωντανές και πάρα πολλά στοιχεία άλλων πολιτισμών είναι ακόμη μέρος της καθημερινότητας των Κρητικών.

Μυθολογία

Στα βουνά της Κρήτης γεννήθηκε και μεγάλωσε ο Κρηταγενής Δίας. Ο Μίνωας αναφέρεται στην μυθολογία ως γιος του Δία και της Ευρώπης. Η μινωική Κρήτη με τις ενενήντα χώρες και τα παλικαριά τους αναφέρονται και από τον Όμηρο στην Ιλιάδα. Την εποχή του Χαλκού αναπτύχθηκε ο μινωικός πολιτισμός, ιδιαίτερα από το 1900 π.Χ. μέχρι την ξαφνική εξαφάνιση του κάπου γύρω στα 1500 π.Χ. Η Κνωσός υπήρξε το κέντρο του. Οι Μινωίτες είχαν υπό το έλεγχό τους το εμπόριο στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου και συγκέντρωναν μεγάλο πλούτο. Εκτός από την Κνωσό πολλές πόλεις υπήρξαν σημαντικές και τα ευρήματα των ανασκαφών δίνουν στοιχεία για έναν μεγάλο πολιτισμό.

Ελληνιστική εποχή ως Βυζάντιο

Ελληνικά φύλλα, Αχαιοί και Δωριείς έφθασαν έπειτα στο νησί, τους ακολούθησαν το 67 π.Χ. οι Ρωμαίοι, έπειτα οι Βυζαντινοί, με ένα διάλειμμα από το 824-961μ.Χ όπου το νησί πέρασε στα χέρια Αράβων πειρατών. Το 1204 κατέλαβαν την Κρήτη οι Ενετοί οι οποίοι εκδιώχθηκαν από τους Τούρκους το 1669. Από την περίοδο της Ενετοκρατίας σώζονται σήμερα σημαντικά οικοδομήματα όχι μόνο στις γνωστές πόλεις και στα λιμάνια των Χανίων, του Ρεθύμνου και του Ηρακλείου, αλλά και σε όλες τις γωνιές του νησιού, κάστρα, επαύλεις και οχυρωματικά έργα. Μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης πολλοί λόγιοι και καλλιτέχνες από το Βυζάντιο βρήκαν καταφύγιο στην Κρήτη. Έτσι άνθισαν στο νησί οι τέχνες και τα γράμματα σε μια κρίσιμη περίοδο για την διατήρηση του ελληνικού πολιτισμού

Τουρκοκρατία

Έπειτα από προσπάθειες δυο σχεδόν αιώνων οι Τούρκοι κατάφεραν να κατακτήσουν το νησί το 1669. Οι Κρητικοί αντιστάθηκαν σθεναρά και στον Τούρκο κατακτητή πληρώνοντας με βαρύ φόρο αίματος την αγάπη τους για την ελευθερία. Αμέτρητες επαναστάσεις έβαλαν φωτιά στο νησί. Από τις πρώτες επαναστάσεις, ήταν η επανάσταση του 1770 στην οποία πρωτοστάτησε ο Σφακιανός Δασκαλογιάννης, που βρήκε μαρτυρικό θάνατο απο τους Τούρκους. Οι Χανιώτες έδωσαν στον αερολιμένα Χανίων το όνομά του, τιμή για τη θυσία του στο βωμό της ελευθερίας. Στα 1822 οι Τούρκοι κατακτητές αναγκάστηκαν να καλέσουν σε βοήθεια τους Αιγυπτίους για να καταπνίξουν την επανάσταση. Έτσι στα 1831 η Κρήτη πέρασε στα χέρια των Αιγυπτίων.

Ελ. Βενιζέλος

Στα τέλη του 19ου αιώνα οι τουρκικές στρατιωτικές δυνάμεις εγκατέλειψαν το νησί το οποίο μέχρι την Ένωσή του με την Ελλάδα, το 1913, ήταν αυτόνομο. Σημαντικό ρόλο στην Ένωση της Κρήτης διαδραμάτισε ο μεγάλος χανιώτης πολιτικός, Ελευθέριος Βενιζέλος.

Η Κρήτη αντιστάθηκε σθεναρά και στον Γερμανό κατακτητή. Η Μάχη της Κρήτης αποτελεί λαμπρή σελίδα της παγκόσμιας ιστορίας, καθώς απλοί πολίτες, ηλικιωμένοι και παιδιά αντιστάθηκαν σε έναν πάνοπλο κατακτητή. Την γενναιότητα τους αυτή την πλήρωσαν οι Κρητικοί με εκτελέσεις βασανισμούς και καταστροφές ολόκληρων χωριών από το ναζιστικό καθεστώς.

3.2 Ο τουρισμός στην Κρήτη

Την 6^η θέση έχει η Κρήτη ανάμεσα στους 10 καλύτερους προορισμούς της Ευρώπης για το 2013, σύμφωνα με το αμερικανικό CNN:

«Ελάτε για το κρασί, μείνετε για τις παραλίες...». Το κάλεσμα αυτό απευθύνει στους αναγνώστες η δημοσιογράφος Natasha Dragun στην αμερικανική έκδοση του CNN σε σχετικό της άρθρο στις 4/01/2013, κάνοντας την καλύτερη διαφήμιση για τον τουρισμό μας που θα περίμενε κανείς πέραν του Ατλαντικού. Και μάλιστα πολύ πιο πάνω από δημοφιλέστατους προορισμούς, όπως το Βερολίνο και το Άμστερνταμ.

“Crete, Greece

It may be one of the largest islands in the Mediterranean, but Crete offers plenty of intimate experiences, plus plenty of reasons to party -- the island is celebrating a century of union with Greece in December 2013.

Away from the blissful beach resorts, still extremely good value thanks to the country's recent economic woes, chilling of another kind is in full swing.

Crete is developing a reputation as one of the region's finest wine producers, with a growing catalog of extremely drinkable native grape varieties: Vilana and Vidiano, Dafni and Kotsifali, Mandilari and Thrapsathiri.

The best bit? Many of the vineyards are wedged between languid towns where predictably good tavernas dish up uncomplicated, but classic, Cretan fare for a handful of euros...”

Με μια μεγάλη φωτογραφία της Σπιναλόγκας να δεσπόζει στο σχετικό ηλεκτρονικό ρεπορτάζ, το αμερικανικό δίκτυο επισημαίνει ότι, εκτός από τις φυσικές ομορφιές και το γευστικό πλούτο που προσφέρει η Κρήτη στους επισκέπτες της, το 2013 είναι μια καλή ευκαιρία να την επισκεφτεί κανείς, καθώς γιορτάζει έναν αιώνα Ένωσης με την Ελλάδα, επέτειος που θα δει να διοργανώνονται πολλές εκδηλώσεις στο νησί μας το Δεκέμβριο του 2013.

Η δεκάδα

Η Κρήτη βρίσκεται στη δεκάδα των κορυφαίων προορισμών ανά την υφήλιο, όπου την πρώτη θέση έχει το Λίβερπουλ της Μεγάλης Βρετανίας, η Κορσική στη Γαλλία, το Ρέικιαβικ της Ισλανδίας, η Κωνσταντινούπολη στην Τουρκία και το Ίνσμπρουκ της Αυστρίας. Μετά την Κρήτη βρίσκεται, στην έβδομη θέση, σύμφωνα με την κατάταξη που υπογράφει η συντάκτρια της ταξιδιωτικής ιστοσελίδας του CNN Νατάσα Ντραγκούν, το Ελσίνκι της Φιλανδίας, το Μπέλφαστ της Βόρειας Ιρλανδίας, το Άμστερνταμ της Ολλανδίας και η πρωτεύουσα της Γερμανίας, το Βερολίνο.

Το σχετικό ρεπορτάζ είναι εξαιρετικά κολακευτικό για την Κρήτη, σημειώνοντας ότι προσφέρει πολλές ευκαιρίες για τον καθένα ανάλογα με τα γούστα του, όντας ένα από τα μεγαλύτερα νησιά της Μεσογείου. Ειδικά για όσους αναζητούν την ησυχία τους μακριά από τα παραλιακά θέρετρα, κοντά στη φύση.

Το καλό κρασί

Η συντάκτρια δίνει έμφαση στη φήμη που έχει η Κρήτη ως μια από τις καλύτερες οινοπαραγωγικές περιοχές, με έναν τεράστιο κατάλογο γευστικών κρασιών από ντόπιες ποικιλίες. Βιλάνα, κοτσιφάλι, μαντηλári, θρασαθήρι, δάφνη, βιδιανό είναι μερικές από εκείνες που αναφέρονται και αποτελούν πειρασμό για γευσιγνώστες, που δεν πρέπει να χάσουν. Όμως το καλύτερο είναι άλλο, όπως σημειώνει το CNN.

Πολλά από τα αμπέλια της Κρήτης βρίσκονται κοντά σε πόλεις και χωριά, όπου, όπως μπορούν να φανταστούν οι καλοφαγάδες, τους περιμένουν εκλεκτές λιχουδιές στις ταβέρνες, όπου κανείς μπορεί να απολαύσει ένα εκπληκτικό γεύμα με κρητικά παραδοσιακά προϊόντα και μόλις μια χούφτα ευρώ.

Έχει δυναμική απήχηση η Κρήτη:

Εξαιρετικά θετική χαρακτηρίζουν την κίνηση του CNN να τοποθετήσει την Κρήτη στην 6η θέση των δημοφιλέστερων προορισμών για το 2013 οι φορείς του τουρισμού. Αν και όπως λένε οι Αμερικάνοι συνήθιζαν ανέκαθεν να εντάσσουν το νησί μας στις επισκέψεις τους στην Ευρώπη, το γεγονός αυτό έρχεται να αποδείξει για μια ακόμα φορά τη δυναμική και την απήχηση που έχει η Κρήτη στις επιλογές των υποψηφίων παραθεριστών όχι μόνο εντός της ευρωζώνης αλλά και υπερατλαντικά...

Ωστόσο, δεν παρέλειψαν να τονίσουν την ανάγκη για καλύτερη αεροπορική σύνδεση του νησιού με τη δυτική Ήπειρο και το σημαντικότερο την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού ώστε η Κρήτη να έχει τη δυνατότητα να δέχεται τουρίστες όλο το χρόνο.

«Σίγουρα είναι μια πολύ θετική και καλοδεχούμενη κίνηση. Πιστεύω όμως ότι δε μας ξαφνιάζει καθότι η Κρήτη είναι ένας από τους πιο όμορφους προορισμούς.

Το μόνο μειονέκτημα είναι ότι υφίσταται ακόμα πολύ μεγάλο πρόβλημα όσον αφορά τη σύνδεση της Κρήτης με την Αμερική και αυτό διότι δεν υπάρχουν απευθείας πτήσεις. Επίσης θα πρέπει να ενεργοποιηθούν μεγάλοι τουριστικοί πράκτορες.

Όμως πιστεύουμε ότι έπειτα και από αυτή τη θετική διαφήμιση του CNN αρκετοί δε θα σκοντάψουν στο να έρθουν έστω και μέσω Αθήνας ή με κρουαζιερόπλοια», τόνισε ο πρόεδρος του Παγκρήτιου Συλλόγου Διευθυντών Ξενοδοχείων Γιώργος Πελεκανάκης.

"Χρυσορυχείο"

«Το brand "Κρήτη" είναι πολύ πιο δυναμικό και πολύ πιο διαδεδομένο από ό,τι η υπόλοιπη Ελλάδα. Έχουμε ειλικρινά ένα χρυσορυχείο, το οποίο οφείλουμε να διαχειριστούμε κάπως καλύτερα. Πρέπει όμως να παρατείνουμε την τουριστική σεζόν και να κάνουμε την Κρήτη να μπορεί να προσελκύει τουρισμό όλο το χρόνο, ούτως ώστε να είναι σε θέση να κρατήσει υπερατλαντικές αεροπορικές εταιρείες που θα πετάνε όλο το χρόνο. Η Κρήτη είναι ένας αγαπημένος προορισμός για τους Αμερικάνους.

Παραδοσιακά συνήθιζαν να εντάσσουν την Κρήτη στις ολιγοήμερες ή ολιγόωρες επισκέψεις τους. Η τοποθέτησή της στην 6η θέση των καλύτερων προορισμών αποδεικνύει ακριβώς τη δυναμική της», ανέφερε ο πρόεδρος του Συνδέσμου Τουριστικών και Ταξιδιωτικών Γραφείων Κρήτης Βλατάκης Μιχάλης.

3.3 Κρήτη Νο 1 προορισμός Πανελλαδικά

Σύμφωνα με την Έρευνα Συνόρων που πραγματοποιήθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος το 2011,η κατά κεφαλήν δαπάνη ανά ημέρα παραμονής είναι διαχρονικά μεγαλύτερη στην Κρήτη σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ελλάδα (8-10 ευρώ / ημέρα) ,ενώ η συνολική κατά κεφαλήν δαπάνη για όλη τη διάρκεια παραμονής στην Κρήτη αυξάνει σε σύγκριση με το μ.ο. της Ελλάδας διαχρονικά (16,5% μεγαλύτερη το 2011). (διαγράμματα 1-2)

Αναλυτικότερα τα στοιχεία όλης της Έρευνα είναι ως εξής:

Το προφίλ του Τουρισμού στη Κρήτη βάσει της Έρευνας Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος (επεξεργασία:La.Re.T.S.A. & Quantos S.A.-Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών /Διεύθυνση Στατιστικής)

Στοιχεία της Έρευνας:

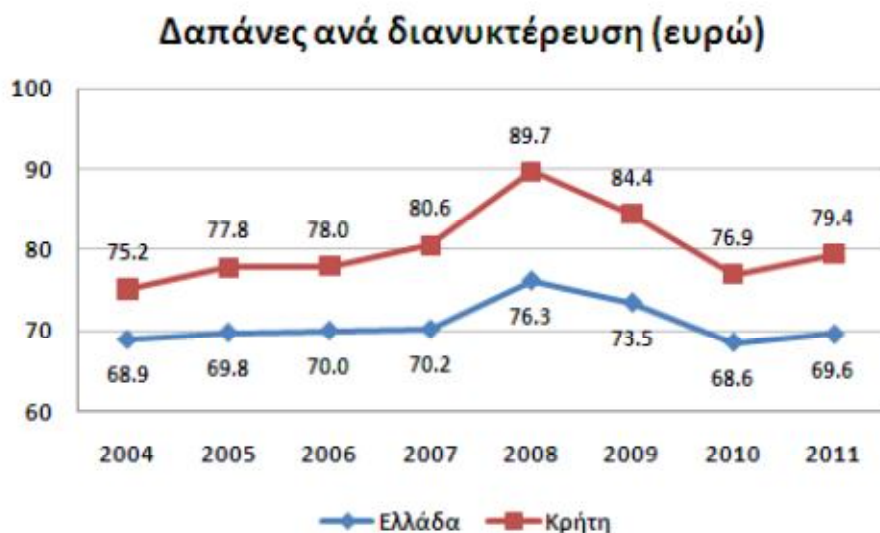
- Δειγματοληπτική Έρευνα μεγάλης κλίμακας που πραγματοποιείται σε επίπεδο επικράτειας σε μηνιαία βάση και στοχεύει στην κατάρτιση του ταξιδιωτικού ισοζυγίου πληρωμών
- Ταξιδιωτικό ισοζύγιο πληρωμών = Τουριστικές δαπάνες τουριστών στην Ελλάδα – Τουριστικές δαπάνες Ελλήνων τουριστών στο εξωτερικό
- Ως τουρίστες που επισκέπτονται την Ελλάδα στα πλαίσια της Έρευνας νοούνται όσοι δε διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα

- Οι προδιαγραφές της Έρευνας επικαιροποιούνται ώστε να προσαρμόζονται στις δυναμικές ταξιδιωτικές τάσεις
- Για τον υπολογισμό των μεγεθών συλλέγεται ετήσιο δείγμα περίπου 25.000 ερωτηματολογίων αναχωρήσεων και 5.000 ερωτηματολογίων αφίξεων

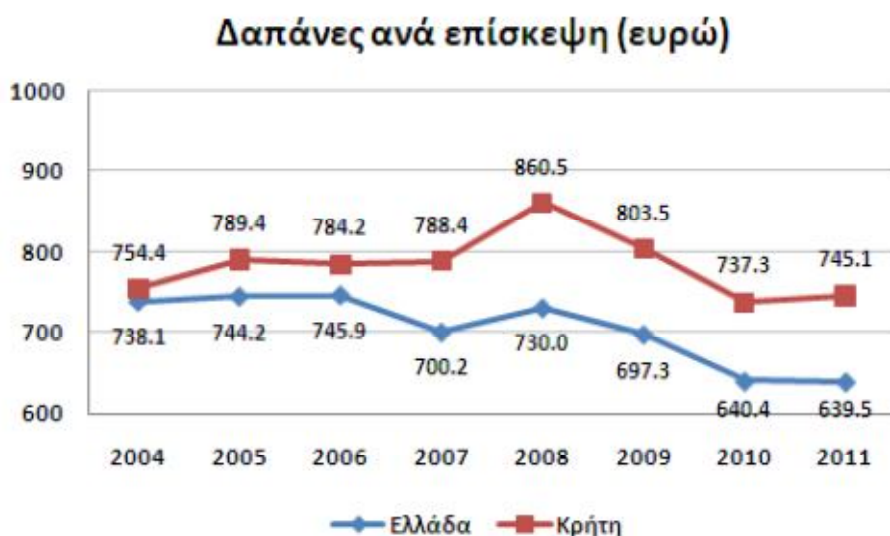
Όσον αφορά τις πληροφορίες που συλλέγουμε:

- **Ποσοτική Διάσταση** (Ταξιδιωτικές δαπάνες ,διανυκτερεύσεις , πλήθος αλλοδαπών τουριστών)
- **Ποιοτική Διάσταση** (Εθνικότητα, Είδος δαπάνης ,Λόγος ταξιδιού ,Είδος καταλύματος)
- **Χρονική Διάσταση** (Μηνιαία στοιχεία ,Αναθεωρημένα τριμηνιαία στοιχεία)
- **Τοπική Διάσταση** (Συνοριακό σημείο , Είδος συνοριακού σημείου)

*Οι πληροφορίες που δεν συλλέγονται είναι τα αποτελέσματα (Κίνηση, διανυκτερεύσεις και δαπάνες) Εσωτερικού Τουρισμού καθώς και τα αποτελέσματα σε τοπικό επίπεδο (π.χ. Κρήτη), αφού η αναγωγή γίνεται στο σύνολο της χώρας και όχι σε ενδιάμεσα επίπεδα

Διάγραμμα1

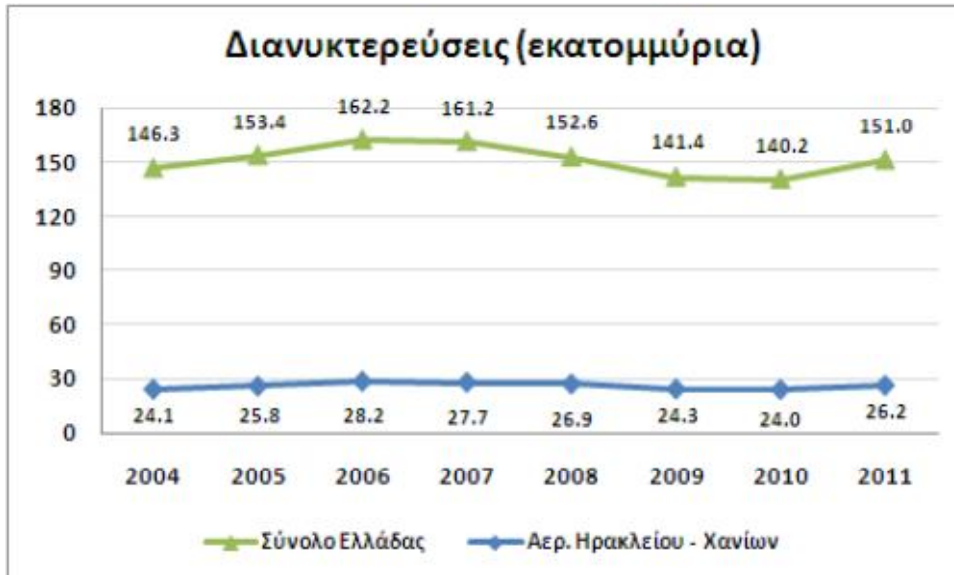

Διάγραμμα 2

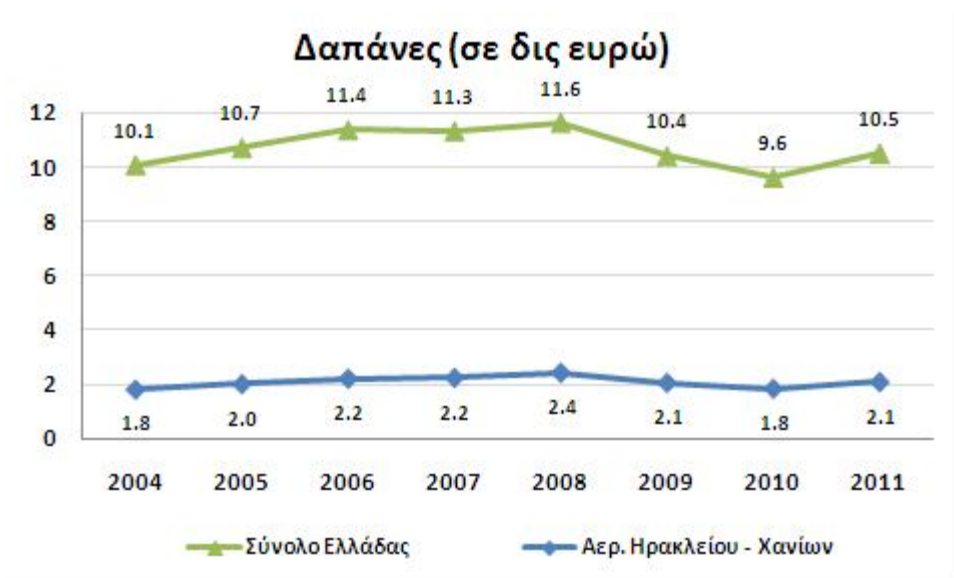
1. Διαχρονικά Στατιστικά αλλοδαπών τουριστών

Όπως θα δούμε από τους παρακάτω πίνακες, την τελευταία 7ετία (2004-2011) περίπου το 19%-20% των τουριστικών δαπανών που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα από αλλοδαπούς Τουρίστες, αφορούσε την Κρήτη.

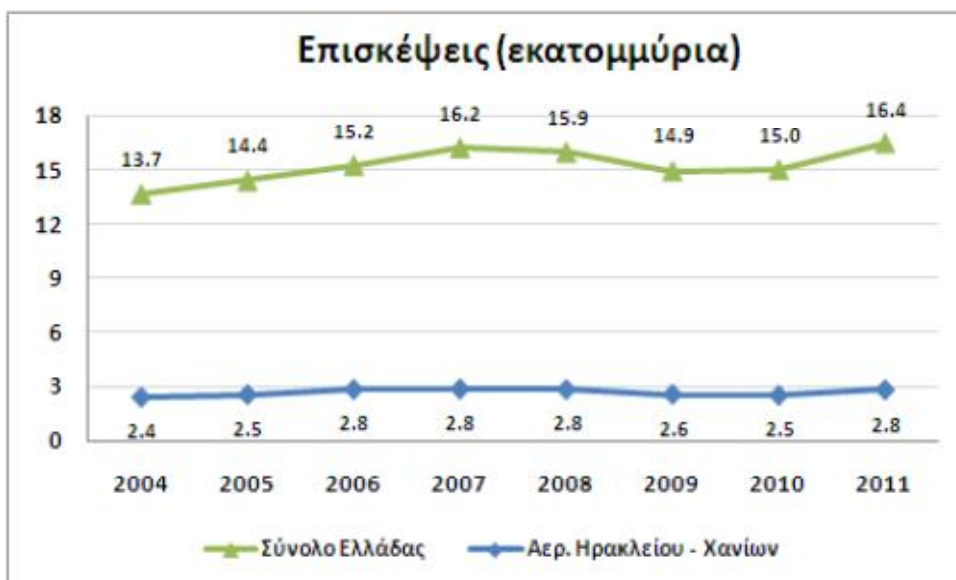
Στο ίδιο χρονικό διάστημα, το 16,5%-17,5% των διανυκτερεύσεων που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα ήταν στην Κρήτη και το 17%-18% των επισκέψεων αντιστοίχως :

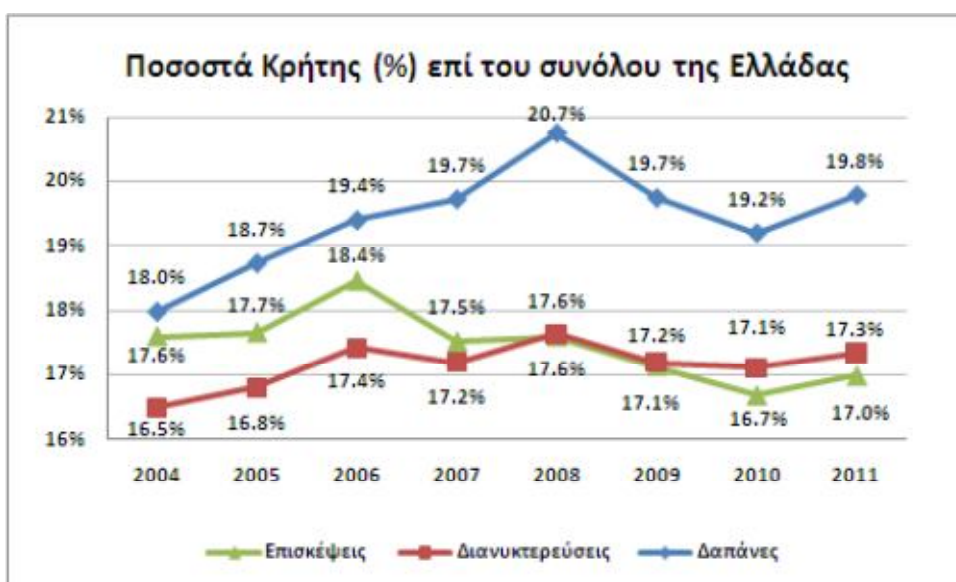
Διάγραμμα 3

Διάγραμμα 4

Διάγραμμα 5

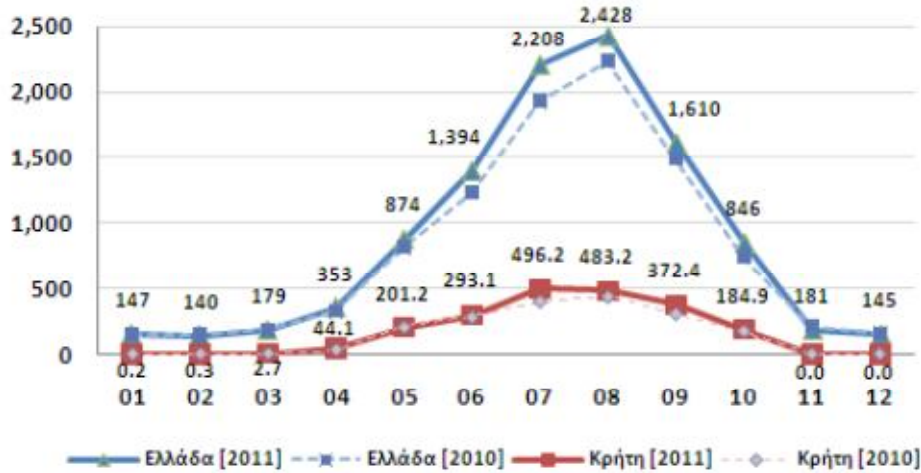
Διάγραμμα 6

2. Μηνιαία στατιστικά αλλοδαπών Τουριστών

Στους παρακάτω πίνακες βλέπουμε ότι σχεδόν το 1 δις ευρώ ήταν οι δαπάνες των τουριστών που επισκέφθηκαν την Κρήτη κατά τους μήνες Ιούλιο-Αύγουστο 2011 (διαστημα κατακορυφής αύξησης τουρισμού στην υπόλοιπη Ελλάδα) καθώς επίσης παρατηρείται ότι στην Κρήτη η τουριστική περίοδος κινείται ομαλά από Μάη μέχρι και Οκτώβρη.

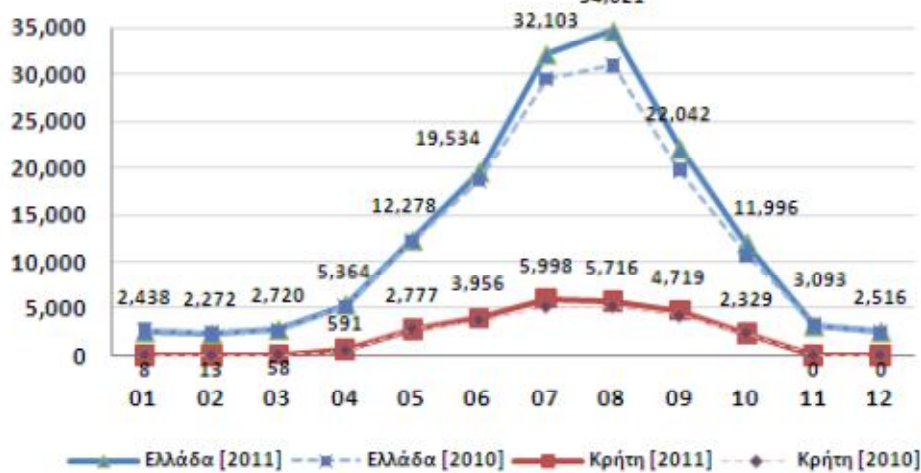

Δαπάνες (σε εκατ. ευρώ)

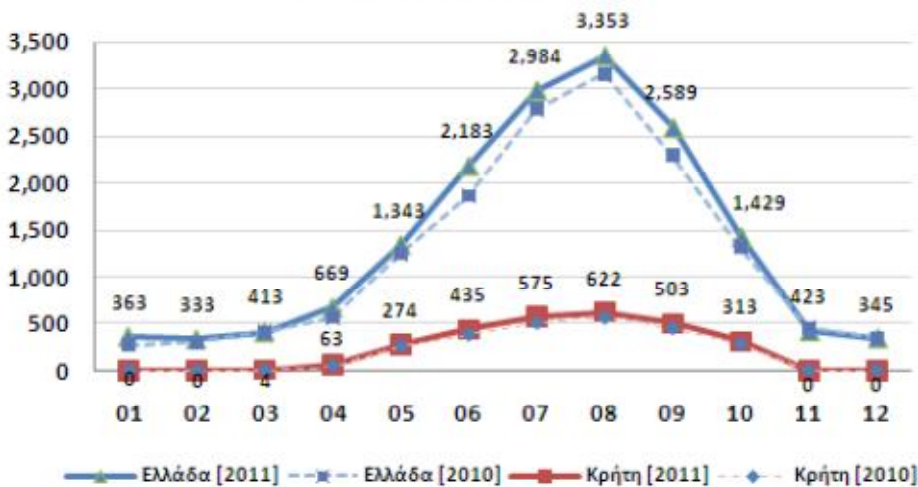
Διάγραμμα 7

Διανυκτερεύσεις (χιλιάδες)

Διάγραμμα 7

Επισκέψεις (χιλιάδες)

Διάγραμμα 8

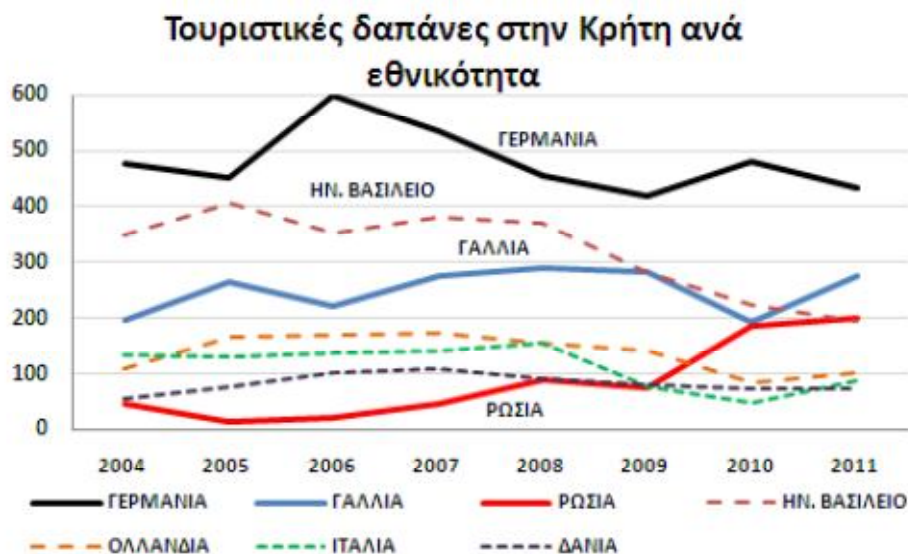
Διαχρονικές δαπάνες ανά εθνικότητα :Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας ,το μεγαλύτερο ποσοστό των δαπανών αφορά Γερμανούς Τουρίστες, οι οποίοι ξοδεύουν περίπου 2 δις ευρώ ετησίως εκ των οποίων το 23-26% είναι στην Κρήτη.

Σχετικά με τις δαπάνες των Ρώσων το 2011 στην Κρήτη, ήταν 199 εκατ. ευρώ(164,3% αυξημένες σε σχέση με το 2009)ξεπερνώντας έτσι των Βρετανών που ήταν 196,2 εκατ. ευρώ(47,2% μειωμένες σε σχέση με το 2008).

Για το σύνολο της Ελλάδας(σε εκατ. Ευρώ)

Εθνικότητα	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2085	2229	2453	2040	1916	1836	1624	1838
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	2065	1926	2011	2161	1869	1625	1244	1205
ΓΑΛΛΙΑ	472.9	616.8	573.9	718.2	778.3	732.3	641.2	839.6
ΡΩΣΙΑ	148.4	129.4	233.1	237.8	400.5	301.4	495.9	743
ΙΤΑΛΙΑ	773.2	840.6	867.6	872.7	823.8	629.4	541.5	626.9
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	368	462.5	497.7	491.4	581.9	483	344.9	385.2
ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ (ΔΑΝΙΑ, ΝΟΡΒΗΓΙΑ, ΣΟΥΗΔΙΑ)	458.1	523.5	593.9	511.3	630.4	664.3	433.4	508.8
ΛΟΙΠΕΣ	3712	3980	4127	4287	4636	4129	4286	4358
Σύνολο	10083	10708	11357	11319	11636	10400	9611	10505

Για την Κρήτη (σε εκατ.ευρώ)

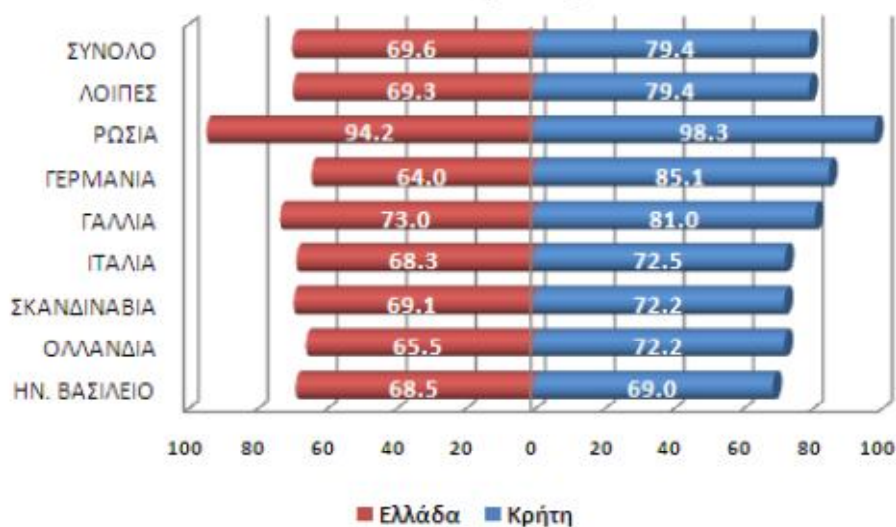
Διάγραμμα 10

Πηγή :Τράπεζα Ελλάδος

3. Κατά κεφαλήν Δαπάνες για τις κύριες εθνικότητες

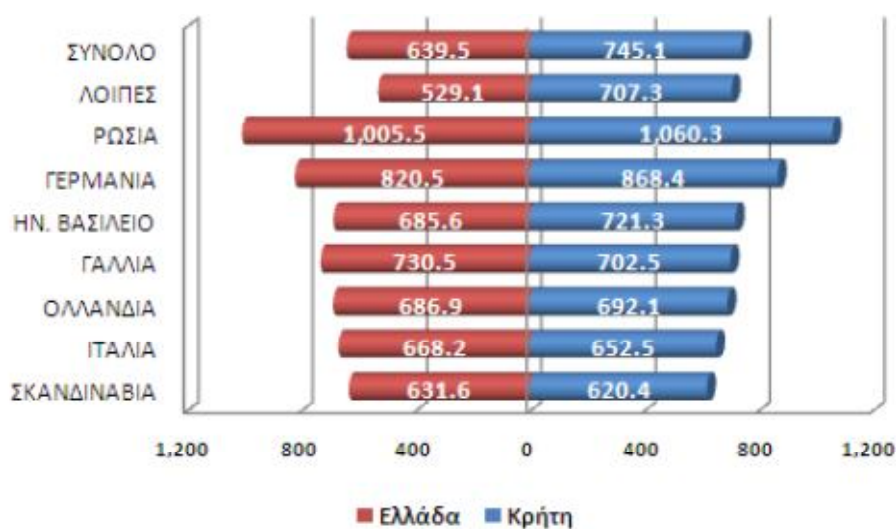
Οι Ρώσοι ,όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα, δαπανούν σχεδόν 100 ανά ημέρα παραμονής και περισσότερα από 1000 ευρώ για το σύνολο της διαμονής τους, ενώ οι Γερμανοί ξοδεύουν σημαντικά μεγαλύτερο ποσό ανα ημέρα στην Κρήτη (85 ευρώ) σε σύγκριση με το μ.ο (μέσο όρο) της Ελλάδας (64 ευρώ).(βλ. πίνακα 1-2)

Δαπάνες ανά διανυκτέρευση ανά εθνικότητα (2011)

Διάγραμμα 11

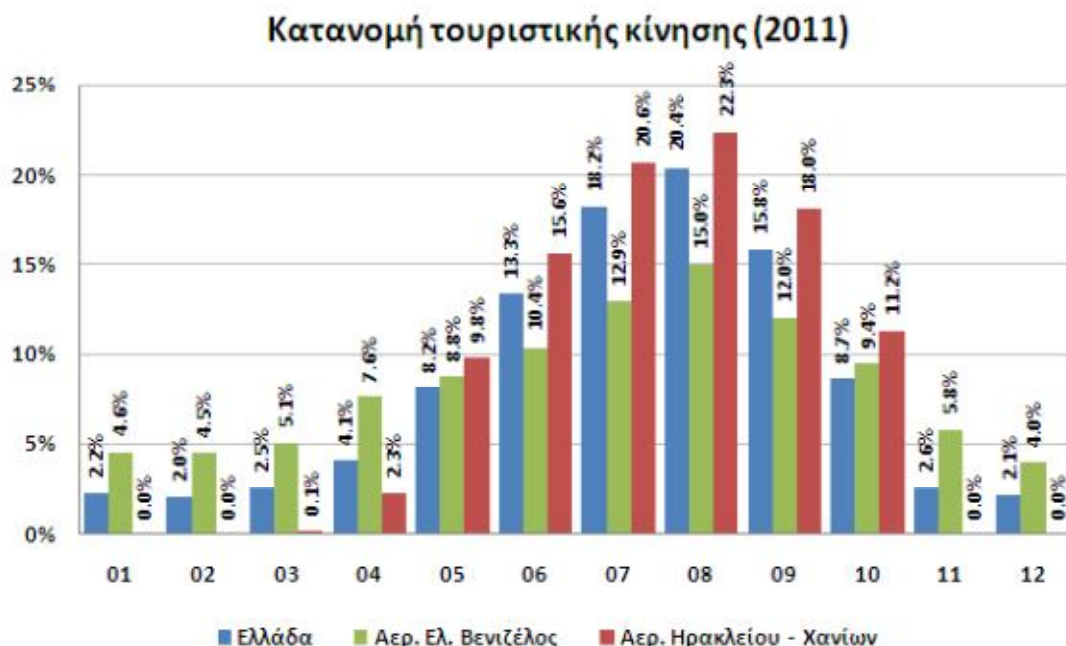
Δαπάνες ανά επίσκεψη ανά εθνικότητα (2011)

Διάγραμμα 12

4. Κατανομή τουριστικής κίνησης στην Κρήτη

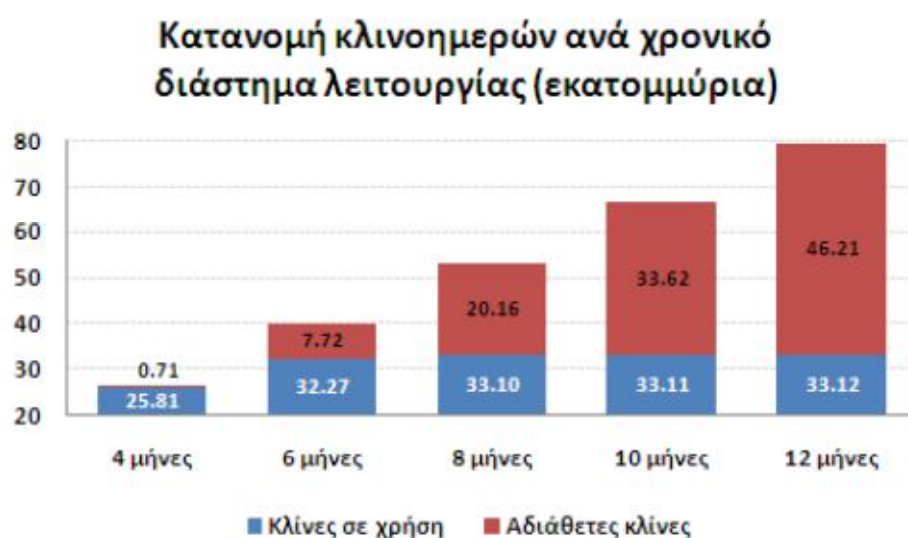

Διάγραμμα

Πηγή Τράπεζα Ελλάδος

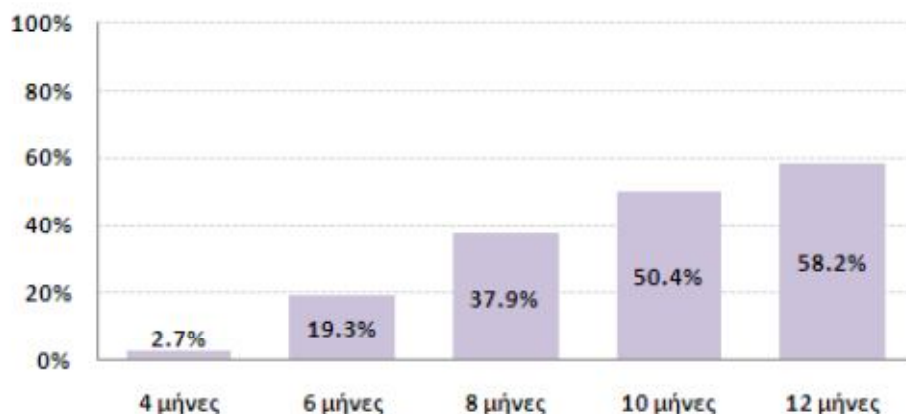
Παρατηρούμε λοιπόν ότι κατά τους μήνες Νοέμβριο-Φεβρουάριο είναι πολύ μικρή η κίνηση ενώ την περίοδο Μάιο-Οκτώβρη, συγκεντρώνει τον κύριο όγκο της. Αξίζει να σημειωθεί, ότι το μισό ποσοστό της κίνησης, σημειώνεται κατά τους μήνες Ιούλιο-Σεπτέμβριο.

5. Αδιάθετες Κλίνες στην Κρήτη

Διάγραμμα 14

Ποσοστό κλινοημερών που αντιστοιχούν σε αδιάθετες κλίνες (%)

Διάγραμμα 15

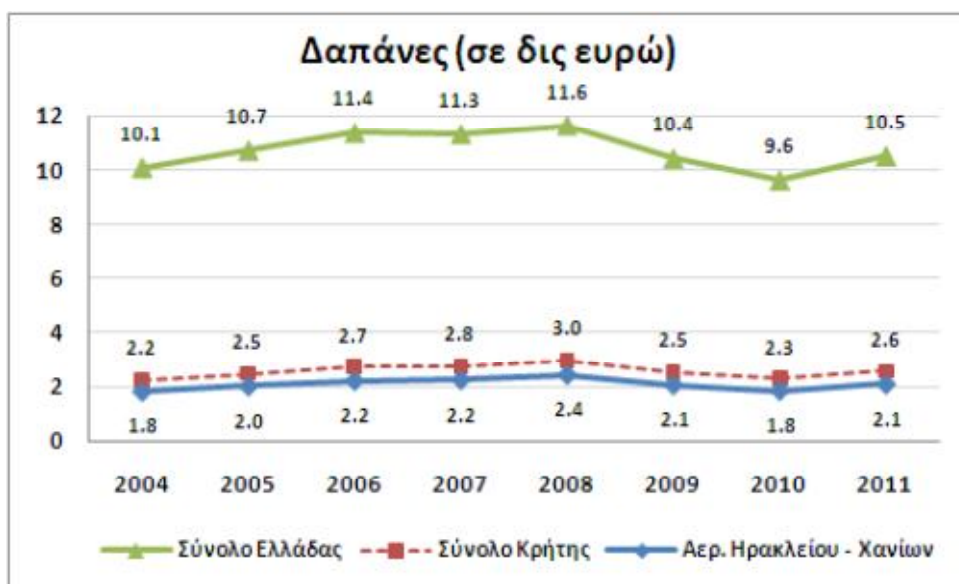
Πηγή : Τράπεζα Ελλάδος-Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος-ΠΥΤ Κρήτης

Η Κρήτη διαθέτει προς χρήση συνολικά 162.762 κλίνες σε ξενοδοχεία, 51.819 σε ενοικιαζόμενα δωμάτια, ενώ 2.779 σε κάμπινγκ. Από αυτά τα στοιχεία αντιλαμβανόμαστε ότι εάν είναι διαθέσιμες προς χρήση οι 217.360 κλίνες όλο τον χρόνο, ισοδυναμούν με προσφορά 80 εκατ. κλινοημερών.

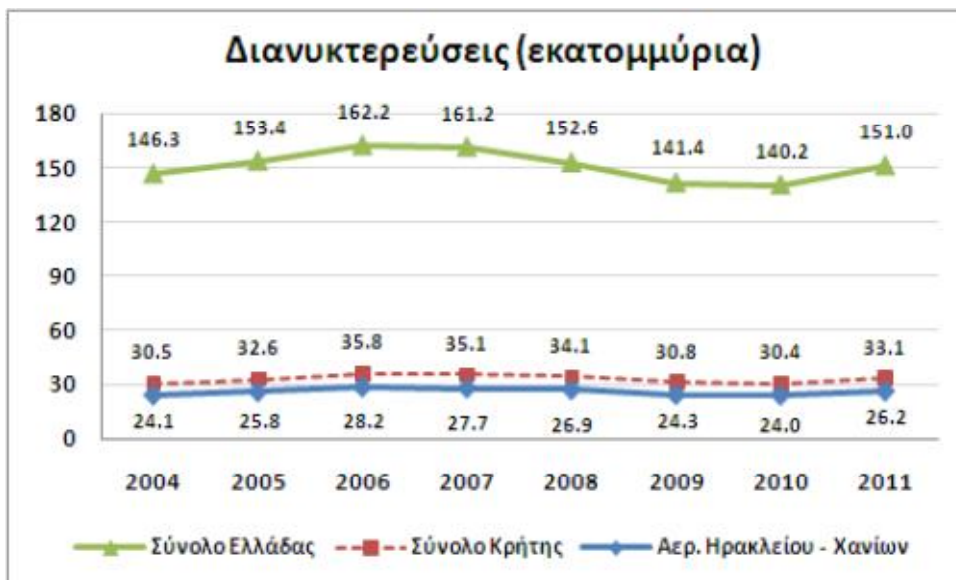
Εάν λειτουργούν 4 μήνες (Ιουν.-Σεπτ), ελάχιστες κλίνες μένουν χωρίς χρήση, εάν λειτουργούν 6 μήνες (Μαΐο-Οκτ) τότε 1 στις 5 καθημερινά είναι αδιάθετη, ενώ εάν λειτουργούν περισσότερο από 6 μήνες τότε η αναλογία των μη διαθέσιμων ανά ημέρα είναι 3-4 στις 5 κλίνες.

6. Αναγωγή στατιστικών στο σύνολο της Κρήτης

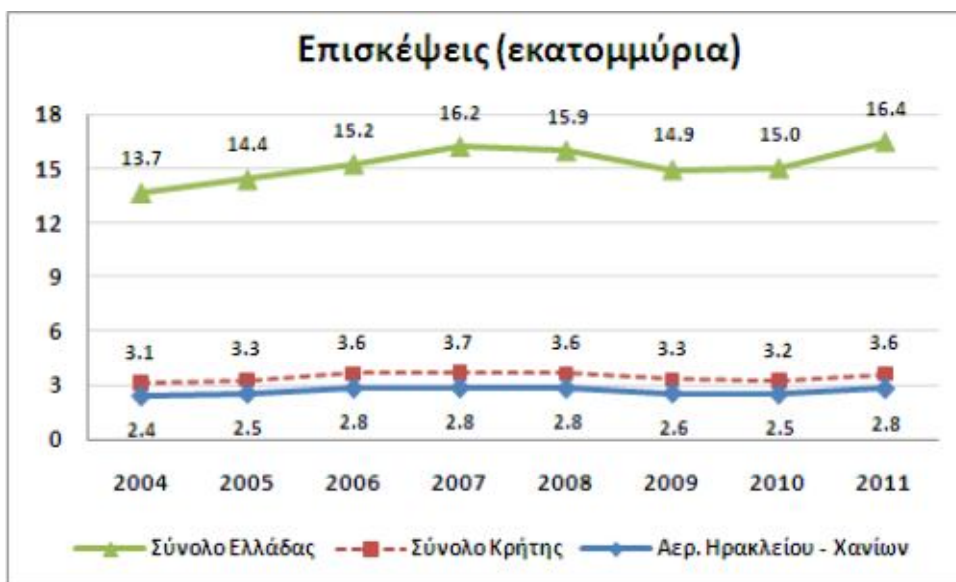
Τα παρακάτω στοιχεία των διαγραμμάτων συλλέχθηκαν για λογαριασμό του Υπουργείου Τουρισμού το 2008. Απεικονίζουν τις δαπάνες που έγιναν τις διανυκτερεύσεις καθώς και τις επισκέψεις που έγιναν στην Ελλάδα και στην Κρήτη, δείχνοντάς μας ότι ο τουρισμός του νησιού έχει ελάχιστες μεταβολές στο πέρασμα του χρόνου και παραμένει σταθερή πηγή εσόδων.

Διάγραμμα 16

Διάγραμμα 17

Διάγραμμα 18

3.4 Εναλλακτικός ή Μαζικός Τουρισμός;

Σύμφωνα με στοιχεία του ΕΟΤ, μέχρι την τελευταία δεκαετία ο βασικός προσανατολισμός του τουρισμού στην Κρήτη είναι ο μαζικός τουρισμός και όχι ο εναλλακτικός. Αυτό σημαίνει ότι ο τουρισμός απευθύνεται σ' ένα συγκεκριμένο τμήμα αγοράς χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων που έρχονται με οικονομικά πακέτα της τάξης των 120 ευρώ για 3 -4 μέρες με ημιδιατροφή. Αυτοί λοιπόν που έρχονται έχουν περιορισμένη αγοραστική δύναμη και δεν μπορούν να καταναλώσουν σχεδόν τίποτα άλλο πέρα απ' αυτά που περιέχει το "πακέτο" τους.

Η Κρήτη μπορεί να προσφέρει πληθώρα τέτοιων εμπειριών εκμεταλλευόμενη την ποικιλότητα των τοπίων της, τους φυσικούς της πόρους, τον πολιτισμικό και ιστορικό της πλούτο, καθώς και την παράδοση, τα ήθη και τα έθιμά της. Όλα τα προηγούμενα, συνδυασμένα με νεωτεριστική επιχειρηματικότητα, μπορούν να αναδείξουν πρωτότυπες κερδοφόρες επενδυτικές ευκαιρίες.

Ήδη σήμερα αναπτύσσονται στην πολλές μορφές εναλλακτικού τουρισμού – από μονοήμερες επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους ή σε ελαιοτριβεία, παραδοσιακά χωριά και λαογραφικά μουσεία, μέχρι πολυήμερες εκδρομές στη φύση και εκδρομές «περιπέτειας», ενώ υπάρχουν και ξενοδοχεία που λειτουργούν σε οικολογική βάση με κήπους βιολογικής καλλιέργειας και καταφύγια πουλιών, καθώς και πολλά αγροτικά καταλύματα σε χωριά.

Η συνύπαρξη τόσων παραμέτρων σε μία και μόνο έννοια δημιουργεί συσχετισμούς, που μπορούν εφόσον βρίσκονται σε αρμονία, να διαμορφώσουν ένα αυτοτροφοδοτούμενο, βιώσιμο και ακόμα δεν έχει τύχει σωστής εφαρμογής, δημιουργείται ο προβληματισμός, εάν ο τουρισμός καταφέρει να συνυπάρξει με το περιβάλλον στο οποίο ζει χωρίς να καταστρέφει τους φυσικούς πόρους. Αν και η εξέταση της κρίσιμης σχέσης μεταξύ τουριστικής δραστηριότητας και περιβάλλοντος ήρθε λίγο καθυστερημένα στη χώρα μας και ακόμα δεν έχει τύχει σωστής εφαρμογής, δημιουργείται ο προβληματισμός, *εάν: θα καταφέρει ο τουρισμός να συνυπάρξει με το περιβάλλον στο οποίο ζει χωρίς να καταστρέφει τους φυσικούς του πόρους.*

Την απάντηση θα την βρούμε μέσα στα πλεονεκτήματα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ο σεβασμός στο περιβάλλον και τον πολιτισμό, η προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε τόπου, η αξιοποίηση της τοπικής κουζίνας και η προώθηση των τοπικών προϊόντων είναι κάποια από αυτά. Ο εναλλακτικός τουρισμός ωφελεί τους πολλούς και τους μικρούς (και όχι τους λίγους και τους μεγάλους), προσφέρει στους τουρίστες εμπειρίες με ποιότητα και «χρώμα» και συμβάλλει στην επιβίωση και αναζωογόνηση της υπαίθρου.

Εναλλακτικός Τουρισμός. Υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης;

Η πολυμορφία και η μοναδικότητα της φύσης της Κρήτης αποτελούν ένα συγκριτικά ισχυρό πλεονέκτημα, που αν αξιοποιηθεί κατάλληλα για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού, μπορεί να αποδώσει πολλά στην τοπική οικονομία.

Η Κρήτη έχει ιδανικές συνθήκες για την ανάδειξη του εναλλακτικού τουρισμού (ιδιαίτερα του φυσιολατρικού, του πολιτιστικού, του οικολογικού, του θαλάσσιου τουρισμού και βέβαια του αγροτουρισμού) κι αυτό γιατί το φυσικό περιβάλλον του τόπου μας χαρακτηρίζεται από εξαιρετική ποικιλία και ομορφιά, η κύρια ασχολία πολλών κατοίκων είναι η γεωργία, η πολιτιστική μας κληρονομιά είναι ιδιαίτερα πλούσια και σημαντική, ενώ η κρητική κουζίνα από τις καλύτερες του κόσμου...

Ήδη σήμερα αναπτύσσονται στην Κρήτη πολλές μορφές εναλλακτικού τουρισμού που βρίσκουν ανταπόκριση στο 25% των ευρωπαϊών τουριστών* και συνεχώς διευρύνεται. Μερικές από τις δραστηριότητες είναι: μονοήμερες επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους ή σε ελαιοτριβεία, παραδοσιακά χωριά και λαογραφικά μουσεία, πολυήμερες εκδρομές στη φύση και εκδρομές «περιπέτειας», ενώ υπάρχουν και ξενοδοχεία που λειτουργούν σε οικολογική βάση με κήπους βιολογικής καλλιέργειας και καταφύγια πουλιών, καθώς και πολλά αγροτικά καταλύματα σε χωριά.

Σκοπός της ήπιας αυτής τουριστικής -οικολογικής αξιοποίησης της ενδόχωρας του νησιού, είναι η προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος και η οικονομική ανάπτυξη με την διατήρηση της γεωργικής δραστηριότητας, μιας και η γεωργική δραστηριότητα δεν είναι πλέον σε θέση να εξασφαλίσει απασχόληση και ικανοποιητικό εισόδημα για μεγάλο μέρος των πολιτών της υπαίθρου, ενώ το φυσικό περιβάλλον έχει

υποβαθμισθεί σημαντικά. Όμως, για την διαμόρφωση της στρατηγικής για την επίτευξη αυτών των στόχων της ανάπτυξης Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού, πρέπει, μεταξύ των άλλων να ληφθούν υπόψη και τα παρακάτω:

- Η εδαφική διαμόρφωση με τους ορεινούς όγκους που είναι οι υδροσυλλέκτες κάθε τόπου και τροφοδοτούν με νερό πολλές πηγές και γεωτρήσεις για την άρδευση και ύδρευση, δεν πρέπει να δεχθούν παρεμβάσεις που θα εμποδίζουν τη συλλογή των υδάτων ούτε να μολύνουν τους υδροφορείς.

- Οι οικισμοί που υπάρχουν στους ορεινούς όγκους με την ανάπτυξη του τουρισμού υπάρχει κίνδυνος να αναπτυχθούν άναρχα και να παρατηρηθούν τα ίδια φαινόμενα με την ανάπτυξη τουρισμού στις παράκτιες ή πεδινές περιοχές. Απαραίτητη είναι η εκπόνηση πολεοδομικών μελετών ,ο χαρακτηρισμός οικισμών ως παραδοσιακών και ο αρχιτεκτονικός έλεγχος των κτισμάτων.

- Ο σχεδιασμός κάθε ενέργειας πρέπει να γίνει προσεκτικά και με την συμμετοχή και αποδοχή των τοπικών κοινωνιών.

- Ο σχεδιασμός των τουριστικών προϊόντων, η διαφήμιση, η προβολή η προώθηση θα πρέπει να γίνει ιδιαίτερα προσεκτικά για την επιτυχή προσέλκυση των επισκεπτών.

- Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην προσέλκυση Ελλήνων και ντόπιων επισκεπτών που τα τελευταία χρόνια προτιμούν αυτή τη μορφή τουρισμού αλλά και λόγω της μικρής απόστασης τους από τους ορεινούς όγκους μπορούν να γίνουν τακτικοί επισκέπτες.

Ο κύριος σκοπός δηλαδή είναι η διαμόρφωση και εφαρμογή ενός πλαισίου προστασίας, ανάδειξης και ανάπτυξης της περιοχής που θα συνδυάζει προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (Π.Ο.Τ) χρησιμοποίησε την έννοια <οικοτουρισμός> για να καλύψει όλες τις μορφές τουρισμού όπου το βασικό κίνητρο του τουρίστα είναι η παρατήρηση και η εκτίμηση της φύσης, και που είναι μορφές που προκαλούν ελάχιστες επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά.

Έτσι, πολλά και διαφορετικά είδη εναλλακτικού τουρισμού που συνδέονται με την φύση, όπως για παράδειγμα :αγροτουρισμός , οικολογικός τουρισμός ,φυσιολατρικός ,αθλητικός κ.α., θα μπορούσαν να ενταχθούν στην κατηγορία του οικοτουρισμού.

Όσον αφορά ιδιαίτερα τον οικολογικό τουρισμό αξίζει να αναφερθεί ότι δεν μελετά μόνο την σχέση των οργανισμών μεταξύ τους αλλά επιπλέον ενδιαφέρεται για την οικονομική διαχείριση της φύσης και της κοινωνικές επιπτώσεις αυτής της διαχείρισης.(Σε παρακάτω κεφάλαιο γίνεται αναφορά με περισσότερες λεπτομέρειες στην οικονομική ανάπτυξη μέσω οικολογικών προϊόντων στην Κρήτη)

Προυποθέσεις και προοπτικές ανάπτυξης

Γενικά

Μιλώντας για προϋποθέσεις και προοπτικές ανάπτυξης του οικοτουρισμού θα πρέπει πρώτα να αναφέρουμε ότι σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις ο τουρισμός έχει άμεση εξάρτηση από το περιβάλλον σε ποσοστό 90%.Αυτο σημαίνει ότι το φυσικό περιβάλλον αποτελεί την βασική παράμετρο της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής ή διαφορετικά το <<κεφάλαιο>> της,το οποίο ο τουρισμός καλείται να αναδείξει και να αξιοποιήσει ,με σκοπό να παραχθούν οικονομικά, κοινωνικά, πολιτισμικά και περιβαλλοντικά οφέλη. Κατα συνέπεια ,αν αποσκοπούμε στην αειφορία των ωφελειών που προέρχονται από τον τουρισμό,τότε θα πρέπει πρωτίστως να εκμεταλλευτούμε αειφορικά το διαθέσιμο φυσικό κεφάλαιο.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι ο οικοτουρισμός αποτελεί ένα πεδίο σύνδεσης του τουρισμού με την αειφόρο ανάπτυξη ,ιδιαίτερα σημαντικό για τις προστατευόμενες φυσικές περιοχές.

Η αειφορία επιτυγχάνεται όταν οι σχέσεις Τουρισμού και Φυσικού περιβάλλοντος είναι αρμονικές και έχει επιτευχθεί μεταξύ τους αρμονία. Αυτό σημαίνει πρακτικά, ότι ευρισκόμενοι αυτοί οι δυο παράγοντες σε ισορροπία δεν μπορεί να επιτευχθεί η μονομερής ανάπτυξη του τουρισμού, διότι θα υποχρεωθούμε να λειτουργήσουμε σε βάρος του φυσικού περιβάλλοντος αξιώνοντας περισσότερους φυσικού πόρους ή υποβαθμίζοντάς τους.

Η συμβολή του μέχρι σήμερα έχει αναδείξει τις αξίες της διατήρησης της φύσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς ,της διατήρησης του κοινωνικού ιστού και της ευημερίας των τοπικών κοινωνιών,την απόλαυση της φύσης και της συμμετοχής στα τοπικά δρώμενα για τους περιηγητές καθώς επίσης και την αξία της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης.

Η δραστηριότητα του Οικοτουρισμού αναπτύσσεται σε μη αστικό χώρο, σε οικολογικά αξιόλογες περιοχές, δεν υπερβαίνει τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής ,προωθεί την προστασία και την διαχείριση του φυσικού (οικολογικός τουρισμός) και πολιτιστικού περιβάλλοντος, σύμφωνα με νομικά ή άλλου τύπου αποτελεσματικά μέτρα(Εθνική Επιτροπή Οικοτουρισμού , 2002). Πιο

Συγκεκριμένα, προωθεί την ανάδειξη του τοπικού τρόπου παραγωγής (γεωργία, κτηνοτροφία παραδοσιακά επαγγέλματα, έθιμα ,κ.α)

Προυποθέσεις

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού(WTO)και The International Ecotourism Society(TIES)οι επιχειρήσεις που προβάλλουν οικοτουριστικό προϊόν, θα πρέπει να τηρούν τις ακόλουθες 9 προϋποθέσεις

1. Η επιχείρηση να οργανώνει ταξίδια αναψυχής ,ξενάγησης και ψυχαγωγίας σε τόπους φυσικού κάλλους
2. Να παίρνει μέρος στην προστασία μη ανανεώσιμων πόρων και άλλων πηγών του περιβάλλοντος.
3. Να δημιουργεί περιβαλλοντική γνώση .
4. Να προσφέρει χαρακτηριστικά πλεονεκτήματα για την ενδυνάμωση των γηγενών πληθυσμών.
5. Να σέβεται την τοπική κουλτούρα.
6. Να στηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και άλλες δημογραφικές κινήσεις.
7. Να προσφέρει άμεσα χαρακτηριστικά προτερήματα για την συντήρηση παραδοσιακών τόπων και άλλων περιοχών.
8. Να συνεισφέρει στην εκπαίδευση και γνωριμία του επισκέπτη με την τοπική κουλτούρα, ήθη, έθιμα και λοιπές τοπικές συνήθειες.
9. Να προωθεί τη φιλοσοφία για <<επιστροφή στη φύση>> και τα μοναδικά χαρακτηριστικά της.

Οι 10 εντολές του ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ:

1. Σεβάσου την ευπάθεια της γης.
2. Άφησε μόνο χνάρια, Πάρε μόνο φωτογραφίες. Όχι γκράφιτι και σκουπίδια.
3. Για να κάνετε το ταξίδι σας πιο ενδιαφέρον ,μάθετε πρώτα για την γεωγραφία ,ήθη και έθιμα, τρόπους και κουλτούρες των περιοχών που επισκέπτεστε
4. Σεβαστείτε την ησυχία και την αξιοπρέπεια των άλλων
5. Μην αγοράσετε προϊόντα που προέρχονται από υπό εξαφάνιση ζώα και φυτά όπως για παράδειγμα κισσός ,καβούκι χελώνας κ.α
6. Πάντα ακολουθείται προεπιλεγμένες διαδρομές. Μην ενοχλείται τα ζώα, φυτά ή το φυσικό τους περιβάλλον.
7. Πληροφορηθείτε για προγράμματα συντήρησης και οργανισμούς που αποσκοπούν στη συντήρηση που περιβάλλοντος
8. Προσπαθείτε να περπατάτε ή να χρησιμοποιείτε περιβαλλοντικές μεθόδους μεταφοράς ,όπου και όποτε είναι δυνατόν.
9. Δείξτε κατανόηση σε αυτούς που συντελούν στη βελτίωση της ενεργειακής και περιβαλλοντικής συντήρησης(ποιότητα του αέρα, νερού, ανακύκλωση, ηχορύπανση κ.α)
10. Ενθαρρύνετε τους διάφορους οργανισμούς να γίνονται μέλη σε περιβαλλοντικές οργανώσεις. Για παράδειγμα η ASTA που προτρέπει τις επιχειρήσεις να υιοθετήσουν τους δικούς τους περιβαλλοντικούς κώδικες οι οποίοι συμπεριλαμβάνουν ειδικά ιστορικά μέρη και οικοσυστήματα.

Οι παραπάνω προϋποθέσεις αποτελούν το ένα σκέλος του οικοτουριστικού προβλήματος, το άλλο αναφέρεται στις δυνατότητες που υπάρχουν για μια τέτοια δραστηριότητα, δηλαδή στη διαθεσιμότητα φυσικών και πολιτιστικών πόρων, οι οποίοι θα αποτελέσουν αντικείμενο εν λόγω δραστηριότητας .Αν οι δυνατότητες αυτές και οι προοπτικές εγγυηόντε την ανάπτυξη του οικοτουρισμού, οι ανάγκες τις οποίες επιδιώκει να ικανοποιήσει επιβάλουν την πραγμάτωσή του.

Φιλοδοξία Οικοτουρισμού

- Να αναδειξεί και να προστατεύσει τον πλούτο και την αυθεντικότητα των περιοχών, παρέχοντας την δυνατότητα στους επισκέπτες να θαυμάσουν τις φυσικές περιοχές και την πλούσια πολιτιστική μας ιστορία.
- Να ικανοποιήσει επί μέρους ανάγκες και επιθυμίες ειδικών ομάδων ή κατηγοριών επισκεπτών π.χ. εκείνων που ενδιαφέρονται για τη φυσική ιστορία, τη γλώσσα ή την πολιτισμική κληρονομιά.
- Να συμπληρώσει τα εισοδήματα των κατοίκων των αγροτικών και ορεινών περιοχών μέσα από επιχειρήσεις αγροτουρισμού ,ξενάγησης, χειροτεχνίας, ύπνου-πρωινού κλπ

- Να επιτρέψει την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών της χώρας μας ή τη μερική ανάπτυξη περιοχών με περιορισμένα περιβαλλοντικά και/ή κοινωνικά όρια χωρητικότητας.
- Να συμβάλλει στη διατήρηση της δομής και του μεγέθους του τοπικού πληθυσμού μέσω της αύξησης του εισοδήματος και της συνεπαγόμενης βελτίωσης του επιπέδου ζωής επιτυγχάνοντας έτσι, την ερήμωση της υπαίθρου.
  - να προάγει την συμμετοχή του ντόπιου πληθυσμού στις ενέργειες και αποφάσεις που αφορούν το μέλλον των περιφερειών της χώρας
  - Να αποτελέσει μοχλό καταπολέμησης της ανεργείας στις ιδιαίτερα προβληματικές περιοχές
  - Να αναδείξει ,να αξιοποιήσει και να διασώσει την πολιτιστική μας κληρονομιά και παράδοση
  - Να δώσει τη δυνατότητα για περιβαλλοντική και πολιτιστική ευαισθητοποίηση των επισκεπτών μέσα από τις επισκέψεις σε τοπία οικολογικής, αισθητικής, αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας.
  - Να αυξήσει τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας μέσω του εισαγόμενου τουρισμού παρέχοντας σ αυτούς την αποζητούμενη εναλλακτική λύση και τέλος
  - να μειώσει την εκροή συναλλάγματος μέσα από την συγκράτηση των ημεδαπών τουριστών, οι οποίοι αναζητούν τις φυσικές ομορφιές στην αλλοδαπή

Συμπερασματικά λοιπόν θα μπορούσαμε να πούμε ότι η σύγκλιση των τριών παραγόντων προυποθέσεις, δυνατότητα και αναγκαιότητα προδιαγράφουν ευοίωνες προοπτικές για τον οικοτουρισμό στη χώρα μας και εγγυώνται την επιτυχία της ανάπτυξής του. Σύμφωνα και με τον ειδικό σε θέματα μάρκετινγκ καθηγητή Κόλτερ, ο οικοτουρισμός μπορεί να εξελιχθεί σε ένα κορυφαίο εθνικό προϊόν και ο ισχυρισμός αυτό δεν απέχει πολύ από την πραγματικότητα. Αρκεί να λάβουμε υπόψην ότι η εξέλιξη του τουρισμού του προσανατολισμένου στη φύση είναι ένας από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς της τουριστικής οικονομίας, η αξία του οποίου εκτιμήθηκε το 1988 στο 1 τρισεκατομμύριο \$ σε παγκόσμιο επίπεδο.

Αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της Αυστρίας, χώρας εξίσου ορεινή χωρίς πλεονεκτήματα της θάλασσας και με φυσικό εξοπλισμό παρόμοιο με αυτό της Ελλάδας. Συγκεκριμένα έχει αναδείξει και αξιοποιήσει άριστα το φυσικό της περιβάλλον ,μέσα από ένα αυστηρό περιβαλλοντικό σχεδιασμό και έχει δραστηριοποιηθεί έντονα προς την κατεύθυνση του οικοτουρισμού, αξιοποιώντας συστηματικά τις διαγραφόμενες τουριστικές τάσεις, με προοπτική να καταστεί ο οικοτουρισμός ο κυριότερος άξονας της τουριστικής πολιτικής στην τρέχουσα 10ετία.

Όσον αφορά το οικολογικό ενδιαφέρον των Ελλήνων ,η χώρα μας από το 1937 άρχισε να αναγνωρίζει και να θέτει υπό καθεστώς ειδικής προστασίας ορισμένες περιοχές(δάση, υδροβιότοπους κ.α)

Η Ελλάδα διαθέτει ένα ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον ,καθώς παρά την μικρή της έκταση διαθέτει σπάνια γεωμορφολογία με έντονες αντιθέσεις και πολλές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας.Οι οικοτουριστικοί προορισμοί βρίσκονται διάσπαρτοι στον ελλαδικό χώρο(στο κλασσικό αγροτικό τοπίο)και συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με τις παραδοσιακές ασχολίες. Ταυτόχρονα οι προορισμοί αυτοί είναι ενταγμένοι σε τοπία πλούσια σε ιστορία, σημαντικές αρχαιολογικές περιοχές και μνημεία.

4.2 ΦΥΣΙΟΛΟΛΑΤΡΙΚΟ

Ο φυσιολατρικός(για μερικούς γεωτουρισμούς) τουρισμός είναι ένας σύγχρονος ,αναδυόμενος κλάδος που μπορεί να δώσει μια οικονομική ανάσα στην ύπαιθρο και σε πριοχές που διαθέτουν σημαντικά μνημεία τα οποία αξιοποιούνται για την προσέλκυση επισκεπτών με ειδικλά ενδιαφέροντα,με σεβασμό όμως στο φυσικό περιβάλλον και στην παράδοση.

Η μορφή αυτού του τουρισμού προσανατολίζεται στην γνωρίμια και την ανάδειξη των φυσικών πόρων μιας περιοχής μέσα από διάφορες δραστηριότητες όπως για παράδειγμα η επισκέψεις σε ηφαίστεια(Σαντορίνη),φαράγγια(Σαμαριά)θερμοπηγές ακόμα και περιπάτους σε

μονοπάτια.(Φυσιολατρικός),ενώ παράλληλα μπορεί και να προστατεύσει αυτές τις περιοχές.(Οικολογικός).Στηρίζεται στην μαγεία της ανακάλυψης και στην δύναμη της αυθεντικότητας που αποπνέει η επαφή με την φυσική κληρονομιά του τόπου μας.

Ίσως σε κανένα άλλο μέρος της Γης η Φύση και ο Μύθος ,δεν συνταίριαζαν τόσο όσο στην Κρήτη. Στον Μινωικό Πολιτισμό και στην λατρευτική του σχέση με την φύση οφείλεται η απαρχή των Μύθων της αρχαίας Ελλάδας και των θρύλων που επιζούν ακόμα και σήμερα στις παραδόσεις των χωριών του νομού Ηρακλείου.

Η πεζοπορία είναι ένας πολύ καλός τρόπος για όσους θέλουν να γνωρίσουν το άγνωστο πρόσωπο της Κρήτης. Η Κρήτη δεν είναι μόνο θέρετρα και μπαρ ή ένας ηλιόλουστος τόπος με όμορφες παραλίες. Πάνω απ' όλα είναι ένα νησί γεμάτο βουνά που έχουν επηρεάσει τόσο την ιστορία της όσο και την ιδιοσυγκρασία των κατοίκων της.

Εδώ είναι που οι δυνάμεις και οι εκφράσεις της φύσης αποκτούν ανθρώπινα χαρακτηριστικά και ενσαρκώνονται σε ιδιότητες μυθικών προσώπων. Στα δυτικά βρίσκονται τα Λευκά Όρη (2453 μ), στο κέντρο είναι το ιερό βουνό της Ίδης ή Ψηλορείτης όπου αναγεννιέται κάθε άνοιξη ο μέγιστος των θεών Δίας(2456 μ),όπου θεωρείται και η ο τόπος γέννησης του μέσα στα δίασημα σπήλαια Ιδαίον Άντρον και Δικταίον Άντρον κι ανατολικά το Όρος Δίκητη (2148 μ). Στο ίδιο αυτό βουνό ,στα μικρότερα Γιούχτα και Αστερούσια και στις αναρίθμητες μικρές κοιλάδες και λόφους που δημιουργούνται από την πλούσια γεωμορφολογία του τόπου, αναπτύσσεται μια αξιόλογου πλούτου και σημασίας χλωρίδα και πανίδα που ευνοείται και από τις καλές κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή. Τα κρητικά βουνά σχηματίζουν μια -σχεδόν- συνεχή αλυσίδα από δυτικά προς ανατολικά, διατρέχοντας όλο το μήκος τού νησιου και κάνοντας το να μοιάζει μεγαλύτερο απ ότι πραγματικά είναι.

ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ

Η πεζοπορία διακρίνεται σε απλή και ορεινή. Στην πρώτη κατηγορία, η ελάχιστη διανυόμενη απόσταση είναι 5 χιλιόμετρα(περίπου 2 ώρες) και πραγματοποιείται σε εδάφη με μικρή κλίση και ελαφρύ εξοπλισμό. Στη δεύτερη κατηγορία ,η απόσταση είναι 15-20 χλμ και οι ώρες 5-8.Όσον αφορά τον εξοπλισμό είναι ειδικευμένος και ιδιαίτερα την χειμερινή περίοδο χρειάζεται ο κατάλληλος

Για τους λάτρεις της πεζοπορίας η κρήτη είναι ένας από τους καλύτερους προορισμούς, είτε για δύσκολες είτε για εύκολες διαδρομές .Για όσους θέλουν απλά να ζήσουν την εμπειρία δεν έχουν παρά να συνδυάσουν την ξενάγηση στο νησί με διάφορες καθημερινές διαδρομές διάσπαρτες και στους τέσσερις νομούς της Κρήτης.

Αρχάνες

Ο επισκέπτης του Ηρακλείου μπορεί να συνδυάσει την επίσκεψή του στην Κνωσό με μία εκδρομή στις Αρχάνες, σε απόσταση 10χλμ νοτιότερα ,αφού διασχίσει μια από τις ωραιότερες διαδρομές της κεντρικής Κρήτης ,στην οποία κυριαρχούν οι ελαιώνες και ιο φημισμένοι αμπελώνες της περιοχής.

Οι Αρχάνες είναι κτισμένες σε μια μικρή λεκάνη ανατολικά του όρους Γιούχτα που πήρε το όνομα του από το ανθρωπόμορφο σχήμα του. Στην κορυφή του βουνού κατά την παράδοση ήταν ο τάφος του Δία. v

Βαθύπετρο

Σε απόσταση 3 χλμ νοτιότερα από τις Αρχάνες βρίσκεται το μινωικό μέγαρο του Βαθύπετρου το οποίο έχει ανακαλυφθεί το αρχαιότερο σταφυλοπιεστήριο που αποδεικνύει το ιστορικό βάθος της οινοπαραγωγικής παράδοσης της περιοχής.Πρόκειται για ένα μικρό μινωικό μέγαρο κτισμένο σε ένα σημείο με εκπληκτική θέα προς την ενδοχώρα του Ηρακλείου.

Χουδέτσι

Συνεχίζοντας ο επισκέπτης νότια από το Βαθύπετρο μετά από διαδρομή περίπου 5 χλμ φθάνει στο γραφικό χωριό Χουδέτσι, όπου τα τελευταία χρόνια γίνεται όπως ήδη έχουμε αναφέρει ένα από τα σημαντικότερα φεστιβάλ της Ελλάδας όπου φιλοξενείται στο κέντρο του χωριού. Επίσης στο κέντρο λειτουργεί οργανοποιείο και φιλοξενείται μια από τις πλουσιότερες συλλογές παραδοσιακών μουσικών οργάνων από όλο τον κόσμο.

Προφήτης Ηλίας

Σε απόσταση 20χλμ νότια του Ηρακλείου βρίσκεται το χωριό Προφήτης Ηλίας. Ονομάζεται έτσι επίσης Κανλί Καστέλι, όνομα το οποίο πήρε απο το ομώνυμο φρούριο που βρίσκεται στην κορυφή του βράχου νοτιοανατολικά του χωριού.

Στο φυσικό αυτό οχυρό το οποίο οι κάτοικοι ονόμασαν Ρόκα, εικάζεται ότι βρισκόταν η θέση της αρχαίας πόλης Λυκάστου την οποία αναφέρει ο Όμηρος. Το σημείο αυτό επέλεξε ο Νικηφόρος Φωκάς το 961 για να οικοδομήσει την πόλη στην οποία θα στεγάζονταν οι κάτοικοι του Χάνδακα, για να μην κινδυνεύσουν από τους πειρατές. Επειδή όμως η παραθαλάσσια περιοχή της πόλης του Ηρακλείου προσέφερε μεγαλύτερες οικονομικές ευκαιρίες λόγω του εμπορίου, δεν μπόρεσε ποτέ να κάνει πραγματικότητα εκείνο που οραματίστηκε.

ΔΗΜΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ

Εδώ μπορεί κανείς να συναντήσει χρυσές αμμουδιές, αρχαία μνημεία, παραδοσιακούς οικισμούς και φιλόξενα βουνά. Το Λιμάνι της Χερσονήσου αποτελεί σήμερα ένα σύγχρονο τουριστικό προορισμό που ικανοποιεί τις απαιτήσεις του κάθε επισκέπτη: υποβρύχιες καταδύσεις, συνεδριακά κέντρα, κρητική και διεθνής γαστρονομία θαυμάσια σπορ και τις βραδυνές ώρες bar, disco, café, club προσφέρουν διασκέδαση που συνεχίζεται μέχρι πρωίας

.Για τους λάτρεις της περιπέτειας ο δήμος Χερσονήσου έχει οργανώσει εκδρομές με ποδήλατο. Ανάλογα με το πόσο εύκολη ή δύσκολη θέλετε να είναι η διαδρομή που θα ακολουθήσετε υπάρχει το ανάλογο μονοπάτι. ενδεικτικά αναφέρουμε ότι υπάρχουν τρεις διαδρομές:

Αβδού-Αγ. Φωτεινή

Ξεκινώντας από το Αβδού μέχρι ψηλά στη σπηλιά της Αγ Φωτεινής με την εκκλησία στο μυστηριώδες σκοτάδι. Μάλλον δύσκολη διαδρομή, αλλά όχι περισσότερο από 2 ώρες

Το Αβδού είναι ιστορικός οικισμός το λένε και Καπετανοχώρι επειδή έβγαζε ξακουστούς οπλαρχηγούς κατά τη διάρκεια των Κρητικών επαναστάσεων αλλά η σχέση του με το πνεύμα και τις τέχνες ήταν πάντα διακριτή.

Γωνιές-Φαράγγι-Κερά

Ξεκινώντας από της Γωνιές (2,50^μ), μέσα από το όμορφο φαράγγια της Αμπέλου, πάνω στην Κερά (700μ), κατηφορίζοντας στο μοναστήρι της Οδηγήτριας (Κεράς), Γωνιές και μετά πίσω. Περίπου 20 χλμ και λίγο περισσότερο από 3 ώρες.

Το χωριό Γωνιές βρίσκεται 16,5 χλμ από το λιμάνι χερσονήσου, είναι στην είσοδο των φαραγγιών της Παναγίας και της Ρόζας από τα ωραιότερα φαράγγια της Κρήτης. Ένα περιπατικό μονοπάτι ενώνει τις

Γωνιές με την Κερά μ.εσα στο φαράγγι της Ρόζας .Φυσικές ομορφιές ανταμείβουν τους επισκέπτες μαζί με τα φιλόξενα αισθήματα των κατοίκων.

Όσο για την Κερά, εδώ υπάρχει το ιστορικό μοναστήρι της Κρδιώτισσας(9^{ος} αι.) ιστορικό και εκκλησιαστικό μνημείο, τόπος λατρείας και θρύλων ,κέντρο επαναστατών της ανατολικής Κρήτης ενάντια όλων των κατακτητών. Απο εδώ διέρχεται και το περίφημο ευρωπαϊκό φυσιολατρικό μονοπάτι E4.Ένα ακόμη περιπατικό μονοπα'τι ενώνει την Κερά με τις Γωνιές μέσα από το φαράγγι της Ρόζας.

ΣΦΑΚΙΑ:Περπατώντας στα Λευκά Όρη

Τρεις φθινοπωρινές πεζοπορικές διαδρομές στα δυτικά Σφακιά, στις πλαγιές των Λευκών Ορέων, εκεί όπου τα σηματοδοτημένα μονοπάτια οδηγούν στα βαθιά και επιβλητικά φαράγγια του άγριου κρητικού τοπίου.

Πρόκειται για μονοπάτια ανάμεσα σε ξεγυμνωμένες από δέντρα κορυφές και φαράγγια ήπιας δυσκολίας, βατά σχεδόν από όλους· αρκεί να υπάρχει όρεξη για περπάτημα. Οι δύο πρώτες διαδρομές μας ξεκινούν από τον Αη Γιάννη και η τελευταία από την Αράδαινα. Και στα δύο χωριά φτάνουμε με το αυτοκίνητό μας από τα Χανιά ακολουθώντας τη διαδρομή Χανιά - Βρύσες (μήκους 33 χλμ.) - Χώρα Σφακίων (40 χλμ.) - Ανώπολη (15 χλμ.) - Αράδαινα (2 χλμ.) - Άγιος Ιωάννης (6 χλμ.).

Εδώ, σε απόσταση ασφαλείας από τον άνθρωπο, ζει ο κρητικός αίγαγρος (κρι κρι) αλλά και ο κρητικός αγριόγατος (φουρόγατος κατά τους ντόπιους). Επίσης, στα Λευκά Όρη φωλεύει ο γυπαετός (ή κοκαλάς) -είδος προς εξαφάνιση πια, καθώς υπολογίζεται ότι έχουν απομείνει μονάχα τρία ζευγάρια-, ο γύπας (ή καναβός) με μεγαλύτερο πληθυσμό, που ζει στους γκρεμούς και τρέφεται με ψοφίμια, και ο χρυσαετός (ή βιτσίλα). Πρόκειται για ένα είδος που κυνηγήθηκε πολύ στο παρελθόν από τους κτηνοτρόφους, επειδή άρπαζε τα νεογέννητα αρνιά και κατσίκια.

Από φυτά, το τσάι του βουνού (ή μαλοτύρα) βγαίνει στα ψηλά, ενώ το σεβαστό δίκταμο, που έλεγαν οι παλιοί, φυτρώνει χαμηλότερα σε ρωγμές από πέτρες, όπου δεν φτάνουν τα κατσίκια.

Αναρρίχηση

Αναρρίχηση χαρακτηρίζεται το σκαρφάλωμα ,με καλοκαιρινές συνθήκες(με χειμερινές ονομάζεται αλпинισμός)σε οποιαδήποτε μορφή βουνού,που γίνεται όμως από την απόκρυμνη πλευρά και στην οποία εφαρμόζεται αναγκαστικά η αναρριχητική τεχνική με την χρήση βοηθητικών οργάνων.

Αναρρίχηση στην Δυτική Κρήτη

1. ΚΑΛΑΘΑΣ- Ν. ΧΑΝΙΩΝ

2. ΣΤΑΥΡΟΣ - Ν. ΧΑΝΙΩΝ
3. ΓΚΙΓΚΙΛΟΣ - Ν. ΧΑΝΙΩΝ
4. ΘΕΡΙΣΣΟΣ - Ν. ΧΑΝΙΩΝ
5. ΠΑΛΙΟΚΑΣΤΡΟ - Ν. ΡΕΘΥΜΝΟΥ

ΚΑΛΑΘΑΣ- Ν.ΧΑΝΙΩΝ

Αναρριχητική πίστα, δίπλα στη θάλασσα, στην περιοχή του Καλαθά στο Ακρωτήρι Χανίων. Τα βράχια δεν ξεπερνούν τα 15 μέτρα, υπάρχουν όμως όλες οι δυσκολίες από IV - VII. Υπάρχουν γύρω στις 30 διαδρομές και παραλλαγές αυτών. Είναι 10 χλμ. έξω από τα Χανιά. Σε όλες τις διαδρομές υπάρχουν top rope ασφάλειες.

ΣΤΑΥΡΟΣ Ν.ΧΑΝΙΩΝ

Στο Ακρωτήρι Χανίων, 14 χλμ. από τα Χανιά υπάρχει η παραλία του Σταυρού όπου πίσω της ορθώνεται η ομώνυμη ορθοπλαγιά. Είναι "ανοιγμένες" 6 διαδρομές δυσκολίας από V - VII με υψομετρικές διαφορές από 60-80 μ. Ενδιάμεσες ασφάλειες δεν υπάρχουν, παρά μόνο στα ρελέ.

ΓΚΙΓΚΙΛΟΣ - Ν.ΧΑΝΙΩΝ

Η πιο εντυπωσιακή ορθοπλαγιά στην Κρήτη. Βρίσκεται ακριβώς πάνω από το φαράγγι της Σαμαριάς και η πρόσβαση απαιτεί πεζοπορία περίπου 1 ώρα, από το μονοπάτι, ή από το Ξυλόσκαλο. Υπάρχουν γύρω στις 15 διαδρομές ανοιγμένες και πολλές παραλλαγές αυτών. Οι δυσκολίες είναι από V - VII βαθμού. Λόγω του σαθρού του εδάφους δεν είναι εξοπλισμένο με μόνιμες ασφάλειες. Οι υψομετρική διαφορά είναι από 400μ. έως 800μ. ανάπτυγμα. Για τους λάτρεις μπορούν οι διαδρομές να γίνουν με μπιβουάκ.

ΘΕΡΙΣΣΟΣ - Ν.ΧΑΝΙΩΝ

14 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά από τα Χανιά υπάρχει το φαράγγι του Θερίσσου, ο αναρριχητικός παράδεισος στην Κρήτη. Στην διαδρομή προς το χωριό και δίπλα από το δρόμο, υπάρχουν όλες οι διαδρομές από V - VIII και οι περισσότερες είναι πολύ καλά ασφαλισμένες με γκολό.

ΠΑΛΑΙΟΚΑΣΤΡΟ - Ν.ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Ακριβώς κάτω από τη γέφυρα της εθνικής οδού Ηρακλείου-Ρεθύμνου βρίσκεται η παραλία του Παλιοκάστρου, στην δεξιά πλευρά της οποίας είναι ένας 15 μέτρων βράχος που προσφέρει 3 διαδρομές δυσκολίας V έως VII και παραλλαγές παρόμοιας δυσκολίας. Η ασφάλιση των διαδρομών γίνεται με top rope.

Φαράγγια στην Κρήτη

Υπάρχουν αναρίθμητα φαράγγια ορισμένα απ' αυτά πάρα πολύ γνωστά. Ωστόσο τα περισσότερα παραμένουν άγνωστα στον πολύ κόσμο. Τα φαράγγια παρέχουν τη δυνατότητα για ευκολότερη πεζοπορία, ιδίως τους καλοκαιρινούς μήνες, οπότε δεδομένων των ψηλών θερμοκρασιών της εποχής είναι πολύ ευκολότερο να κατέβεις ένα φαράγγι παρά να ανέβεις ένα βουνό. Αυτός είναι και ο λόγος που όλες οι καλοκαιρινές εξορμήσεις των Ορειβατικών Συλλόγων της Κρήτης περιορίζονται σε διασχίσεις φαραγγιών και καταλήγουν στη θάλασσα για ένα δροσιστικό μπάνιο. Φυσικά υπάρχουν φαράγγια αληθινά δύσκολα, που απαιτούν ιδιαίτερες ικανότητες, γνώσεις κι εξοπλισμό.

Στο νομό Ηρακλείου τα πιο γνωστά είναι τα εξής:

- Το φαράγγι του Ρούβα,, στις νότιες πλαγιές του Ψηλορείτη
- Το Βοριζιανό φαράγγι, από το οροπέδιο της Νίδας στο χωριό Βορίζια.
- Το Αγιοφάραγγο, κοντά στο χωριό Σίβας και τη Φαιστό. 3 χμ μετά τη Μονη Οδηγήτριας αρχίζει το φαράγγι που καταλήγει σε μια όμορφη παραλία. Τα ασβεστολιθικά βράχια στην παραλία προσφέρονται για διάφορες αναρριχητικές διαδρομές, τόσο μεγάλες(3-4 σχοινιές) όσο και αθλητικές έως X βαθμού.
- Το φαράγγι του Αλμυρού κοντά στο Ηράκλειο, όπως και το φαράγγι του Καρτερού.
- Το φαράγγι των νεκρών, στην Κάτω Ζάκρο. Το όνομα του οφείλεται στο ότι είχε χρησιμοποιηθεί από τους Μινωίτες ως τόπος ταφής των νεκρών τους. Κοντά σ' αυτό βρίσκεται το μινωικό ανάκτορο της Ζάκρου.
- Στα Χανιά ,Το φαράγγι της Σαμαριάς, σίγουρα ιδιαίτερα γνωστό και περπατημένο.
- Το φαράγγι της Πολυρίνιας, από το Σηρικάρι της επαρχίας Κισσάμου στην αρχαία ακρόπολη της Πολυρίνιας. Περίφημος περίπατος διάρκειας 2 ωρών. Συναρπαστική η θέα από την ακρόπολη.
- Το φαράγγι της Αγίας Ειρήνης, διάρκειας 5 ωρών (12χμ) από το χωριό Αγία Ειρήνη μέχρι τη Σούγια. Από τα πιο όμορφα στην Κρήτη.
- Το φαράγγι της Λισσού, 1 ώρα από το λιμάνι της Σούγιας μέχρι την αρχαία πόλη της Λισσού.
- Το φαράγγι της Αράδαινας, από την Ανώπολη Σφακίων στην παραλία Μάρμαρα, κοντά στο γραφικότατο Λουτρό. Ένα πραγματικά εντυπωσιακότατο φαράγγι, σαν κάποιος έκοψε το βουνό με μαχαίρι. Χρειάζεται κάποια εμπειρία κι εξοικείωση. Η διάρκεια της κατάβασης είναι περίπου 3 ώρες μέχρι τα Μάρμαρα, όπου υπάρχει ταβέρνα και δυνατότητα να κανονίσετε να συνεχίσετε με βάρκα μέχρι το Λουτρό (1 ώρα 15 λεπτά επιπλέον με τα πόδια).
- Το φαράγγι της Ιμπρου, εύκολη διαδρομή 2,5 ωρών από την Ιμπρο Σφακίων μέχρι τους Κομητάδες.

Στο Ρέθυμνο:

- Το φαράγγι της Πρέβελης, ένα σίγουρα πολυσύχναστο αλλά και πανέμορφο μέρος. Στην παραλία της Πρέβελης καταλήγει ένα ποτάμι, το οποίο σχηματίζει και το ομώνυμο φαράγγι. Οι όχθες του ποταμού στο τμήμα του κοντά στην παραλία είναι κατάφυτες με φοίνικες, χαρακτηριστικό που προσδίδει ιδιαίτερα εξωτική εμφάνιση στο τοπίο.
- Το φαράγγι του Πατσού, άλλη μία εμπειρία που συνδυάζει κολύμπι και πεζοπορία. Από το χωριό Πατσός επί 3 ώρες διασχίζετε ένα κατάφυτο φαράγγι, ενώ δεν λείπουν οι στιγμές που χρειάζεται να βουτήξετε τελείως στο νερό.
- Το φαράγγι των Μύλων, ένας πανεύκολος περίπατος διάρκειας 1 ώρας σε ένα καταπράσινο φαράγγι κοντά στο Ρέθυμνο. και καταλήγει στο Ξηρό Χωριό.

4.3 ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ-ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η Ελλάδα είναι μία κατ'εξοχήν ορεινή χώρα αφού στην επικράτειά της υπάρχουν περισσότερα από 300 μεγαλύτερα ή μικρότερα βουνά. Ο σημαντικότερος ελληνικός ορεινός άξονας είναι η οροσειρά της Πίνδου, που σχηματίζει τη <<ραχοκοκκαλιά>> της ηπειρωτικής Ελλάδας με την Μικρά Ασία.

Το ψηλότερο βουνό της χώρας είναι ο (φημισμένος στη ελληνική μυθολογία)Ολυμπος (στη Μακεδονία),που φτάνει τα 2.917 μέτρα (κορυφή Μύτικας),ενώ περίπου 40 ορεινά συγκροτήματα ,σε όλη τη χώρα, υπερβαίνουν σε υψόμετρο τα 2.000 μέτρα.

Τα ελληνικά βουνά χαρακτηρίζονται από την ποικιλομορφία τους ,τα σπάνια και τα μοναδικά δάση τους ,μερικά από τα οποία είναι από τα παλαιότερα φυσικά δάση της Ευρώπης. Λόγω του απαράμιλλου φυσικού τους πλούτου(σε χλωρίδα και πανίδα) πολλά από αυτά προστατεύονται ως εθνικοί δρυμοί ενώ παράλληλα τις τελευταίες δεκαετίες με τις υποδομές που δημιουργήθηκαν αποτελούν ιδανικούς προορισμούς για όσους θέλουν να απολαύσουν δραστηριότητες χειμερινού και ορεινού τουρισμού.

Δραστηριότητες χειμερινού ορεινού τουρισμού:

Χιονοδρομία (SKI)

Τις τελευταίες δεκαετίες η χιονοδρομία και το άθλημα του σκι έγιναν εξαιρετικά δημοφιλή στην Ελλάδα. Σήμερα στο ηπειρωτικό τμήμα λειτουργούν 20 χιονοδρομικά κέντρα που αποτελούν σημαντικούς πόλους για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων χειμερινού τουρισμού εκ των οποίων μόνο τα δύο πληρούν τις διεθνείς προδιαγραφές .Συγκεκριμένα θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην επέκταση και στον εκσυγχρονισμό σε μηχανολογικό εξοπλισμό και πάγιες εγκαταστάσεις, στα μεγαλύτερα χιονοδρομικά κέντρα που ήδη υπάρχουν ,σε καταλύματα ,μεταφορές ,ειδικευμένο προσωπικό αλλά και σε κατασκευή νέων χιονοδρομικών κέντρων.

Τα δύο μεγαλύτερα χιονοδρομικά κέντρα στην Ελλάδα είναι :

- Χιονοδρομικό κεντρο Παρνασσού :Το μεγαλύτερο χιονοδρομικό κέντρο ξεκίνησε την λειτουργία του το 1976 στην τοποθεσία "Φτερόλακα" ενώ το 1981 άρχισαν να λειτουργούν και οι εγκαταστάσεις στην τοποθεσία "Κελάρια".Απέχει μόλις 180 χιλιόμετρα από την Αθήνα για αυτό και βρίσκεται στην κορυφή των προτιμήσεων όλων των Αθηναίων

- Χιονοδρομικό κέντρο Καλαβρύτων: Βρίσκεται στην ψηλότερη κορυφή του Χέλμου ,την Στύγα.Απέχει 200 χλμ από την Αθήνα και 14 χλμ από τη πόλη των Καλαβρύτων.Είναι στην ΒΔ πλευρά του Χέλμου στη θέση Βαθειά Λάκα και σε υψόμετρο 1650μ.Η δυναμικότητα του κέντρου με επτά αναβατήρες (2 αρχαίων,2 τύπου καρέκλας και 3 συρόμενους)συνολικής δυνατότητας 5000 ατόμων ανά ώρα.Για τους φανατικούς skier κάθε Παρασκευή και Σάββατο λειτουργεί και νυχτερινό ski

Χιονοδρομικό Κέντρο στα Λευκά Όρη

Στην Κρήτη δυστυχώς δεν έχει γίνει αρκετή προσπάθεια ώστε να υπάρξει ένα χιονοδρομικό κέντρο αντάξιο των χιονισμένων βουνών της. Τα παραμελημένα Λευκά Όρη είναι ένας μοναδικός τόπος για την ανάπτυξη χειμερινού τουρισμού, στην οποία θα συμβάλει καθοριστικά ένα χιονοδρομικό κέντρο. Υπάρχουν περιοχές που δεν είχαν καμιά τουριστική ανάπτυξη και χάρη χιονοδρομικού κέντρου έχουν τον χειμώνα πληρότητα διαμονής εκατό τοις εκατό και όχι από λάτρεις του σκι, αλλά και τις παρέες των και άλλους.(πχ Άράχωβα).

Το 1980, με πρωτοβουλία του Αυστριακού Ζόζεφ, ξεκίνησε μια προσπάθεια και πραγματοποιήθηκε από αυστριακό οίκο πλήρης ογκώδη προμελέτη για χιονοδρομικό κέντρο στην Ψηλάφι Ομαλού, τα εναέρια καθίσματα του οποίου θα είχαν κίνηση όλο τον χρόνο, αφού και το θέρος ποιος δεν θα ανέβαινε ως εκεί, δίπλα στον Γκίγκιλο, να απολαύσει τη θέα της μισής Κρήτης. Ο Ε.Ο.Τ. υιοθέτησε αμέσως την πρόταση ως μοναδική συμφέρουσα, αλλά σκόνταψε στην τοπική κοινωνία.

Ενα κατ' ευφημισμόν χιονοδρομικό κέντρο αναπτύχθηκε το 1977 στη Νίδα Ψηλορείτη και που ο πλέον άσχετος διαπίστωνε ότι δεν θα ευδοκιμήσει. Ξοδεύτηκαν μεγάλα ποσά και δεν λειτούργησε ποτέ, αλλά 'μεταφέρθηκε' πιο ψηλά με κατασκευή ωραίων πετρόκτιστων κτηρίων και δύο συρόμενων λιφτς και λειτούργησε λίγες φορές και όταν καταστράφηκε ο ένας αναβατήρας από χιονοστιβάδα εγκαταλείφθηκε.

Συμμετέχοντες σε ξένες αποστολές χειμερινής διάσχισης των Λευκών Ορέων εξέφρασαν την κατάπληξη και τον θαυμασμό τους για την ομορφιά της περιοχής και τη δυνατότητα χιονοδρομικών δραστηριοτήτων και ιδίως ορειβατικού σκι. Ο Γάλλος παγκόσμιος πρωταθλητής ορειβατικού σκι που διέσχισε πέρυσι τα Λευκά Όρη, από ταβέρνες Ομαλού μέχρι ταβέρνες Ασκύφου, για 40 χιλιόμετρα, σε έξι ώρες, ανέφερε ότι για πρώτη φορά σε χιονοδρομία αντίκριζε δύο θάλασσες, ενώ στους πανελλήνιους χιονοδρομικούς αγώνες που πραγματοποιήθηκαν το 1975 στο Ψηλάφι ο Γάλλος προπονητής της Εθνικής μας ομάδας σκι είχε επίσης δηλώσει ότι για πρώτη φορά, μετά από χιονοδρομία και σε μισή ώρα μετά, κολυπούσε, όπως έγινε όταν κατέβηκε στον Ομαλό στη Σούγια.

Στα Χανιά ήδη, με μακρόχρονη μέριμνα των ανθρώπων του Ορειβατικού Συλλόγου υπάρχουν πάνω από χίλια παιδιά και ενήλικοι λάτρεις του σκι που κάθε χρόνο χρησιμοποιούν χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας ή του εξωτερικού. Υπάρχουν αρκετοί άλλοι στην υπόλοιπη Κρήτη καθώς και οι αλλοδαποί των βάσεων. Αλλά πέρα από αυτούς θα είχαμε έναν μεγάλο αριθμό σκιέρ με τις οικογένειες και παρέες τους και από την άλλη Ελλάδα που θα μας προτιμούσαν, μιας και οι συνδυασμοί ενδιαφερόντων που θα συναντήσουν στα Χανιά δεν υπάρχουν πουθενά αλλού.

4.4 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ

Σε αυτό το είδος του τουρισμού το ενδιαφέρον του κοινού στρέφεται κυρίως προς τα σπορ περιπέτειας. Ο τουρισμός περιπέτειας αναφέρεται στη ζωή στο ύπαιθρο και διακρίνεται από απρόβλεπτα περιστατικά και πολλές φορές ενέχει ταλαιπωρίες και κίνδυνους. Είναι μια αναμέτρηση του ανθρώπου με τον εαυτό του και τα στοιχεία της φύσης. Μια άλλη μορφή που βασίζεται στην προσφορά στους τουρίστες περιπέτειας ευκαιριών παρατήρησης και απόκτησης εμπειριών σε περιοχές με άγρια πανίδα είναι και ο τουρισμός άγριας ζωής (wildlife tourism).

Χαρακτηριστικά Τουρισμού Περιπέτειας

Τα κύρια χαρακτηριστικά των αθλημάτων αδρεναλίνης είναι η δράση, η περιπέτεια και η δάμωση των στοιχείων της φύσης. Τα προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής χαρακτηρίζονται από το ότι δεν έχουν σαν κεντρικό στόχο την σωματική και κινητική βελτίωση, ανάπτυξη και ενδυνάμωση των συμμετεχόντων, αλλά την ικανοποίηση και ευχαρίστηση αυτών, με αποτέλεσμα τα οφέλη να προκύπτουν αβίαστα.

Τα συνηθέστερα αθλήματα περιπέτειας είναι.

- **Ορειβασία.** Η ορειβασία περιλαμβάνει την ορεινή πεζοπορία σε υψόμετρο, δηλαδή αναβάσεις σε κορυφές βουνών και διασχίσεις ορεινών όγκων, μονοήμερες ή πολυήμερες που πολλές φορές χρειάζεται να χρησιμοποιηθεί και η τεχνική της αναρρίχησης.
- **Trekking.** Το trekking είναι μια μορφή πολυήμερης πεζοπορίας μέσα σε μονοπάτια και διαδρομές στο βουνό που γίνεται με τη συνοδεία επαγγελματιών οδηγών βουνού.
- **Kayak.** Το Kayak είναι ατομικό άθλημα που γίνεται στα ποτάμια, οι λίμνες με το ομώνυμο σκάφος. Ο βαθμός δυσκολίας ποικίλη ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του ποταμού ή της λίμνης.
- **Rafting.** Με το Rafting γίνεται κατάβαση ποταμού με φουσκωτά σκάφη που την εύθιγη διακυβέρνηση έχουν ειδικά εκπαιδευμένοι οδηγοί.
- **Αναρρίχηση.** Η Αναρρίχηση είναι η ανάβαση ατόμων (σχοινοσιντροφία) σε επιφάνεια βράχου (ορθοπλαγιά), χρησιμοποιώντας το φυσικό ανάγλυφο, δηλαδή τις εσοχές και προεξοχές του. Για λόγους ασφάλειας σε περίπτωση πτώσης χρησιμοποιείτε ειδικός εξοπλισμός και ειδικές τεχνικές.
- **Αλεξίπτωτο πλάγιας** το Αλεξίπτωτο πλάγιας. (parapente) γίνεται με ειδικά αλεξίπτωτα από ένα φιλό σημείο απογειώσεις προς ένα χαμηλότερο, με την εκμετάλλευση των ανοδικών ρευμάτων. Ποδήλατο βουνού. Το Ποδήλατο βουνού γίνεται σε ορεινούς δρόμους και μονοπάτια με ειδικά ποδήλατα σε μονοήμερες ή πολυήμερες διαδρομές με έμφαση στην τεχνική ικανότητα στην υπερνίκηση εμποδίων και δύσκολων σημείων.

Εφαρμογή στο Κοινωνικό Σύνολο

Τα προγράμματα υπαίθριας αναψυχής μπορούν να ενισχύσουμε την ψυχική υγεία των ατόμων. Αυτού του είδους τα προγράμματα μπορούν αν έχουν εφαρμογή και σε άτομα με ειδικές δεξιότητες, όπως επίσης σε άτομα με παραπρωματική συμπεριφορά και προβλήματα κατάχρησης.

Οι ειδικοί επισημαίνουν ότι η συμμετοχή ατόμων με ειδικές δεξιότητες σε προγράμματα αναψυχής ,επιδρά θετικά στην κοινωνική ενσωμάτωση ,την προσωπική ανάπτυξη και προσαρμογή τους. Ο τουρισμός περιπέτειας απευθύνεται ε όλες τις ηλικίες αφού οι θεματικές ενότητες μπορούν να προσελκύσουν άτομα από 5 ετών εώς τα βαθειά γεράματα.

Μέσα από οργανωμένες ομάδες μπορεί ο καθένας να απολαύσει τα πλεονεκτήματα της Περιπέτειας σε όλη την Κρήτη. Ενδεικτικά:

CRETAN ADVENTURES(Εβανς 10 71201,Ηρακλειο Κρήτης) : εξειδικεύεται στο χώρο της οργάνωσης εκδρομών στη φύση, στις υπαίθριες δραστηριότητες και ταξιδιών στην Κρητική και Ελληνική φύση καθώς και στα ταξίδια περιπέτειας στο εξωτερικό. Μαζί τους...

- Ανακαλύψτε μια διαφορετική πλευρά της Κρητικής Φύσης, που περιλαμβάνει 65 κορυφές με υψόμετρο πάνω από τα 2000 μέτρα και περισσότερα από 3500 σπήλαια
- Εξερευνήστε ένα μεγάλο πλήθος φαραγγιών που χωρίζουν τα ορεινά μας συγκροτήματα, δημιουργώντας εκπληκτικούς ‘βοτανικούς κήπους’ με φυτά, πτηνά και θηλαστικά που δεν υπάρχουν σε άλλο σημείο του πλανήτη
- Συναντήστε τους πραγματικά φιλόξενους και αυθεντικούς Κρητικούς
- Περιηγηθείτε σε αρχαία μονοπάτια και να πεζοπορήσετε μέσα στη μυθολογία και την ιστορία
- Μάθετε τα μυστικά των κάθετων κόσμων των βουνών μέσα από τις σχολές αναρρίχησης και ορειβασίας με καταξιωμένους και έμπειρους διπλωματούχους εκπαιδευτές
- Δώστε στα παιδιά σας την ευκαιρία να γνωρίσουν τη μαγεία της φύσης και των υπαίθριων δραστηριοτήτων, να ξεγνοιάσουν και να διασκεδάσουν μεταξύ τους στις καθιερωμένες πλέον παιδικές μας κατασκηνώσεις.

Μια γεύση από τις δραστηριότητές

ΣΧΟΛΗ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΒΟΥΝΟΥ

Η *Cretan Adventures* σε συνεργασία με καταξιωμένους και έμπειρους διπλωματούχους εκπαιδευτές διοργανώνει κάθε χρόνο **Σχολή Χειμερινού Βουνού** διάρκειας 4 Σαββατοκύριακων όπου οι συμμετέχοντες διδάσκονται τους βασικούς κανόνες κίνησης σε χιονισμένο πεδίο, την ασφαλή χρήση του ειδικού εξοπλισμού, αποκτούν τεχνική και έρχονται σε επαφή με τα πιο όμορφα κι επιβλητικά ορεινά συγκροτήματα της Κρήτης (Ψηλορείτη, Λευκά Όρη, Δίκητη).Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνεται:

1. Μάθημα προσανατολισμού & πρακτική άσκηση με πυξίδα και χάρτη
2. Διανυκτέρευση σε σκηνές, τεχνική βαδίσματος στο χιόνι, χρήση πιολέ – κραμπόν.
3. Τεχνικές χειμερινής αναρρίχησης, σχοινιά – κόμποι – κίνηση σχοινοσυντροφιάς
4. Ενέργειες για αναγκαστική διανυκτέρευση, πρόβλεψη και αποφυγή χιονοστιβάδας

ΣΧΟΛΗ ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ ΒΡΑΧΟΥ

Κάθε χρόνο γίνονται μαθήματα διάρκειας 4 Σαββατοκύριακων όπου οι συμμετέχοντες διδάσκονται τους βασικούς κανόνες αναρρίχησης, την ασφαλή χρήση του ειδικού εξοπλισμού, αποκτούν τεχνική και έρχονται σε επαφή με τα σημαντικότερα αναρριχητικά πεδία του νομού Ηρακλείου (Αγιοφάραγγο, Στενό Φαράγγι, Καπετανιανά).

Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνεται:

- Επίδειξη αναρρίχησης, ορολογία, αναρρίχηση Top-rope, Rappel (καταρρίχηση με σχοινί), αναρρίχηση σε εκπαιδευτικές διαδρομές
- Διαδρομές αθλητικής αναρρίχησης (sport climbing), κίνηση σώματος, ψυχολογία
- Διαδρομές αθλητικής αναρρίχησης (sport climbing), βελτίωση τεχνικής, τεχνητή αναρρίχηση – προώθηση με χρήση ασφαλειών
- Ασφάλιση διαδρομής (χρήση friends, καρυδιών, καρφιών, βυσμάτων), αναρρίχηση σε εκπαιδευτικές διαδρομές δύο σχοινιών, κίνηση σχοινοσυντροφιάς, θεωρία ανοίγματος διαδρομής

ΣΧΟΛΗ CANYONING

Η Cretan Adventures σε συνεργασία με καταξιωμένους και έμπειρους διπλωματούχους εκπαιδευτές διοργανώνει κάθε χρόνο **Σχολή Canyoning** διάρκειας 2 Σαββατοκύριακων όπου οι συμμετέχοντες διδάσκονται τους βασικούς κανόνες τεχνικής κατάβασης και διασχίζουν φαράγγια (με ή χωρίς νερό), και έρχονται σε επαφή με τις πιο όμορφες κι επιβλητικές χαράδρες της Κρήτης.

Οι διανυκτερεύσεις γίνονται σε σκηνές ή καταφύγια (εφόσον διατίθενται) ενώ η Cretan Adventures παρέχει όλον τον ειδικό εξοπλισμό (σχοινιά, κράνη, ζώνες ασφαλείας, καταβατήρες, κλπ.).

WILD NATURE (Σπήλια 71500, Ηράκλειο κρήτης): Πέρασαν 23 χρόνια από τότε που η ομάδα συνοδών ξεκίνησε με πάθος την εξερεύνηση της Κρήτης, προσφέροντας παράλληλα την γνώση στην αγορά του τουρισμού. Αποτέλεσμα της προσπάθειας αυτής, είναι μια σειρά από πρωτότυπες περιηγητικές προτάσεις για φυσιολάτρες και άτομα που αγαπούν τη δράση και την περιπέτεια .

Μερικά από τα προγράμματα που προτείνονται ως ειδικά προσαρμοσμένα σε απαιτήσεις των Incentive και συνεδριακών group που διαμένουν σε ξενοδοχεία της Κρήτης είναι:

TEAM BUILDING ACTIVITIES (εντός ξενοδοχείων)

Πρόκειται για ομαδικά παιχνίδια και δραστηριότητες εντός ξενοδοχείων στο διάστημα μισής ή ολόκληρης ημέρας πχ :Μίνι Ολυμπιάδα, Κυνήγι θησαυρού, ομαδικά παιχνίδια στην παραλία.

TEAM BUILDING ACTIVITIES ΣΤΟ ECO-CAMP Wild Nature

Σειρά από ομαδικές υπαίθριες δραστηριότητες στην οικοτουριστική κατασκήνωση του Wild Nature στο Μέρωνα και στην γύρω περιοχή, ημερήσιας διάρκειας. Περιλαμβάνει συνήθως παιχνίδια περιπέτειας στη φύση που απαιτούν πεζοπορία, ποδηλασία, σπηλαιολογία, αναρρίχηση κα)

RALLY 4X4

Εξορμήσεις με τετραθέσια οχήματα 4X4 υπο την μορφή Rally, ολόήμερης διάρκειας. Η περιήγηση των πληρωμάτων πραγματοποιείται ελεύθερα- χωρίς συνοδούς- σε συγκεκριμένη διαδρομή με την βοήθεια λεπτομερών road books, χαρτογραφημάτων και πληροφοριών

4.5 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Μία μορφή αρκετά συνυφασμένη με τον οικοτουρισμό είναι ο αγροτουρισμός. Είναι δυο μορφές τουρισμού διακριτές ως προς την αφετηρία τους, που όμως λειτουργούν ενιαία στο χώρο. Το σημείο αναφοράς του οικοτουρισμού είναι η φύση, ενώ του αγροτουρισμού ο αγροτικός οικισμός.

Αγροτουρισμός ονομάζεται εκείνη η μορφή η οποία αναπτύσσεται σε μη τουριστικά κορεσμένες αγροτικές περιοχές από τους απασχολούμενους κύρια στη γεωργία σε οικογενειακές κυρίως τουριστικές μονάδες, με σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας. Συνδέεται με κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτισμικές αξίες, οι οποίες επιτρέπουν τόσο στους οικοδεσπότες όσο και στους φιλοξενούμενους των περιοχών αυτών να υφίστανται αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες.

Το είδος αυτού του τουρισμού είναι οργανωμένο στη βάση μικρών ομάδων τουριστών που κατά κανόνα εξυπηρετούνται από τοπικές επιχειρήσεις οικογενειακές ή συνεταιριστικές. Προσφέρει πρόσθετες ευκαιρίες απασχόλησης και εισοδήματος στις τοπικές κοινωνίες, ενώ συμβάλλει και στην προστασία και ανάδειξη των τοπικών φυσικών και πολιτισμικών πόρων, που αποτελούν και την βάση αυτού του είδους του τουρισμού.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του αγροτουριστικού προϊόντος είναι απόλαυση και η γνωριμία με τα χαρακτηριστικά φυσικά τοπία, τα τοπία του φυσικού κάλλους και την πανίδα/χλωρίδα των εκάστοτε περιοχών. Αγροτικές περιοχές που περιλαμβάνουν υδροβιότοπους μπορούν να συνδυάσουν την αγροτουριστική δραστηριότητα με το λεγόμενο "τουρισμό των υδροβιότοπων".

Η επαφή και η γνωριμία με την τοπική αγροτική κληρονομιά, τα ήθη και έθιμα των κατοίκων, η παρατήρηση των γεωργικών δραστηριοτήτων και η συμμετοχή σε αυτές καθώς επίσης η άσκηση παράλληλων δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο (ορειβασία, πεζοπορία, ανεμόπτερο πλάγιας κτλ), ανήκουν επίσης στα χαρακτηριστικά του προϊόντος που προσφέρει ο αγροτουρισμός..

Τα πλεονεκτήματα που προσφέρει αυτό το είδος τουρισμού είναι πολύ σημαντικά. Το βασικότερο από αυτά είναι ότι δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας και κατά συνέπεια συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο, κυρίως σε περιοχές που αντιμετωπίζουν σημαντική πληθυσμιακή μείωση και δημογραφική γήρανση, σε μία εποχή όπου η αστυφιλία κάνει την παρουσία της αισθητή. Είναι μία δραστηριότητα που δεν δρά ανταγωνιστικά στο περιβάλλον και στους φυσικούς πόρους. Αντίθετα συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση τόσο των μόνιμων κατοίκων όσο και των επισκεπτών στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ο αγροτουρισμός ως συγκροτημένη εναλλακτική μορφή τουρισμού, κάνει την εμφάνισή του για πρώτη φορά τη δεκαετία του '60 στις Η.Π.Α (farm/ranch tourism). Στην Ελλάδα οι πρώτες μορφές έγιναν γνωστές το 1984 με την ίδρυση των πρώτων αγροτουριστικών συνεταιρισμών (Πέτρα Λέσβου, Αράχωβα Χίο)

Στην Ευρώπη τα αγροτουριστικά καταλύματα ξεπερνούν τις 600.000 ενώ στην Ελλάδα περισσότερα από 85 καταλύματα σε 10 περιοχές όπως η Εύβοια, τα Τρίκαλα, Κρήτη κ.α (σημειώσεις Ρίγγας Χρήστος Αεΐφορία και εναλλακτικές μορφές Τουρισμού). Εκεί ο αγροτουρισμός θεωρείται συμπληρωματική δραστηριότητα και όχι η κύρια και λειτουργεί σε ορισμένη περίοδο το χρόνο σε αντίθεση με την Ελλάδα όπου αναπτύσσεται όλες τις εποχές του χρόνου, αμβλύνοντας έτσι το πρόβλημα της τουριστικής εποχικότητας που αποτελεί ένα από τα σημαντικά προβλήματα του ελληνικού τουρισμού. Συνδέεται οργανικά με διάφορες δραστηριότητες της γεωργικής ζωής. Σε ένα αγροτουριστικό κατάλυμα δεν βρίσκει κανείς έτοιμα προϊόντα, αλλά προϊόντα που παράγει η συγκεκριμένη επιχείρηση και η περιοχή.

Τα είδη των αγροτουριστικών καταλυμάτων είναι τα εξής:

- Μικρές ξενοδοχειακές μονάδες-ξενώνες
- Ενοικιαζόμενα δωμάτια στα σπίτια αγροτικών οικογενειών
- Ανεξάρτητες αγροτικές κατοικίες παραδοσιακής αρχιτεκτονικής (που εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον)
- Κάμπινγκ σε αγροκτήματα τα οποία δεν είναι διαδεδομένα στην Ελλάδα σε αντίθεση με ορισμένες περιοχές της Ευρώπης.

Ο επιχειρηματίας του εναλλακτικού τουρισμού έχει προσωπικές σχέσεις με τον φιλοξενούμενο χωρίς καμία διαμεσολάβηση προσωπικού. Οι αγρότες και οι αγρότισσες που ασχολούνται με τον αγροτουρισμό παρακολουθούν υποχρεωτικά εκπαιδευτικά προγράμματα ανάλογα με την απασχόλησή τους ώστε να έχουν ικανοποιητική επαγγελματική κατάρτιση και να προσφέρουν στους επισκέπτες τους καλές υπηρεσίες και προϊόντα ποιότητας.

Ο αγροτουρισμός δεν είναι μία ευκαιριακή ή μία εποχιακή ενασχόληση. Πολλά από τα καταλύματα είναι τα ίδια σπίτια των γυναικών που υποδέχονται τους παραθεριστές σε ένα ζεστό ,φίλικό και ήσυχο περιβάλλον. Προσφέρουν στον τουρίστα που επιλέγει αυτή τη μορφή τουρισμού, δηλαδή σε εκείνους που επιδιώκουν να βρεθούν σε ένα τοπίο που δεν έχει καμία απολύτως σχέση με αυτό που έχουν συνηθίσει και να βιώσουν ένα διαφορετικό τρόπο ζωής, διακοπές αφιερωμένες στην εξερεύνηση της υπαίθρου και των γραφικών χωριών καθώς επίσης και στην εξοικείωση με την τοπική κουζίνα και την λαϊκή τέχνη. Τους φέρνει πιο κοντά στην φύση και σε πράγματα ξεχασμένα στην πάροδο του χρόνου όπως η ζύμωση του ψωμιού και του παραδοσιακού γλυκού, την κατασκευή υφαντού και χαλιού στον αργαλειό όπως επίσης και η βόλτα στην εξοχή με τα άλογα.

Δεδομένου λοιπόν ότι ο τουρίστας δεν είναι εσώκλειστος σε μια μονάδα ,αλλά κινείται ελεύθερα στον δημόσιο χώρο ,επηρεάζεται άμεσα από το περιβάλλον και έτσι αντιλαμβάνεται και την αξία του .Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα η οικοτουριστική ανάπτυξη στα χωριά να μην εξαρτάται μόνο από το πλήθος και την ποιότητα των καταλυμάτων αλλά κυρίως από την οργάνωση και την ποιότητα του δημόσιου χώρου.

Προϋποθέσεις Ανάπτυξης Αγροτουρισμού

Σύμφωνα με τις συμπληρωματικές πληροφορίες της Περιφέρειας Κρήτης οι βασικές προϋποθέσεις που χρειάζονται για να ασχοληθεί κάποιος ενδιαφερόμενος με τον ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ και να επιδοθεί, εκτός από το να θέλει να κάνει μια επένδυση σε κάποια αγροτική περιοχή, είναι:

- Η προτεινόμενη επένδυση να πραγματοποιείται εντός περιοχής <<Ολοκληρωμένου Προγράμματος Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου>>
- Οικονομική βιωσιμότητα και η παροχή επαρκών εγγυήσεων για την αποδοτικότητα των επενδύσεων που θα υλοποιηθούν
- Η τεκμηρίωση της σκοπιμότητας της επένδυσης ώστε να συμφωνεί με το <<Μέτρο 7.6>> (Διαφοροποίηση δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την γεωργία ώστε να παρασχεθεί η δυνατότητα δημιουργίας πολλαπλών δραστηριοτήτων και απόκτηση εναλλακτικών εισοδημάτων)
- Η διατήρηση θέσεων απασχόλησης στην περιοχή και η ενίσχυση της τοπικής οικονομίας
- Η συμβολή στην προστασία και στην ανάδειξη του περιβάλλοντος

Δίκτυο Αγροτουρισμού δυτικής Κρήτης

Το Δίκτυο Αγροτουρισμού Δυτικής Κρήτης ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 2001, με τη μορφή αστικής εταιρίας, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και σήμερα αριθμεί πάνω από 35 μέλη, τα οποία είναι ιδιοκτήτες ατομικών ή συλλογικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Δυτική Κρήτη (νομοί Χανίων και Ρεθύμνου). Σκοποί του Δικτύου είναι η προώθηση της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης και η προβολή και ενίσχυση των τοπικών κοινωνιών και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Επίσης η διάδοση περιβαλλοντικής συνείδησης, εναλλακτικών μορφών τουρισμού καθώς και η προστασία του δομημένου, πολιτισμικού και φυσικού περιβάλλοντος, της άγριας και μη χλωρίδας και πανίδας.

Μερικές από τις επιχειρήσεις:

ΒΑΜΟΣ :Το παραδοσιακό χωριό Βάμος είναι μια μικρή τοπική εταιρία που ειδικεύεται στις διακοπές με τη διαφορά ότι εστιάζει στις πολιτιστικές πτυχές της περιοχής του Βάμου και προωθεί τον οικότουρισμό και τον αγροτουρισμό.

Δραστηριότητες του οικισμού:

- **Μαθήματα μαγειρικής**
- **Πεζοπορία σε κοντινά φαράγγια**
- **Διαδρομές με αυτοκίνητα ή μηχανές στα Χανιά**

Εποχικές δραστηριότητες:

- **Επισκέψεις σε τοπικές παραγωγές**(Τυροκομείο,ελαιοτριβείο,)
- **Συγκομιδή και Παραγωγή**(Μάζεμα σταφυλιών για Παρασκευή κρασιού)

ΚΤΗΜΑ ΠΑΝΑΚΡΟΝ (Ρέθυμνο): Στην καταπράσινη κοιλάδα του Αμαρίου, μόλις 38 χιλιόμετρα από την πόλη του Ρεθύμνου, βρίσκεται μια ξεχωριστή αγροτουριστική μονάδα, το Κτήμα «ΠΑΝΑΚΡΟΝ». Σε μια περιοχή πλούσια σε ιστορικά μνημεία και φυσικές ομορφιές, η συνολική έκταση των 53 στρεμμάτων περιλαμβάνει 5 επιπλωμένες κατοικίες, ταβέρνα-καφενείο, πισίνα, καθώς και γήπεδα μπάσκετ και βόλεϊ. Τόσο οι εσωτερικοί όσο και οι εξωτερικοί χώροι του κτήματος μπορούν να διατεθούν για κοινωνικές και επαγγελματικές εκδηλώσεις.

Το Αμάρι χαρακτηρίζεται από τις μεγάλες εναλλαγές του ανάγλυφου, αποτέλεσμα ρηγμάτων που τεμάχισαν τα σκληρά πετρώματα. Απότομοι γκρεμοί, δυσπρόσιτα σπήλαια, εντυπωσιακά φαράγγια εκπλήσσουν τον επισκέπτη.

ANDRIADES HOUSE (Ηράκλειο):Η ιδέα του ξενώνα δημιουργήθηκε, όταν ακόμη φοιτητές οι ιδιοκτήτες,σκεφτόταν διάφορες αγροτουριστικές μονάδες και παραδοσιακούς ξενώνες σε όλη την Ελλάδα.Το όνειρο της υλοποίησης ξεκίνησε το 2002 όπου άρχισε και η ανακαίνιση, με πολύ αγάπη και μεράκι, ενός κτιρίου που κτίστηκε στις αρχές του 20ου αιώνα.Έτσι απλά γεννήθηκε ο ξενώνας Αδριάδες στην κορυφή του χωριού Σμάρι, στην θέση Αρχοντικά και δίπλα από το παλιό σχολείο.Το όνομά του το οφείλει στην υπέροχη θέα που απολαμβάνει κάποιος από τον ξενώνα, καθώς η απέναντι πλαγιά είναι γεμάτη από βελανιδιές, κοινώς δρύδες ή αδριάδες στην ντοπιολαλιά.

ΕΝΑΓΡΟΝ-ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΣΠΙΤΙΑ(Ρέθυμνο): Στην Κρήτη, ανεβαίνοντας τον Ψηλορείτη, στην Αξό, στον τόπο όπου κατά την Μυθολογία η Νύφη Αγκιάλη πιάνοντας στα δάκτυλα των χεριών της το χώμα της Οάξιας Γης (της γης της Αξού) "γέννησε" τους Ιδαίους Δακτύλους, χαρακτηριστικό της Ορεινής Κρήτης και ιδιαίτερα του Ψηλορείτη δημιουργήθηκε το "ΕΝΑΓΡΟΝ".Πάνω από το φαράγγι που από τις πηγές του αναβλύζουν τα νερά του Μυλοπόταμου, που έδωσε και το όνομά του στην περιοχή.

ΛΑΣΙΝΘΟΣ (Λασιθί): Εδώ ο επισκέπτης έρχεται σε επαφή με την φύση, με την καλλιέργεια της γης, την συλλογή του καρπού και τη δυνατότητα να γνωρίσει ζώα της κρητικής υπαίθρου. Μαθαίνει τα μυστικά της κρητικής κουζίνας ενώ μπορεί να παρακολουθήσει τη διαδικασία παρασκευής γλυκών του κουταλιού, μελιού, κρασιού, ρακής καθώς και τη διαδικασία αποξήρανσης και τυποποίησης αρωματικών φυτών. Κατασκευάζει κεραμικά και χρησιμοποιεί τον αργαλειό.

Επίσης στον επισκέπτη προσφέρεται πλήθος αγροτικών και αθλητικών δραστηριοτήτων και τον ξεναγούμε σε παλιές εκκλησίες και αρχαιολογικά ευρήματα.Το "Λάσινθος" αποτελεί γνήσια πρόταση και μοναδική ευκαιρία για όσους ενδιαφέρονται να γνωρίσουν και να ζήσουν από κοντά την ομορφιά της ζωής στην Κρητική ύπαιθρο.

4.6 ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αυτό το είδος τουρισμού αναφέρεται στο σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στο θαλάσσιο χώρο μιας χώρα υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών. Αναμφίβολα ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μια από τις δυναμικότερες μορφές του σύγχρονου τουρισμού, αφού οι οικονομικές δυνατότητες να αναπτυχθεί σε χώρες με φυσικές προϋποθέσεις είναι κυριολεκτικά μεγάλη.

Η Ελλάδα είναι ένας από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως. Τα πανέμορφα τοπία της, το ήπιο κλίμα, οι φιλικές και καθαρές της θάλασσες, η μοναδική ιστορική κληρονομιά καθώς και η πατροπαράδοτη ελληνική φιλοξενία είναι τα πλεονεκτήματα που έχουν καταστήσει τη χώρα έναν ιδιαίτερα θελκτικό προορισμό για τον επισκέπτη-τουρίστα. Για πρώτη φορά ο θαλάσσιος τουρισμός, ως ειδική μορφή τουρισμού, απασχόλησε ουσιαστικά τη Δημόσια Διοίκηση το 1993. Ο Ν. 2160/93 ανέθεσε τη διοίκηση, τη διαχείριση, την εκμετάλλευση και τον έλεγχο των τουριστικών λιμένων σε ειδικό φορέα.

Ο Θαλάσσιος Τουρισμός αποτελεί μια από τις σημαντικότερες ήπιες μορφές τουρισμού σε χώρες που έχουν σαν κύριο χαρακτηριστικό τους την θάλασσα. Κατέχει ένα μεγάλο τμήμα της τουριστικής βιομηχανίας και λειτουργεί αλληλεπιδραστικά και σαν τροφοδότης σε άλλες κατηγορίες. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία αριθμεί 3.413 σκάφη. Ο στόλος αυτός είναι μακράν ο μεγαλύτερος και ο νεότερος παγκοσμίως. Από Εθνικής πλευράς, ο θαλάσσιος τουρισμός βοηθά στην διατήρηση της συνοχής της Νησιώτικης Ελλάδας και μεταφέρει την Ελληνική Σημαία και στην τελευταία νησίδα.

4.6.1 Υπάρχει περιθώριο Ανάπτυξης στην Κρήτη;

“Το θέμα της ανάπτυξης του **θαλάσσιου τουρισμού** στην **Κρήτη**, συζητήθηκε στις 15 Μαρτίου 2012 σε σύσκεψη που είχε ο περιφερειάρχης Κρήτης, Σταύρος Αρναουτάκης, με τους εκπροσώπους των ναυταθλητικών και ιστιοπλοϊκών συλλόγων του νησιού και αποφασίστηκε μια σειρά μέτρων για την ενίσχυσή του.

Κατά τη συνάντηση, τονίστηκε από τους εκπροσώπους των συλλόγων ότι ο ναυταθλητικός και θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μια καινοτόμα και φιλική προς το περιβάλλον τουριστική υπηρεσία, η οποία σε συνδυασμό με το ιδιαίτερο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της κάθε περιοχής μπορεί να δώσει τη δυνατότητα να διαφοροποιηθεί και να αναπτυχθεί περαιτέρω το τουριστικό προϊόν της Κρήτης με σημαντικά οφέλη.

Ο περιφερειάρχης Κρήτης, Σταύρος Αρναουτάκης, ανέφερε ότι το νησί έχει όλα τα πλεονεκτήματα για να αναπτύξει τη συγκεκριμένη εναλλακτική μορφή τουρισμού.

«Πρόκειται, ανέφερε, για μια πολύ σημαντική προσπάθεια που ξεκινάει, και το σημαντικό είναι ότι είμαστε όλοι μαζί για να αναπτύξουμε τον ιστιοπλοϊκό και ευρύτερα το θαλάσσιο τουρισμό στην Κρήτη. Με τη συνεργασία όλων μπορούμε να πετύχουμε την περαιτέρω ανάπτυξη του τουριστικού μας προϊόντος».

Ειδικότερα, όπως αποφασίστηκε στη σημερινή σύσκεψη στην Περιφέρεια Κρήτης:

- Θα διοργανωθεί συνέδριο για το ναυταθλητικό και θαλάσσιο τουρισμό στην Κρήτη
- Η προβολή και προώθηση «Κρήτη - Ναυταθλητικός/Θαλάσσιος Τουρισμός» θα γίνει με ηλεκτρονική και έντυπη προβολή, με συμμετοχή σε εκθέσεις τουρισμού, ναυτικά σαλόνια και συνέδρια
- Διοργάνωση ενός μεγάλου ιστιοπλοϊκού γεγονότος, «Γύρος της Κρήτης
- Δημιουργία υποστηρικτικών υποδομών στους ομίλους.

Σύμφωνα με τον εκπρόσωπο των ιστιοπλοϊκών και ναυταθλητικών συλλόγων στην Κρήτη, Γιάννη Παλλήκαρη, «το νησί μας μπορεί να αποτελέσει ένα εξειδικευμένο ιστιοπλοϊκό προορισμό και με τη σημερινή οργανωμένη υποστήριξη της Περιφέρειας Κρήτης έχουμε τις δυνατότητες να πετύχουμε το στόχο»

Λίγους μήνες αργότερα στις 22 Ιουλίου διοργανώθηκε το Διεθνές Συνέδριο Ναυτικού Τουρισμού όπου συζητήθηκαν οι δυνατότητες ανάπτυξης στην Κρήτη.

Στον χαιρετισμό ο περιφερειάρχης κρήτης Σταυρος Αρναουτάκης-παρουσία του προέδρου της Παγκόσμιας Επιτροπής Ανοιχτής θαλάσσης (ORC) Bruno Finzi, του μέλους του συμβουλίου διεθνούς ιστιοπλοϊκής ομοσπονδίας Γιώργου Ανδρεάδη, του προέδρου της οργανωτικής επιτροπής του διεθνούς συνεδρίου Γιάννη Παλίκαρρη,βουλευτών Κρήτης,των προέδρων και μελών των ναυταθλητικών ομίλων ,επεσήμανε ότι:

<<ο ναυταθλητικός τουρισμός αποτελεί διεθνώς μια διαρκώς αναπτυσσόμενη και δυναμική μορφή εναλλακτικού τουρισμού φιλική προς το περιβάλλον και απόλυτα συνυφασμένη με της γεωγραφικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του Αιγαίου μας.

Στις δηλώσεις του ο Γιώργος Ανδρεαδής και ο Bruno Finzi τόνισαν ότι η Κρήτη έχει ιδανικές συνθήκες για την ανάπτυξη του ναυταθλητισμού και μπορεί να φέρει ποιοτικό τουρισμό στο νησί.

4.6.2 Μερικές από τις δραστηριότητες του Θαλάσσιου Τουρισμού

ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ/YACHTING

Κρουαζιέρα σημαίνει ένα ταξίδι αναψυχής με ένα ειδικό επιβατηγό πλοίο, που ονομάζεται κρουαζιερόπλοιο. Το κρουαζιερόπλοιο στην πραγματικότητα είναι ένα πλωτό ξενοδοχείο που έχει τη δυνατότητα να προσφέρει όλα τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που προσφέρει ένα κανονικό ξενοδοχείο,ενώ Yacht ή κότερο είναι ένα ιστιοφόρο ή μηχανοκίνητο σκάφος αναψυχής και yachting είναι το ταξίδι αναψυχής, το οποίο όταν διαρκεί μια ημέρα είναι εκδρομή αναψυχής και όταν διαρκεί περισσότερο είναι τουρισμός αναψυχής. (Μ. Κ. Σφακιανάκης, 2000)

Το τουριστικό ταξίδι με ένα κρουαζιερόπλοιο (η κρουαζιέρα) είναι ένα προκαθορισμένο και καλά οργανωμένο ταξίδι που ακολουθεί ένα πρόγραμμα που περιλαμβάνει, το λιμάνι και την ώρα αναχώρησης, τον πλουν που θα ακολουθήσει το πλοίο, τα λιμάνια που θα προσεγγίσει, τις ώρες παραμονής εκτός πλοίου, τον πλουν και τον ακριβή χρόνο της επιστροφής.

Τα τελευταία είκοσι χρόνια οι κρουαζιέρες στις Ελληνικές θάλασσες έχουν γίνει πολύ δημοφιλείς, και η ενοικίαση θαλαμηγών έχει αναπτυχθεί σε “μεγάλη βιομηχανία”, προσφέροντας πάνω από 20.000 θαλαμηγούς και διαδρομές που ταιριάζουν και στον πιο απαιτητικό θαλασσινό ταξιδιώτη.

Η Ελλάδα έχει να προσφέρει πάρα πολλά στους ιδιοκτήτες θαλαμηγών, όχι μόνο επειδή έχει υπέροχα φυσικά τοπία στο Αιγαίο και στο Ιόνιο πέλαγος, αλλά και χάρη στις άμεσα διαθέσιμες προμήθειες από τα γύρω νησιά και την Στερεά Ελλάδα. Επιπλέον, η χώρα περιλαμβάνει πάνω από 2.000 νησιά προς εξερεύνηση, μια ευκαιρία να επισκεφτείτε ερημικές παραλίες και να δείτε πάνω από 20.000 χλμ γοητευτικής ακτογραμμής. Τα περισσότερα λιμάνια και μαρίνες προσφέρουν υποδομές και υπηρεσίες για δεξαμενισμό, προσάραξη και συντήρηση των θαλαμηγών. Πολλοί πράκτορες διαθέτουν πλοiάρια και θαλαμηγούς προς ενοικίαση ή μίσθωση.

Καθώς οι ανάγκες γίνονται πιο απαιτητικές και η χώρα αντιμετωπίζει μια ταχεία ανάπτυξη στον τομέα του yachting, ολοένα και περισσότερα ολοκληρωμένα προγράμματα θέτονται υπό ανάπτυξη για την δημιουργία ενός σημαντικού αριθμού νέων λιμένων και υπηρεσιών για θαλαμηγούς και κρουαζιέρες, για να υποστηρίξουν την υπάρχουσα υποδομή. Τα προγράμματα αυτά περιλαμβάνουν την κατασκευή νέων μαρίνων, μικρότερων λιμανιών με πρότυπες εγκαταστάσεις και σταθμούς δεξαμενισμού έκτακτης ανάγκης

Τα Οφέλη της Ελλάδας από το Yachting

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.), εκείνοι που επιλέγουν τις υπηρεσίες yachting στην Ελλάδα είναι κυρίως αλλοδαποί τουρίστες υψηλού εισοδήματος. Συγκεκριμένα, ενώ ο μέσος τουρίστας στην Ελλάδα ξοδεύει περίπου 75 δολάρια ανά ημέρα παραμονής, οι τουρίστες που έρχονται στην Ελλάδα με σκοπό να κάνουν θαλάσσιο τουρισμό δαπανούν, ανά ημέρα παραμονής, περίπου 120 δολάρια κατ’ άτομο.

Η οικονομική ανάπτυξη του κλάδου αλλά και τα οφέλη της Ελλάδας από το yachting αναμένεται να ενισχυθούν περαιτέρω στο μέλλον, από παράγοντες που συνδέονται με την αναβάθμιση της εικόνας της Ελλάδας στο εξωτερικό. Στη βελτίωση της εικόνας της χώρας, διεθνώς, συνέβαλαν καθοριστικά τόσο οι επιτυχημένοι σε κάθε επίπεδο Ολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας το 2004, όσο και η μετέπειτα ενδυνάμωση της νέας ελληνικής πραγματικότητας από το Υπουργείο Τουρισμού, το οποίο δημιουργήθηκε πρόσφατα, μέσω μιας έντονης διαφημιστικής προβολής στα ξένα μέσα μαζικής ενημέρωσης με το σλόγκαν: “Wonderful Greece”. Με αυτόν τον τρόπο, αναδεικνύεται αποτελεσματικότερα το νέο πρόσωπο της Ελλάδας, καθώς και οι προοπτικές ή οι ευκαιρίες που προσφέρονται στον ξένο τουρίστα, αλλά και στον επιχειρηματία.

Επισημαίνεται ότι στα γενικότερα έσοδα που αφορούν στις ναυλώσεις και κατευθύνονται προς την ελληνική οικονομία, θα πρέπει να συνυπολογισθούν τόσο οι δαπάνες που πραγματοποιούν οι ναυλωτές (ενοικιαστές των σκαφών αναψυχής) κατά την παραμονή τους στην Ελλάδα (αποτελούν έσοδα των ιδίων των εταιρειών του κλάδου), όσο και τα έσοδα που προέρχονται από μια σειρά επαγγελματιών ή επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την υποστήριξη του ελληνικού yachting (όπως για παράδειγμα, έσοδα που συνδέονται με την κατανάλωση καυσίμων, με υπηρεσίες διασκέδασης ή αναψυχής, κ.λ.π.).

Πάντως, η μεγιστοποίηση αυτής της ωφέλειας θα προέλθει κυρίως από τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ιδίων των εταιρειών του κλάδου yachting στην Ελλάδα. Κατά τα τελευταία χρόνια, οι εταιρείες του κλάδου εντατικοποιούν τις προσπάθειές τους για την ταχύτερη ανανέωση του στόλου τους (πώληση και αγορά νέων μοντέρνων σκαφών κάθε 4-5 χρόνια), καθώς και την παροχή ολοκληρωμένων πακέτων υπηρεσιών (διαχείριση ιδιόκτητων ή μισθωμένων εγκαταστάσεων μαρίνας σε διάφορα μέρη της Ελλάδας).

Τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο ελληνικός θαλάσσιος τουρισμός, έχουν κυρίως να κάνουν με θέματα υποδομής και οργάνωσης των συνολικών υπηρεσιών του. Σύμφωνα με τους εκπροσώπους του κλάδου, εφόσον τα προβλήματα αυτά επιλυθούν στο κοντινό μέλλον, οι δυνατότητες ανάπτυξης του κλάδου καθίστανται αναμφισβήτητα μεγάλες, ιδιαίτερα μετά την τεράστια προβολή της Ελλάδας λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας.

Ένα πρώτο σημαντικό πεδίο προβληματισμού για την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού κλάδου Yachting έγκειται στις μαρίνες σκαφών, και ειδικότερα στην πληρότητα, τον εκσυγχρονισμό και την ασφάλειά τους καθώς, σύμφωνα με τις απόψεις που έχουν κατά καιρούς εκφρασθεί δημοσίως από αρκετούς παράγοντες του κλάδου, παρουσιάζεται μια σημαντική έλλειψη επάρκειας θέσεων ελλιμενισμού. Όσον αφορά στην υποδομή που έχει δημιουργηθεί μέχρι σήμερα στην Ελλάδα, εκτιμάται ότι υπάρχουν 15.850 περίπου θέσεις σκαφών αναψυχής, από τις οποίες οι 14.400 θέσεις ανήκουν σε μαρίνες, οι 1.360 περίπου θέσεις ανήκουν σε καταφύγια τουριστικών σκαφών ενώ οι υπόλοιπες 90 περίπου θέσεις, σε ξενοδοχειακούς λιμένες.

Ένα άλλο καίριο πρόβλημα για τον ελληνικό θαλάσσιο τουρισμό αποτελεί ο σχετικά περιορισμένος αριθμός εταιρειών επαγγελματικών σκαφών αναψυχής. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι στην Ελληνική Αγορά υπάρχουν 100 περίπου εταιρείες εκμετάλλευσης σκαφών και συναφών πλοίων, από τις οποίες όμως μόνο το 1/3 περίπου ασχολείται αμιγώς με την εκμετάλλευση και ναύλωση σκαφών κάτω των 15 μέτρων και χωρίς μόνιμο πλήρωμα. Κατά το παρελθόν, ο αριθμός των εταιρειών αυτών μεταβαλλόταν είτε ανοδικά είτε καθοδικά, ανάλογα με το μέγεθος της ναυλαγοράς, ενώ σε δύσκολες περιόδους, κάποιες από τις επιχειρήσεις αυτές αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν από τον κλάδο.

Επίσης, τα τελευταία χρόνια, ο αριθμός των απασχολούμενων στις επιχειρήσεις του κλάδου παρουσιάζει μια έντονη διακύμανση, έχοντας ανέλθει, κατά καιρούς, μέχρι και τα 50.000 άτομα. Στο πλαίσιο αυτό, οι επιχειρήσεις αρχίζουν να καταβάλλουν συστηματικότερες προσπάθειες βελτίωσης του τεχνολογικού εξοπλισμού τους, προκειμένου να καλύψουν το πρόβλημα της έλλειψης – κυρίως τεχνικού προσωπικού. Επισημαίνεται ότι, για τον υπολογισμό του πραγματικού αριθμού των απασχολούμενων στον κλάδο, θα πρέπει να συμπεριληφθούν και οι διάφοροι επαγγελματίες, το αντικείμενο εργασίας των οποίων έχει άμεση ή έμμεση σχέση με την υποστήριξη του yachting. Σε αυτούς περιλαμβάνονται οι τεχνικοί ναυαγοσωστικών μονάδων, βιοτεχνίες εξοπλισμού, επιχειρήσεις ανεφοδιασμού κ.λ.π.

Συνοπτικά, τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα ο κλάδος της ενοικίασης σκαφών αναψυχής είναι τα εξής:

- Σημαντική αύξηση των τελών στις ελληνικές μαρίνες
- Οργανωτικές ελλείψεις στις μαρίνες
- Έλλειψη τουριστικής νοοτροπία.
- Ελλιπή κίνητρα για την ανανέωση του στόλου των επιχειρήσεων
- Ανεπαρκής ναυτική παιδεία
- Έλλειψη εξειδικευμένων ομάδων για την παροχή τεχνικών υπηρεσιών υψηλού επιπέδου
- Απουσία σύγχρονης νομοθεσίας σχετικά με τον θαλάσσιο τουρισμό
- Ανεπαρκής εξυπηρέτηση των σκαφών

SURFING

Το surfing (κυματοδρομία) αποτελεί μια δημοφιλή δραστηριότητα αναψυχής αλλά και άθλημα. Το άτομο κινείται στην επιφάνεια της θάλασσας με τη βοήθεια των κυμάτων χρησιμοποιώντας μια σανίδα που κατασκευάζεται από πλαστικό, fiberglass ή ξύλο. Είναι ένα από τα πιο δημοφιλή θαλάσσια αθλήματα και γίνονται κάθε χρόνο διάφορες εκδηλώσεις και πρωταθλήματα σε πόλεις της Ελλάδας, όπως το Ηράκλειο Κρήτης.

ΙΣΤΙΟΠΛΟΙΑ

Η ιστιοπλοΐα είναι ένα άθλημα που συνδέεται άρρηκτα τον ελληνικό λαό, μέσα από τη μακρόχρονη ιστορία της χώρας και τη μακραίωνη θαλασσινή παράδοσή της. Σήμερα, είναι ένα από τα δημοφιλέστερα αθλήματα και χιλιάδες Έλληνες ασκούνται συστηματικά (ως πρωταθλητές ή απλοί αθλητές) σε όλους τους τύπους ιστιοπλοϊκών σκαφών.

Στην Κρήτη υπάρχουν πολλά λιμάνια και αγκυροβόλια για όσους θελήσουν να έρθουν στο νησί μέσω θαλάσσης. Για τους υπόλοιπους υπάρχουν τόσο σχολές για εκμάθηση της ιστιοπλοϊκής τέχνης για αρχάριους και προχωρημένους, όσο και εταιρίες ενοικιάσεως σκαφών για κρουαζιέρες με αφετηρία το νησί.

- Στη **μαρίνα του Ηρακλείου** φιλοξενείται πλήθος σκαφών (ιστιοπλοϊκών, αλιευτικών κλπ) μπροστά στο Ενετικό Φρούριο "Κούλες" και μικρότερος αριθμός στο λιμανάκι της Παντάνασσας.

- Στο **ενετικό λιμάνι των Χανίων** μπορεί κανείς να ναυλώσει ένα τέτοιο σκάφος με έμπειρους καπετάνιους και να βιώσει μοναδικές στιγμές στο κρητικό πέλαγος. Παράλληλα, η επαφή με ένα εξαιρετικό άθλημα δίνει τη δυνατότητα για μια πρώτη πρακτική αλλά και θεωρητική προσέγγιση της ιστιοπλοΐας.

- Οι **μαρίνες του Αγίου Νικολάου και της Σητείας**, αλλά και μικρότερα θαλάσσια καταφύγια μπορούν να φιλοξενούν τουριστικά σκάφη. Στον Άγιο Νικόλαο αναπτύσσεται καταδυτικός τουρισμός και γίνονται με μεγάλη επιτυχία διεθνείς ιστιοπλοϊκοί αγώνες, ενώ άλλες περιοχές είναι ιδανικές για θαλάσσια σπορ, π.χ. seif στο Παλαίκαστρο. Τέλος, σε όλα τα **τουριστικά κέντρα του νομού Λασιθίου** υπάρχουν οργανωμένες πλαζ με θαλάσσια σπορ.

Τα σκάφη μπορούν να φιλοξενήσουν 4-7 άτομα σε καμπίνες, διαθέτουν πλήρως οργανωμένη κουζίνα, μπάνιο και σαλόνι, καθιστώντας ακόμα και μια πολυήμερη παραμονή ιδιαίτερα άνετη. Απαραίτητος εξοπλισμός είναι καπέλο, αντηλιακό, άνετα ρούχα, αλλά και ζεστά για το βράδυ, αν η παραμονή προβλέπει κάτι τέτοιο.

ΙΣΤΙΟΣΑΝΙΔΑ(Windsurfing)

Η ιστιοσανίδα (windsurfing) είναι ένα συναρπαστικό άθλημα για όλους τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως ηλικίας και φύλου. Δεν απαιτεί ιδιαίτερη σωματική δύναμη, τουλάχιστον στην αρχή, τον κυριότερο ρόλο παίζει η σωστή τεχνική.

Εκτός από διασκέδαση και ολυμπιακό άθλημα, το windsurfing έχει γίνει και επαγγελματικό σπορ από το 1985, καθώς και άθλημα επιδείξεων και αγώνων σε κλειστούς χώρους, όπου δημιουργούνται τεχνητά οι απαραίτητες συνθήκες.

Καθώς στην Ελλάδα, οι καιρικές συνθήκες είναι ιδανικές (ήπιο κλίμα, κατάλληλη ένταση ανέμων κ.λπ.) το άθλημα έχει γνωρίσει θεαματική ανάπτυξη και ολοένα και περισσότεροι Έλληνες ασχολούνται συστηματικά με αυτό. Μάλιστα, τα τελευταία χρόνια, κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών, πραγματοποιούνται σε διάφορα σημεία της χώρας ευρωπαϊκοί και παγκόσμιοι αγώνες (τουρνουά) και πρωταθλήματα, μερικοί από τους οποίους είναι από τους σημαντικότερους διεθνώς.

Στην Κρήτη υπάρχουν αρκετά σημεία για τους φίλους του σπορ. Ενδεικτικά:

- Κουρεμένος :δίπλα στο παλιόκαστρο Σητείας (Αγ.Νικόλαος),Είναι ο βασιλιάς του σπορ μιας και το καλοκαίρι ο βόρρειος άνεμος συχνά φτάνει τα 7-8 beaufort.
- Ελαφονήσι και Φαλάσαρνα(Χανιά)
- Αμμουδάρα (Ηράκλειο)

ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η ιδιαίτερη καθαρότητα των ελληνικών θαλασσών και ο τεράστιος πλούτος του βυθού, αποτελούν πόλο έλξης για όσους αναζητούν τη μαγεία της υποβρύχιας εξερεύνησης. Με μάσκα επιτρέπεται παντού η ελεύθερη κατάδυση, αλλά η κατάδυση με τη χρήση φιαλών ατμοσφαιρικού αέρα (80% άζωτο + 20% οξυγόνο) απαγορεύεται σε περιοχές με υποθαλάσσιες αρχαιότητες.

Στην Ελλάδα λειτουργούν δεκάδες σχολές καταδύσεων, που υπόκεινται σε ειδική άδεια του υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας.

Όλοι οι αυτοδύτες υποχρεούνται να συμφωνούν και να τηρούν τους κανονισμούς και τους περιορισμούς του νόμου 5351/32 περί αρχαιοτήτων. Υποβρύχιες δραστηριότητες με καταδυτικό εξοπλισμό επιτρέπονται από την ανατολή μέχρι τη δύση του ηλίου. Ειδικότερα, οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να γνωρίζουν ότι απαγορεύεται:

- το ψάρεμα με εξοπλισμό αυτόνομης κατάδυσης (το ψαροντούφεκο με μπουκάλες).
- η φωτογράφιση, η αφαίρεση ή η μεταφορά αρχαιοτήτων. Σε περίπτωση εντοπισμού αρχαίων πρέπει αμέσως να το αναφέρετε στην πλησιέστερη αρχαιολογική υπηρεσία του υπουργείου Πολιτισμού (ή στην Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων), λιμενική ή αστυνομική αρχή.
- η χρήση και κατοχή (πάνω σε πλοίο) ειδικού εξοπλισμού ανεύρεσης αρχαιοτήτων.

Κάποια από τα κέντρα κατάδυσης στην κρήτη είναι τα εξής :

DIVER'S CLUB CRETE (Ηράκλειο): Είναι μία επιχείρηση με μεγάλη εμπειρία στην εκπαίδευση αυτοδυτών και στις καταδύσεις ψυχαγωγίας. Για την καλύτερη εξυπηρέτηση των δυτών, έχουν δημιουργήσει 3 καταδυτικά κέντρα στη βόρεια Κρήτη.(Αγία Πελαγία , Αμμουδαρα ,Μάλια)Από το 1995, προσφέρουν όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης της PADI, καθώς επίσης εκπαίδευση NITROX, καταδύσεις από την παραλία και με σκάφος σε περισσότερες από 20 διαφορετικές καταδυτικές τοποθεσίες στη βόρεια Κρήτη.

SCUBACRETA (Χερσόνησος,Ηράκλειο):Ένα άρτια στελεχωμένο καταδυτικό κέντρο με επίσημη άδεια κράτους που επίσης συνεργάζεται με τον μεγαλύτερο στον κόσμο καταδυτικό οργανισμό PADI .Λειτουργεί στο ξενοδοχείο Nana Beach από το 1991 παρέχοντας υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης και αναψυχής.

DIVING CENTRE (Χανιά):Το καταδυτικό κέντρο Chania Diving είναι ένα πολύ καλά οργανωμένο και εξοπλισμένο κέντρο,συνεργαζόμενο με πολύ σημαντικούς, παγκοσμίως αναγνωρισμένους, οργανισμούς εκπαίδευσης αυτοδυτών όπως είναι η IANTD και η SSI. Σκοπός είναι να παρέχουμε μια άρτια ασφαλή και πολύ διασκεδαστική εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα, από τον αρχάριο δύτη που απλώς θέλει να δοκιμάσει, ως και τον πολύ έμπειρο που επιθυμεί να συνεχίσει την εκπαίδευση του σε τεχνικό επίπεδο!

ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΣΚΙ

Η πρώτη μορφή του θαλασσίου σκι ήταν η “θαλασσοδρομία” (aqua-planing), όπου ο αθλητής γλιστρούσε στο νερό πάνω σε μια σανίδα (aqua-plane) δεμένη πίσω από ένα “ταχύπλοο” σκάφος. Στον ελλαδικό χώρο, τέτοιες “θαλασσοδρομίες” αναφέρονται την περίοδο 1945-1946 στην περιοχή του Βόλου, με σκάφη του Λιμενικού Σώματος.

Το θαλάσσιο σκι εμφανίζεται με τη σημερινή του μορφή (δηλ. με ένα ή δύο πέδιλα) το 1957, στον όρμο της Βουλιαγμένης, ως άθλημα αναψυχής. Το 1959 ο Ναυτικός Ομιλος Βουλιαγμένης δίνει ώθηση στο αγωνιστικό μέρος του αθλήματος, με την ίδρυση του πρώτου τμήματος 'αγωνιστικού θαλασσίου σκι'. είναι πλέον από τα πιο διαδεδομένα σύγχρονα σπορ του νερού και δεν χρειάζεται ιδιαίτερη εξάσκηση όταν γίνεται ερασιτεχνικά. Σε όλη την Ελλάδα υπάρχουν ιδιωτικές σχολές εκπαίδευσης, οι οποίες λειτουργούν σε οργανωμένες παραλίες ή στις εγκαταστάσεις μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων.

Ενδεικτικά στην κρήτη οργανωμένες παραλίες για να εξασκηθεί το σπορ είναι:

- **Star Beach** (Χερσονησο)
- **Candia Maris**(Αγ.Πελαγία)
- **Knossos beach** (Χερσόνησσο)
- **Daios Cove**(Αγ.Νικόλαος)
- **Αγια Μαρίνα,Μάλεμε,Πλατανιας** (Χανιά)

4.6.3 Προβλήματα Θαλάσσιου Τουρισμού στην Ελλάδα

Ο Ελληνικός θαλάσσιος τουρισμός αντιμετωπίζει και διάφορα σοβαρά προβλήματα τα οποία όμως αν αντιμετωπιστούν γρήγορα θα αναπτυχθεί. Κάποια από τα χρόνια προβλήματα του θαλάσσιου τουρισμού στην Ελλάδα είναι:

- οι ελλειπείς υποδομές στα μεγάλα λιμάνια της χώρας,
- ο μικρός αριθμός μαρίνων,
- η κακή διαχείριση του συγκεκριμένου τομέα από το κράτος,
- οι υψηλοί ειδικοί φόροι στα σκάφη,
- τα υψηλά τέλη ελλιμενισμού και η διακοπή πολλών δρομολογίων για τα ελληνικά νησιά.
- Η υφιστάμενη κατάσταση μαρίνων στην Ελλάδα δεν είναι θετική.

Υπάρχουν όμως και διάφοροι ευνοϊκοί παράγοντες, όπως ο γεωγραφικός παράγοντας, ο πολιτιστικός και ο κοινωνικός, οι οποίοι δεν έχουν αξιοποιηθεί καταλλήλως από την πολιτεία και δεν έχει διαμορφωθεί μία σαφής πολιτική ανάπτυξης του θαλάσσιου τουρισμού στην Ελλάδα.

4.6.4 Προτάσεις ανάπτυξης

Θα χρειαστεί να γίνουν σημαντικές επενδύσεις πάνω σε αυτόν τον τομέα και να βελτιωθεί η εικόνα της χώρας στο εξωτερικό. Η ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για την Ελλάδα. Με τα τόσα συγκριτικά πλεονεκτήματα η Ελλάδα θα έπρεπε να διαπρέπει στον τομέα του θαλάσσιου τουρισμού. Χρειάζεται μία εθνική πολιτική για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού και πρέπει να προταθούν διάφορα μοντέλα ανάπτυξης αυτού του τομέα, που να δίνουν :

- έμφαση στις λιμενικές υποδομές,
- στη δημιουργία νέων μαρίνων,
- στην αειφόρο ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού,
- στην μείωση της φορολογίας για τα σκάφη αναψυχής και την βελτίωση του ακτοπολιτικού συστήματος στη χώρα
- Η εξυπηρέτηση των επιβατών-τουριστών ενός κρουαζιερόπλοιου απαιτεί και επιπλέον έργα υποδομής και αναδομής (γέφυρες από-επιβίβασης, χώρους στάθμευσης τουριστικών λεωφορείων, ιατρείο, φαρμακείο, μέσα μεταφοράς από το πλοίο στην πύλη εξόδου του λιμένα, κ.λ.π.).

Η ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού, όπως ο θαλάσσιος, πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για την Ελλάδα, για να μπορέσει να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα, να αναβαθμίσει και να παγιώσει μία υψηλή θέση στην παγκόσμια αγορά. Πρέπει να επενδύσει σε ένα μοντέλο που θα εμπλουτίσει το τουριστικό προϊόν, θα βελτιώσει τη ανταγωνιστικότητά του και θα διευρύνει την τουριστική περίοδο αμβλύνοντας ουσιαστικά την εποχικότητα.

Για την υποστήριξη του θαλάσσιου τουρισμού απαιτείται η ενεργοποίηση και άλλων τομέων της οικονομίας, π.χ. καταλυμάτων, τροφίμων, εστίασης, μεταφορών, αναψυχής, κ.α. Ο θαλάσσιος τουρισμός χωρίς την κατάλληλη διαχείρισή του δεν επιφέρει αναγκαστικά σημαντικά οικονομικά οφέλη στις κοινωνίες υποδοχής. Η πολιτεία οφείλει να διαμορφώσει σαφή πολιτική για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού. Στη διαμόρφωση αυτής της πολιτικής είναι αναγκαία η συμμετοχή όλων των φορέων που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με το θαλάσσιο τουρισμό.

Η ελληνική ναυτιλία έχει αποδείξει στο παρελθόν ότι γνωρίζει πώς να επιβιώσει μια κρίση και να επιστρέψει στο προσκήνιο της διεθνούς οικονομικής σκηνής με ακόμη μεγαλύτερο δυναμισμό. Η απάντηση βρίσκεται στην ανάπτυξη και την διαπίστωση ότι υπάρχουν τεράστια περιθώρια ώστε η Ελλάδα να αναδειχθεί πρωταθλήτρια διεθνώς στον τομέα του θαλάσσιου τουρισμού. Όσο πιο ανοικτό και φιλικό είναι το περιβάλλον και όσο πιο έτοιμα τα λιμάνια της χώρας, τόσο πιο μεγάλο θα είναι το κέρδος και τα έσοδα για την εθνική οικονομία από το θαλάσσιο τουρισμό.

4.7 ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο αθλητισμός και τα σπορ έχουν σπουδαία θέση στην ζωή των ανθρώπων και των κοινωνιών και παίζουν σπουδαίο ρόλο στην διαμόρφωση της τουριστικής κίνησης και στους τόπους που προσφέρονται για αυτήν την απασχόληση.

Η Ελλάδα φιλοξένησε τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 2004 τις μεγαλύτερες αθλητικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις του κόσμου, τους Ολυμπιακούς και Παραολυμπιακούς Αγώνες. Και οι δύο διοργανώσεις στέφθηκαν με μεγάλη επιτυχία, ακόμα και ο Πρόεδρος της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, κύριος Ζακ Ρογκ, χαρακτήρισε τους -πραγματικά εντυπωσιακούς και άψογα οργανωμένους- Αγώνες ως "Αγώνες Όνειρο".

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες 2004 ήταν ένα καταλύτης για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα, καθώς η χώρα έχει τώρα μια τελευταίας τεχνολογίας υποδομή στον τομέα του αθλητισμού, της ψυχαγωγίας, των μεταφορών και της ασφάλειας, με έμφαση στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, αποδεικνύοντας την ικανότητα της να οργανώσει μεγάλες αθλητικές συναντήσεις και διοργανώσεις. Τα Δημοσιογραφικά Χωριά, το Κέντρο Κωπηλασίας, το Κέντρο Canoe-Slalom, τα γήπεδα Beach Volley, Το Κέντρο Ιστιοπλοΐας, το Ολυμπιακό Κέντρο Ιππασίας, είναι ένα μέρος της κληρονομιάς .

Επίσης, οι Αγώνες συνείσφεραν στην καταρτισμένη εκπαίδευση και στην απόκτηση εμπειρίας του ανθρώπινου δυναμικού που εργάστηκε για την επιτυχή αυτή διοργάνωση, χρηματοδοτώντας και διοικώντας τομείς για την φιλοξενία σημαντικών αθλητικών εκδηλώσεων.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι υπάρχουν όλες οι προϋποθέσεις που απαιτούνται για να πετύχουμε το καλύτερο αποτέλεσμα στον αθλητικό τουρισμό:

- Δημιουργία υποδομών φιλικές προς το περιβάλλον
- Ισόρροπη ανάπτυξη όλων των αθλημάτων
- Ισομερή γεωγραφική κατανομή των αθλητικών εγκαταστάσεων
- Προστασία της ολυμπιακής ιδέας ,ιστορικών μνημείων και θεσμών
- Και τέλος σύνδεση του αθλητισμού με την εκπαίδευση και την προώθηση του αθλητικού ιδεώδους

Τα αθλήματα που συναντάμε στον αθλητικό τουρισμό:

GOLF

Είναι ένα από τα αθλήματα που τα τελευταία χρόνια αναπτύσσονται ραγδαία στην Ελλάδα και αποκτούν ολοένα και περισσότερους φίλους .Σήμερα στην Ελλάδα λειτουργούν 5 γήπεδα διεθνών προδιαγραφών στην Αθήνα, την Κέρκυρα τη Ρόδο ,την Χαλκιδική και την Χερσόνησο της Κρήτης καθώς και ένα γήπεδο 9 οπών στην Ελούντα της Κρήτης, στα οποία εξασκούνται συστηματικά περισσότερα από 1300 μέλη.

ΙΠΠΑΣΙΑ

Ξεκίνησε σαν άθλημα στην Ελλάδα λίγο πριν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο με πρωτοβουλία μιας ομάδας ανωτέρων αξιωματικών του στρατού και απλών <<φιλίππων>> όταν ιδρύθηκε ο Ελληνικός Ιππικός Όμιλος (Ε.Ι.Ο) σε ένα κτήμα στο Χολαργό.

Από τότε μέχρι τις μέρες μας, η ιππασία αναπτύσσεται συνεχώς στη χώρα και θεωρείται ένα από τα ανερχόμενα αθλήματα, με μεγάλη απήχηση στον κόσμο και κυρίως στην νεολαία. Κάθε χρόνο νέοι όμιλοι ιδρύονται, νέα μέλη εγγράφονται και νέοι ιππείς εμφανίζονται στους αγωνιστικούς στίβους. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, σήμερα, λειτουργούν πάνω από 50 περίπου ιππικοί όμιλοι (και σχολές ιππασίας), από τους οποίους οι 46 είναι αναγνωρισμένοι από την Ελληνική Ομοσπονδία Ιππασίας. Η αθλητική δύναμη της ιππασίας ανέρχεται σε 2.450 αθλητές και 1000, περίπου, αθλητικά άλογα.

Εκτός από την αγωνιστική ιππασία, μπορεί κάποιος να συμμετάσχει και σε προγράμματα ιππασίας τόσο για αρχάριους όσο και για εμπειρότερους αναβάτες, τα οποία πραγματοποιούνται σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους και αγροκτήματα (ιππικά κέντρα), που βρίσκονται σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Εκεί, ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό με εκπαιδευμένα άλογα θα σας αποκαλύψει τα πρώτα βασικά μυστικά της ιππασίας, τηρώντας όλους τους κανόνες ασφαλείας, ενώ έχετε την ευκαιρία να κάνετε και ιππικές διαδρομές, διάρκειας μερικών ωρών, σε φυσικά μονοπάτια και πανέμορφους ορεινούς όγκους.

Στην Κρήτη υπάρχουν οργανωμένες επιχειρήσεις horse riding. Μερικές από αυτές είναι:

- **Alianthos Crete Horse Riding (Χανιά)**
- **Ιππικός Όμιλος Ηρακλείου**
- **Κέντρο Ιππασίας Φοινικιάς Ηρακλείου**

Διακοπές σε Άλογο ;

Διακοπές πάνω σε άλογο; Ναι, και μάλιστα στην Κρήτη. Γιαπωνέζοι, Αμερικάνοι, Καναδοί, Σκανδιναβοί, Άγγλοι και πολλοί άλλοι έρχονται κάθε χρόνο στο νησί και ανακαλύπτουν τις σπάνιες ομορφιές του διανύοντας χιλιόμετρα στα βουνά ακολουθώντας ιππικές διαδρομές στο νομό Ηρακλείου, σύμφωνα με άρθρο της εφημερίδας ΠΑΤΡΙΣ στις 15 /09/2009.

Στο σχετικό άρθρο λοιπόν μαθαίνουμε ότι αφετηρία των τουριστών, το χωριό Αβδού, όπου βρίσκεται το οικοτουριστικό κέντρο του Μανόλη και της Σαμπίνε Φραγκάκη.

Οι ξένοι που επιλέγουν να κάνουν την “διαδρομή των θεών”, όπως ονομάζεται, είναι πολλοί και αυξάνεται κάθε χρόνο, όπως μας λέει η Σαμπίνε, η οποία μιλά με τον σύζυγό της διοργανώνοντας το ταξίδι που απευθύνεται όχι σε άπειρους αναβάτες αλλά σε γνώστες της ιππασίας. Στα κέντρα υπάρχουν 18 άλογα και οι διαδρομές που διαρκούν “6 ημέρες πάνω σε άλογο” γίνονται όλο το χρόνο εκτός από τον Ιούλιο και τον Αύγουστο που οι θερμοκρασίες ανεβαίνουν επικίνδυνα.

TENNIS

Στη σύγχρονη ιστορία του ελληνικού αθλητικού και ολυμπιακού κινήματος ελάχιστα αθλήματα δηλώνουν διαρκώς «παρών» και ανάμεσά τους εξέχουσα θέση κατέχει η αντισφαίριση (τένις). Αρχικά, εμφανίστηκε ως άθλημα της αστικής κοινωνίας στις παραμονές των Α΄ ολυμπιακών Αγώνων του 1896 (Αθήνα) στους οποίους και συμμετείχε συμβάλλοντας ενεργά στην αναγέννησή τους, αλλά σήμερα είναι ένα εξαιρετικά δημοφιλές άθλημα και εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες ασκούνται σ’ αυτό σε ερασιτεχνική ή επαγγελματική βάση. Το ήπιο κλίμα της χώρας βοηθά σημαντικά στην εξάσκηση του σπορ, ενώ εκτός από τα γήπεδα που διαθέτουν οι κατά τόπους σύλλογοι αντισφαίρισης, πολλές ξενοδοχειακές μονάδες έχουν, επίσης, ειδικές εγκαταστάσεις για τένις

4.8 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ

Τουρισμός υγείας είναι ο τουρισμός όπου οι τουρίστες συμμετέχουν σε προγράμματα υγείας ή σε προγράμματα που σχετίζονται με την υγεία.

Τα προγράμματα υγείας είναι: διατήρησης, πρόληψης, θεραπείας, ανάρρωσης και αποκατάστασης της υγείας με σύγχρονες ιατρικές μεθόδους/ φυσικές μεθόδους και προγράμματα που σχετίζονται και επηρεάζουν την υγεία, όπως υγιεινής διαβίωσης, υγιεινής διατροφής, ενεργητικής άθλησης, ψυχικής ισορροπίας, ομορφιάς, αδυνατίσματος, κοινωνικής επανένταξης κτλ.

Ο τουρισμός υγείας περιλαμβάνει μερικότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού και συγκεκριμένα τις εξής:

- Θεραπευτικός τουρισμός
- Ιαματικός τουρισμός
- Τουρισμός φυσιοθεραπείας
- Τουρισμός υγιεινής διαβίωσης
- Τουρισμός ομορφιάς
- Θερμαλισμός ή θερμαλιστικός τουρισμός

Ιαματικές Πηγές και Θερμαλισμός

Ιδιαίτερες φυσικές ομορφιές «χάρισε» στην Ελλάδα και πηγές με σημαντικές θεραπευτικές ιδιότητες. Τα ιαματικά λουτρά αποτελούν μέρος του εθνικού πλούτου της χώρας, ενώ οι θεραπευτικές τους ιδιότητες ήταν γνωστές ήδη από τους αρχαίους χρόνους. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι είναι διάσπαρτοι στην ελληνική επικράτεια, ενώ τα νερά των συγκεκριμένων πηγών διαφέρουν από τα συνηθισμένα, είτε λόγω της υψηλής θερμοκρασίας είτε λόγω της παρουσίας σπάνιων δραστικών συστατικών. Τα νερά αυτά χαρακτηρίζονται ως μεταλλικά εξαιτίας της θερμοκρασίας ή της γενικής τους χημικής σύστασης. Εκτός από τις ψυχρές μεταλλικές πηγές υπάρχουν και οι θερμοπηγές με τις οποίες οικοδομήθηκε ένας κλάδος θεραπευτικής αγωγής, η ιαματική υδροθεραπεία (θερμαλισμός).

Πελατεία του Τουρισμού Υγείας

Τουρισμό υγείας κάνουν οι άνθρωποι που έχουν προβλήματα υγείας ή που θέλουν να μάθουν να ζουν υγιεινά, αλλά παράλληλα χουν και τουριστικές ανάγκες και προσπαθούν κατά την διάρκεια των διακοπών τους να επιτύχουν και την καλή αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας και την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών.

Η ημεδαπή πελατεία, που κατά κανόνα κάνει ιαματικό τουρισμό, αποτελείται από άτομα μέσης και τρίτης ηλικίας με προβλήματα υγείας και από τους συνοδούς τους. Για τα άτομα αυτά η ανακούφιση της υγείας τους έχει πρωταρχική σημασία και η παροχή τουριστικών υπηρεσιών είναι απλή επιβοηθητική.

Στον τουρισμό υγείας ικανοποιούνται και πρόσθετες ανάγκες που έχουν άτομα νεώτερης ηλικίας και μεγαλύτερων σωματικών δυνατοτήτων. Πολλές φορές μάλιστα οι υπόλοιπες ανάγκες πλην αυτών της υγείας, έχουν πρωταρχική σημασία, σε αντίθεση με τον ιαματικό τουρισμό. Στον τουρισμό υγείας επίσης αντιμετωπίζονται ανάγκες που ικανοποιεί η συμβατική ιατρική αλλά οι άνθρωποι που έχουν τις ανάγκες αυτές προτιμούν παράλληλα με την αντιμετώπισή τους να έχουν και τουριστικές δραστηριότητες

ΘΑΛΑΣΣΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Ο πατέρας της Ιατρικής Ιπποκράτης, μπορεί να θεωρηθεί ως ο πρώτος που ανακάλυψε τις θεραπευτικές ιδιότητες του θαλασσινού νερού, παρατηρώντας την ευεργετική επίδραση του στα πληγωμένα χέρια των ψαράδων. Από το γεγονός ότι η επαφή με τη θάλασσα απέκλειε κάθε πιθανή μόλυνση, η ιατρική του διάνοια τον έκανε να προτρέπει τους ασθενείς του σε θεραπείες με την χρήση θαλασσινού νερού ακόμα και για ανακούφιση από πόνους. Είναι γνωστό πλέον ότι η θαλασσοθεραπεία είναι ένα σύστημα αποτελεσματικής θεραπείας που με τη χρήση θερμού θαλασσινού νερού, προκαλεί την ανανέωση των κυττάρων, με ανταλλαγή διαφόρων στοιχείων και τοξινών ανάμεσα στο αίμα και το νερό.

Ήδη αρκετά πολυτελή ξενοδοχεία σε όλη την Ελλάδα διαθέτουν υπερμοντέρνα κέντρα θαλασσοθεραπείας και spa (Sanus Per Aqua, υγιής μέσω του νερού), με άριστο εξοπλισμό και καλά εκπαιδευμένο προσωπικό. Τα κέντρα αυτά διαθέτουν υδρομασάζ σε θερμαινόμενες πισίνες με θαλασσινό νερό, αρωματοθεραπεία και θεραπεία με φυτά θαλάσσης. Η θαλασσοθεραπεία συνίσταται στη σωστή και ταυτόχρονη χρήση των ευεργετικών συστατικών του θαλασσινού νερού και των θαλασσινών φυτών.

Η εφαρμογή των προγραμμάτων στα περισσότερα κέντρα περιλαμβάνει συνδυασμό θαλασσινού νερού, θαλασσινών φυτών και λάσπης, με απόρροια την λήψη όλων των ευεργετικών στοιχείων του υδάτινου περιβάλλοντος από το ανθρώπινο σώμα. Επιπλέον συμβάλει ευεργετικά και σε πολλούς ακόμα τομείς όπως η χαλάρωση, ο έλεγχος του στρες, η ανανέωση των μυών και της επιδερμίδας ακόμα και στον έλεγχο του σωματικού βάρους. Ιδιαίτερα σημαντικό βέβαια είναι ότι στοχεύει στη βελτίωση της υγείας και συνταυτίζεται με την εφαρμογή ισορροπημένης υγιεινής διατροφής.

Η μορφή αυτού του τουρισμού συνδυάζεται και με άλλες μορφές τουρισμού όπως το αθλητικό, πολιτιστικό, κοινωνικό.

Οι φορείς του Τουρισμού Υγείας είναι η Ε.Ε η οποία διαμορφώνει νομοθετικά τις προδιαγραφές ανάπτυξης και λειτουργίας της μορφής αυτής του τουρισμού στα πλαίσια της αναπτυξιακής και τουριστικής πολιτικής, Σε εθνικό επίπεδο κύριος φορέας είναι ο ΕΟΤ ενώ υπάρχει θεσμικό πλαίσιο με Ν.2180/1920 μέχρι 1960 και μετά ο Ν.4086/1960 περί ιαματικών Πηγών

“Ο ιατρικός τουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί στην Κρήτη”

υποστήριξε πριν 7 χρόνια ο καθηγητής της οφθαλμολογίας κ.Γιάννης Παλλήκαρης. Εκτός από τις ειδικές εγκαταστάσεις θαλασσοθεραπείας ευρωπαϊκών προδιαγραφών που διαθέτουν ξενοδοχεία της Κρήτης παρακάτω αναφέρεται μία δήλωση του καθηγητή όσον αφορά τις διακοπές στο νησί αλλά και τις ιατρικές επεμβάσεις.

«Πραγματοποιήσιμες δυνατότητες ανάπτυξης ιατρικού τουρισμού διαθέτει η Κρήτη, σύμφωνα με δηλώσεις του πρύτανη του Πανεπιστημίου και καθηγητή Οφθαλμολογίας, κ. Γιάννη Παλλήκαρη, ο οποίος ισχυρίζεται ότι "η Κρήτη με τις καλές κλιματολογικές συνθήκες και τον πολιτισμό της, μπορεί να αναπτύξει και αυτό το κομμάτι του τουρισμού, καθώς ο επισκέπτης μπορεί να συνδυάσει στο νησί τις διακοπές του με κάποιες ιατρικές πράξεις, κυρίως αισθητικού χαρακτήρα".

Όπως τονίζει ο κ. Παλλήκαρης, σε δημοσίευμα της τοπικής εφημερίδας 'Πατρίς', "οι ιατρικές υπηρεσίες υγείας που θα παρέχονται, θα πρέπει να έχουν ένα χαμηλό κοστολόγιο, συγκριτικά με την βόρεια Ευρώπη", ενώ σημειώνει ότι "μελέτες, που έχουν γίνει στο παρελθόν, συνηγορούν στο γεγονός ότι το 29% του παγκόσμιου πληθυσμού χρειάζεται υπηρεσίες υγείας στις διακοπές του". Ακόμη, συμπλήρωσε ότι "το ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού, που χρειάζεται υπηρεσίες υγείας στις διακοπές του και μπορεί να ταξιδεύει, φθάνει το 50%".

Επίσης, ο κ. Παλλήκαρης επισημαίνει ότι "στην Κρήτη θα μπορούσαν εκτός από οφθαλμολογικές επεμβάσεις, να γίνονται επεμβάσεις και για την αντιμετώπιση της παχυσαρκίας, πλαστικής χειρουργικής, πλήρες τσεκ-απ με υπερσύγχρονα διαγνωστικά μηχανήματα κ.λ.π."

Τέλος, να υπενθυμιστεί ότι στο νέο νομοσχέδιο του υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης, σε συνεργασία με το υπουργείο Υγείας προτείνονται να συμπεριληφθούν δράσεις και νομικές πρόνοιες, έτσι ώστε να διευκολυνθεί και η ανάπτυξη υπηρεσιών ιατρικού τουρισμού, που θα εκμεταλλεύονται και τις υπηρεσίες του τομέα της ψυχικής υγείας (ανορεξίας, γεροντικές άνοιες κ.λ.π.), πλαστικής χειρουργικής και νεφροπαθών σε κλινικές και νοσοκομεία εγκατεστημένα σε τουριστικές περιοχές.»

4.9 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Το σύνολο των υλικών και πνευματικών επιτευγμάτων μιας ομάδας ανθρώπων αποτελούν τον πολιτισμό του. Πολιτισμός και τέχνες είναι δύο έννοιες συνυφασμένες, καθώς οι τέχνες αποτελούν χαρακτηριστικές εκφάνσεις του πολιτισμού κάθε περιόδου.

Ο πολιτιστικός τουρισμός είναι η ήπια τουριστική δραστηριότητα που έχει σαν στόχο την ανάδειξη και την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και των ιστορικών αρχαιολογικών μνημείων για την ανάπτυξη του τουρισμού σε μία περιοχή. Σχετίζεται με την επίσκεψη σε ένα τόπο με στόχο την επαφή με τα πολιτιστικά στοιχεία αυτού(αρχαιολογικά, βυζαντινά, κλασικά ή νεότερα μνημεία, ιστορία, τέχνες, λαογραφία κτλ.). Συνήθως δεν εμφανίζεται μόνος του, εκτός των περιπτώσεων εκπαιδευτικών εκδρομών σχολείων, αλλά πραγματοποιείται συμπληρωματικά με κάποιο άλλο είδος τουρισμού, προσφέροντας γνώση και ποικιλία στο τουριστικό προϊόν.

Αποτελεί ένα από τα παλαιότερα και δημοφιλέστερα είδη τουρισμού. Από τους περασμένους αιώνες άτομα ή ομάδες περιηγητών, αναζητώντας τη γνώση, την εμπειρία, την προσωπική ανακάλυψη, πραγματοποιούσαν ταξίδια σε τόπους με αρχαιολογικό, ιστορικό, λαογραφικό ή θρησκευτικό ενδιαφέρον, σε μέρη με διαφορετικό πολιτισμό και εθνολογικές ιδιομορφίες.

Ο πολιτιστικός τουρισμός προσφέρει ευκαιρίες για πολιτιστική εμπειρία, προσφέρει την περιήγηση στη φυσική, καλλιτεχνική και πνευματική κληρονομιά μίας περιοχής καθώς και στη σημερινή δημιουργία. Επίσης, περιλαμβάνει τη συμμετοχή σε δραστηριότητες είτε παθητικές, όπως παρακολούθηση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων(μουσικών συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων κ.ά.), επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, περιηγήσεις σε πολιτιστικές διαδρομές, είτε ενεργητικές, όπως εκμάθηση τοπικής μαγειρικής, τέχνης ή συμμετοχή σε λαογραφικές δραστηριότητες.

Μία άλλη σημαντική παράμετρος που χαρακτηρίζει αυτή την μορφή τουρισμού, είναι η στενή και ουσιαστική επαφή που αποκτούν οι επισκέπτες με τον τοπικό πληθυσμό, τα ήθη και τις παραδόσεις του, σε συνδυασμό με τα πολιτισμικά δρώμενα στην περιοχή

Μέσα από τα μουσεία ,τα κάστρα ,τους αρχαιολογικούς χώρους-μνημεία μπορεί ο καθένας να αναγνωρίσει την ιστορία της ιστορία της Ελλάδας μέσα από το πέρασμα των αιώνων.

Αρχαιολογικοί χώροι-Μνημεία

Ο ελληνικός χώρος είναι διάστικτος από αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία με ξεχωριστή αίγλη και γοητεία στο οποίο έχουν αφήσει την σφραγίδα τους όλες οι έως τώρα γνωστές περίοδοι της μακραίωνης ιστορίας της Ελλάδας. Σύμφωνα με τον κατάλογο της UNESCO έχουν ανακηρυχθεί ως μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς οι παρακάτω αρχαιολογικοί χώροι και πολιτιστικοί τόποι:

- **Άγιο Όρος**(μοναστηριακό συγκρότημα)
- **Αθήνα**(Ακρόπολη)
- **Βάσσεις** (Ναός επικουρείου Απόλλωνα)
- **Βεργίνα**(Αίγαι)
- **Δελφοί** (Αρχαιολογικός χώρος)
- **Δήλος**(αρχαιολογικός χώρος)
- **Επίδαυρος** (αρχαιολογικός χώρος)
- **Παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή Θεσσαλονίκη**
- **Μοναστικό Συγκρότημα Μετεώρων**
- **Μυστράς**
- **Μονές Δαφνίου**(Αττική)Οσίου Λουκά(Φωκίδας)Νέας Μονής(Χίος)
- **Μυκήνες και Πρύνθα**
- **Ολυμπία**(αρχαιολογικός χώρος)
- **Πάτμος**(Η μονή Αγίου Ιωάννη θεολόγου και το σπήλαιο της Αποκαλύψεως)
- **Μεσαιωνική Πόλη Ρόδου**

Αρχαιολογικός Τουρισμός στην Κρήτη

4.9.1 Μουσεία

ΤΟ ΜΙΝΩΙΚΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟ ΤΗΣ ΚΝΩΣΣΟΥ

Η ιστορία της πόλης του Ηρακλείου για πολλά χρόνια ταυτίζεται με την ιστορία της Κνωσσού(5 χλμ νότια από το κέντρο της πόλης) της φημισμένης πρωτεύουσας του Μινωικού πολιτισμού.

Ο τρόπος συγκρότησης της μινωικής κοινωνίας αντικατοπτρίζεται πλήρως στη δομή του ανακτόρου,στο οποίο συγκεντρώνεται η πολιτική,κοινωνική και θρησκευτική διοίκηση.

Ως πολιτικό κέντρο είναι η έδρα του βασιλιά και της αριστοκρατίας που από κοινού ασκούν κρατική ή περιφεριακή εξουσία.Ως οικονομικό κέντρο είναι ο χώρος όπου παράγονται χειροτεχνικά και καλλιτεχνικά προϊόντα και αποθηκεύονται τα αγροτικά και κτηνοτροφικά.

Ως κοινωνικό κέντρο, φιλοξενεί όλες τις εκδηλώσεις όπου συμμετέχει η κοινωνική και θρησκευτική κοινωνία. Παιχνίδια και γιορτές πραγματοποιούνται στους ειδικά διαμορφωμένους χώρους. Τέλος ως θρησκευτικό κέντρο είναι η έδρα του βασιλιά-αρχιερέα, χώρος θρησκευτικών και μυητικών ιεροτελεστιών.

Στην ανατολική πλευρά του λόφου, όπου σήμερα βρίσκονται τα ερείπια της Κνωσσού , έχουν βρεθεί ίχνη νεολιθικής εγκατάστασης που χρονολογούνται από το 6000πΧ. Στο πολύπλοκο σύστημα διαδρομών και στα δαιδαλώδη διαμερίσματα, οι ερευνητές αναγνώρισαν τον αρχαίο ‘λαβύρινθο’.

ΤΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟ ΤΗΣ ΦΑΙΣΤΟΥ

Το παλαιότερο ανάκτορο της Φαιστού (1900-1700 πΧ)χτίστηκε πάνω σε επιχώσεις της νεολιθικής και της πρωτομινωικής περιόδου(3000-2000 πΧ).Το παλιό αυτό ανάκτορο στο οποίο αναγνωρίζονται τα βασικά χαρακτηριστικά της μινωικής αρχιτεκτονικής (πλακόστρωτες αυλές,πολυθρόνα,φροντισμένες προσόψεις,φωταγωγοί κ.α.),καταστρέφεται και επισκευάζεται δυο φορές.Μετά από μία καταστροφή γύρω στα 1700 πΧ τα ερείπια του ισοπεδώθηκαν και πάνω τους χτίστηκε το νεότερο ανάκτορο,που η ζωή του διαρκεί έως περίπου το 1450 πΧ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Ο επισκέπτης του Ηρακλείου και της Κρήτης για να μπορέσει να διαμορφώσει μια συνολική εικόνα των αρχαιολογικών της θησαυρών θα πρέπει να επισκεφτεί τι Αρχαιολογικό Μουσείο,ένα από τα σημαντικότερα της Ελλάδας και το μοναδικό στον κόσμο σε ότι αφορά το Μινωικό Πολιτισμό.Βρίσκεται στο κέντρο της πόλης,την Πλατεία Ελευθερίας.

Διαθέτει συνολικ'α είκοσι αίθουσες στις οποίες ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει ευρήματα από τη νεολιθική περίοδο έως τα ρωμαϊκά χρόνια της ιστορίας του νησιού.

Στο Μουσείου εκτίθενται ευρήματα κυρίως από την ανατολική και την κεντρική Κρήτη και συγκεντρώνει τα σημαντικότερα ευρήματα από τα ανάκτορα της Κνωσσού ,της Φαιστού,των Μαλίων και της Ζάκρου.Τα ευρήματα είναι ταξινομημένα θεματικά ανά αίθουσα και χρονολογικά.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ένα από τα σημαντικότερα Μουσεία Περιβάλλοντος της Ελλάδας βρίσκεται στο Ηράκλειο. Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης με ένα εκπληκτικό και σύγχρονο μουσειολογικό τρόπο έκθεσης παρουσιάζει την ιστορία του μοναδικού και πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος του νησιού ,μέσα από ρεαλιστικές αναπαραστάσεις των οικοσυστημάτων και βιότοπων της Κρήτης.

Στις μόνιμες θεματικές ενότητες που εκτίθενται παρουσιάζονται τα δάση, η βλάστηση ,οι υγρότοποι, οι σπηλιές ,οι ακτές και οι ορεινοί όγκοι του νησιού

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Το Ιστορικό Μουσείο στεγάζει εκθέματα τα οποία χρονολογούνται από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια έως και τον 20^ο αιώνα. Ιδρύθηκε από την Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών και στεγάζεται σε νεοκλασσικό κτίριο το οποίο δώρισε η οικογένεια Καλοκαιρινού.

Βρίσκεται στην παραλιακή ζώνη ,δυτικά από τον Ενετικό Λιμένα και εκτός από το νεοκλασσικό κτίριο στο οποίο στεγάζονται οι παλαιότερα συλλογές του ,έχει συμπληρωθεί με νέα πτέρυγα για την κάλυψη των λειτουργικών αναγκών του. Στο πρώτο επίπεδο του παλαιού κτιρίου εκτίθενται σημαντικά παλαιοχριστιανικά ,βυζαντινά και βενετσιάνικα γλυπτά ,επιγραφές ,επιτύμβιες στήλες κτλ.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΧΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ένα μικρό αλλά σημαντικό μουσείο της πόλης του Ηρακλείου είναι αυτό της Μάχης της Κρήτης. Δημιουργήθηκε για στεγάσει μια σπουδαία συλλογή που υπενθυμίζει τη σπουδαιότητα της λεγόμενης Μάχης της Κρήτης, της μνημειώδους αντίστασης του κρητικού λαού ενάντια στην εισβολή του χιτκερικού στρατού κατά το Μκάιου του 1941

ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Μια αντιπροσωπευτική εικόνα της δημιουργίας της Κρητικής Σχολής αγιογραφίας μπορούμε να πάρουμε από την έκθεση της συλλογή της Αγίας Αικατερίνης, η οποία στεγάζεται στο καθολικό της Μονής και στο παρακείμενο παρεκκλήσι των Αγίων Δέκα .

Η συλλογή περιλαμβάνει εκτός από φορητές εικόνες, εκκλησιαστικά σκεύη και βιβλία, χειρόγραφα, ξυλόγλυπτα και γλυπτά. Τα σημαντικότερα εκθέματα της συλλογής είναι οι έξι φορητές εικόνες του Μιχαήλ Δαμασκηνού οι οποίες μεταφέρθηκαν στο Ηράκλειο τον 19^ο αιώνα από τη Μονή Βροντησίου. Οι εικόνες αυτές (Προσκύνηση των Μάγων ,Α΄ Οικουμενική Σύνοδος, Θεοτόκος η Βάτος, Μη Μου Άπτου, Μυστικός Δείπνος και Θεία Λειτουργία) εντυπωσιάζουν για τον πλούτο των εικονογραφικών και συμβολικών τους συνθέσεων.

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΔΗΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Στεγάζεται στην βασιλική του Αγίου Μάρκου και φιλοξενεί κατά καιρούς πολύ σημαντικά έργα σύγχρονων και μη ζωγράφων και γλυπτών κυρίως Κρητών.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΧΑΝΙΩΝ

Το **Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων** βρίσκεται στο κέντρο της παλιάς πόλης στην οδό Χάληδων και στεγάζει την αρχαιολογική συλλογή του νομού Χανίων.

Η αρχαιολογική συλλογή των Χανίων έχοντας φιλοξενηθεί κατά καιρούς σε διάφορα δημόσια κτίρια (Διοικητήριο, Γυμνάσιο Αρένων, τζαμί Χασάν), συνεχίζει να στεγάζεται σήμερα, αν και προσωρινά από το 1963, στον ενετικό ναό αφιερωμένο στον Αγ. Φραγκίσκο των Φραγκισκανών μοναχών, ένα σημαντικό μνημείο της πόλης.

Πότε χτίστηκε ακριβώς δεν γνωρίζουμε, πάντως αναφορές τον θέλουν να υπάρχει στο μεγάλο σεισμό του 1595 και να είναι ο μεγαλύτερος της πόλης. Αργότερα μετατρέπεται σε οθωμανικό τέμενος αφιερωμένο στον Τούρκο πορθητή της πόλης Γιουσούφ πασά. Στις αρχές του 20ου αιώνα μετατράπηκε στον κινηματογράφο «Ιδαίον Άνδρον». Μετά τον 2ο παγκόσμιο πόλεμο χρησιμοποιήθηκε σαν αποθήκη στρατιωτικού υλικού, ενώ από το 1963 διατηρεί τη σημερινή του χρήση σαν Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Στεγάζεται από το 1991 στο πενταγωνικό κτίριο, το οποίο ορθώνεται μπροστά από την κύρια πύλη της Φορτέτζας. Τα εκθέματα του δίνουν μια διαχρονική περίοδο της πολιτισμικής ιστορίας του νομού από τη νεολιθική εποχή έως τα χρόνια της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Παρουσιάζονται κατά χρονολογικές ενότητες και κατά ανασκαφικά σύνολα.

Σκοπός του Μουσείου είναι η προβολή της πολιτισμικής ιστορίας του τόπου κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, έτσι ώστε να αποτελεί πόλο έλξης πολλών επισκεπτών. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων και διαφόρων εκδηλώσεων πολιτισμού.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Δημιουργήθηκε με σκοπό αν εκθέσει ευρήματα από την Ανατολική Κρήτη που μέχρι τότε μεταφέρονταν στο Μουσείο Ηρακλείου. Η έκθεση δεν έχει οριστική μορφή, καλύπτει όμως ένα τεράστιο χρονικό διάστημα από τη Νεολιθική Εποχή ως το τέλος της Ελληνορωμαϊκής Περιόδου. Το πιο διάσημο αντικείμενο θεωρείται το σπονδικό αγγείο που έγινε γνωστό ως "η θεά της Μύρτου".

4.9.2 Κάστρα

Η ιστορία της οχυρωματικής τεχνικής στην Ελλάδα χάνεται στα βάθη της προϊστορίας. Ήδη από τα Νεολιθικά χρόνια οι προϊστορικές κοινότητες είχαν οργανώσει την άμυνα των οικισμών τους, όπως φαίνεται στην τειχισμένη προϊστορική ακρόπολη του Διμηνιού, στη Θεσσαλία. Στα Μυκηναϊκά χρόνια οι οχυρωμένες ακροπόλεις αποτελούσαν το διοικητικό και οικονομικό κέντρο, και πίσω από τα κυκλώπεια τείχη τους, έβρισκε προστασία ο πληθυσμός σε περίπτωση εχθρικής επιδρομής. Με τη δημιουργία της πόλης-κράτους, τα τείχη χτίζονται για να προστατεύσουν ολόκληρη την πόλη, ενώ ένα μεγάλο δίκτυο πύργων σε καίρια σημεία φροντίζει για τον έλεγχο της υπαίθρου.

Μετά το 1204, οι Φράγκοι και οι Ενετοί ανεγείρουν νέες οχυρώσεις για να προφυλάξουν τις κτήσεις τους στην Ελλάδα, τόσο από τις επιθέσεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, όσο και από τις εξεγέρσεις του ντόπιου πληθυσμού. Η χρήση νέων πολεμικών μεθόδων και πυροβόλων όπλων, επέβαλαν τη βελτίωση και την επέκταση των οχυρώσεων, η σχεδίαση των οποίων το 16ο αι. ήταν πια έργο εξειδικευμένων μηχανικών. Τα τείχη του Ηρακλείου και της Μεθώνης είναι δείγματα των τελειοποιημένων ενετικών οχυρώσεων.

ΤΑ ΕΝΕΤΙΚΑ ΤΕΙΧΗ

Με αφορμή την περιτριγυρισμένη από τα βενετσιάνικα τείχη παλιά πόλη του Ηρακλείου, όπου η ιστορία είναι πάντα παρούσα δεν θα μπορούσε παρά ο αρχαιολογικός τουρισμός να είναι η πιο δημοφιλής μορφή εναλλακτικού τουρισμού σε αυτό το νομό. Η μακρόχρονη αρχαιολογική έρευνα στο νομό έχει φέρει στο φώς σπάνια και πολύτιμα ευρήματα και στοιχεία όλων των πολιτισμών από τη Μινωική αρχαιότητα μέχρι και τα νεότερα χρόνια.

Το Ηράκλειο ήδη από τα πρώτα χρόνια της Α' Βυζαντινής περιόδου (330-840 μ.Χ) διέθετε οχυρώσεις οι οποίες συμπληρώθηκαν τόσο από τους Άραβες κατακτητές όσο και από τους Βενετούς μετά το 1211μ.Χ. Η διαφανόμενη όμως απειλή των Τούρκων υποχρέωσε τη Βενετία να οχυρώσει με τον πλέον σύγχρονο για την εποχή τρόπο την πρωτεύουσα του Regno di Candia.

Το κυρίως τείχος είχε μήκος τρία χιλιόμετρα και διαθέτει τέσσερις πύλες και επτά προμαχώνες. Τα οχυρωματικά έργα του Ηρακλείου θεωρούνται τόσο σε ότι αφορά το μεγεθός τους αλλά και την αισθητική και την λειτουργική τους τελειότητα, από τα πιο σημαντικά της Μεσογείου.

ΝΕΩΡΙΑ

Για την προστασία και τη στέγαση των διαφόρων δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη λειτουργία του βενετσιάνικου λιμανιού, οι Ενετοί κατασκεύασαν μια σειρά από Ταρσανάδες (νεώρια) στη νότια και ανατολική χερσαία ζώνη του λιμανιού. Το μεγέθός τους είναι εντυπωσιακό και χρησίμευαν τόσο για την επισκευή όσο και τη ναυπήγηση γαλέρων.

ΚΟΥΛΕΣ

Τα οχυρωματικά έργα της βενετσιάνικης πόλης συμπλήρωναν οι οχυρώσεις του λιμανιού. Στα άκρα των δύο μολών του βενετσιάνικου λιμανιού υπήρχαν δύο φρούρια από τα οποία σώζεται το μεγαλύτερο που είναι γνωστό με το όνομα Κούλες.

Κατά τη βενετσιάνικη περίοδο ονομαζόταν Rocca al Mare και πρόκειται για ένα από τα πλέον διατηρημένα φρούρια της Κρήτης. Είναι χτισμένο πάνω σε μια μικρή φυσική έξαρση στη θέση της οποίας υπήρχαν ερείπια παλαιότερου φρουρίου.

Η κατασκευή του έγινε ανάμεσα στο 1523-1540 και πρόκειται για ένα συμπαγές κτίριο που στο ισόγειο διαθέτει 26 χώρους οι οποίοι αναπτύσσονται κατά μήκος ενός κεντρικού διαδρόμου.

Σήμερα στις αίθουσες του ισόγειου φιλοξενούνται καλλιτεχνικές εκθέσεις και στο ανοιχτό δευτερο επίπεδο, σε κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο, φιλοξενούνται συναυλίες και θεατρικές παραστάσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι δύο πολύ σημαντικές ταινίες έχουν γυριστεί μμέσα και έξω από το φρούριο ο "Οθέλος" του Gefirrelli και η πιο προσφατη και γνωστή σε όλους ο El Greco που αναπαριστά τη ζωή του μεγάλου κρητικού ζωγράφου Δομίνικου Θεοτοκόπουλου.

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

Οι Ενετοί αφού εγκαταστάθηκαν και αποίκησαν στην πολη των Χανίων το 1252 ένιωσαν την ανάγκη να οχυρωθεί η πόλη. Οι φεουδάρχες ζητούσαν από την Κεντρική εξουσία της Βενετίας να κατασκευαστεί ένα περίβολος τειχών που να περιλαμβάνει όλη την πόλη, όπως είχε αναπτυχθεί ως τότε. Η οχύρωση τελικά αποφασίστηκε το 1336 και τα έργα άρχισαν αμέσως, για να ολοκληρωθούν μέσα σε 20 χρόνια. Αυτά ήταν τα πρώτα τείχη των La Canea, δηλαδή των Χανίων.

Το Κάστρο των Χανίων, 15 χρόνια πριν από την άλωση του από τους Τούρκους, το 1630, είχε 319 κανόνια, 30695 μπάλες και 413,274 λίμπρες μπαρούτι. Οι Τούρκοι κατέλαβαν τα Χανιά στις 22 Αυγούστου 1645, ανοίγοντας ρήγμα στο τείχος, στο προμαχώνα Shiano. Αμέσως αναστήλωσαν τα κατεστραμμένα τείχη και αργότερα τα ανακαίνισαν, τα εκσυγχρόνισαν και τα εφοδίασαν με όσες εγκαταστάσεις χρειαζόνταν. Μετονόμασαν την πόρτα της αμμουδιάς σε Κουμ Καπί και τη Retimiota σε Καλέ Καπισί (πόρτα φρουρίου). Από τη μέσα μεριά της Retimiota έκτισαν το τζαμί Χουσεϊν Πασά, από τον μιναρέ του οποίου δινόταν η διαταγή για το κλείσιμο της πόρτας. Από αυτή την πόρτα έφυγε και ο τελευταίος Τούρκος στρατιώτης των Χανίων στις 3 Νοεμβρίου του 1898.

4.9.3 Κρήνες Ηρακλείου

ΚΡΗΝΗ ΤΟΥ ΜΟΡΟΖΙΝΙ

Ένα από τα λαμπρότερα μνημεία της πόλης του Ηρακλείου είναι η ΚΡΗΝΗ ΤΟΥ ΜΟΡΟΖΙΝΙ ή ΤΑ ΛΙΟΝΤΑΡΙΑ όπως την ονομάζουν οι κάτοικοι της πόλης. Πρόκειται για μια εκπληκτική γλυπτική σύνθεση η οποία κατασκευάστηκε το 1628, από τον τότε γενικό νπροβλεπτή της Βενετίας Φραγκίσκο Μοροζίνι ο οποίος κατασκεύασε και το υδραγωγείο που οδηγούσε το νερό από τις πηγές του αρχανιώτικου φαραγγιού στο κέντρο του Ηρακλείου

Μια μεγάλη μαρμάρινη λεκάνη με ανάγλυφη όψη, συγκεντρώνει το νερό από μια κρήνη η οποία στηρίζεται σε τέσσερα μαρμάρινα λιοντάρια. Αυτή την περίοδο μέρος της κρήνης βρίσκεται στο Ρέθυμνο για την συντήρησή τους.

Άλλες γνωστές κρήνες του Ηρακλείου είναι η βενετσιάνικη ‘‘Priull’’ η οποία βρίσκεται νότια της πύλης του Δερματά καιώς και ορισμένες τούρκικες ‘όπως η ‘‘Βρύση του Ιδομενέα’’ που βρίσκεται έξω από τη νότια είσοδο του Ιστορικού μουσείου και του ‘‘Μερτζα ή Βρύση’’ που σώζεται εντοιχισμένη στον τοίχο της Ιταλικής Αρχαιολογικής σχολής στην οδό Άλμπερ.

ΛΟΤΖΙΑ

Ένα από τα σημαντικότερα κτίρια της βενετσιάνικης περιόδου στην Κρήτη είναι η Λότζια. Επρόκειτο για ένα είδος Λέσχης όπου συγκεντρώνονταν οι πλούσιοι ευγενείς και άρχοντες. Το κτίριο αρχικά κατασκευάστηκε μετά το 1541 πιθανόν με σχέδια του Michel Sammicheli σε παλλαδιανό ρυθμό και ανακατασκευάστηκε στη σημερινή μορφή του μετά το 1628 από τον Φραγκίσκο Μοροζίνι.

Επί Τουρκοκρατίας χρησιμοποιήθηκε σαν οπλαποθήκη και υπέστη σοβαρές ζημιές. Το 1961 ξεκίνησε η τελική αναστήλωση του μνημείου το οποίο αποπερατώθηκε λίγο μετά το 1979. Σήμερα στεγάζει το Δημαρχείο της πόλης.

4.10 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ως επαγγελματικός τουρισμός ορίζεται ο τουρισμός που αναπτύσσεται κατά την διάρκεια επαγγελματικών ταξιδιών. Έχει μερικότερες διακρίσεις ανάλογες με το κριτήριο του σκοπού για τον οποίο γίνεται το επαγγελματικό ταξίδι. Αν σκοπός του ταξιδιού είναι η συμμετοχή σε ένα συνέδριο, τότε ονομάζεται **συνεδριακός τουρισμός**. Αν σκοπός του ταξιδιού είναι η συμμετοχή των επαγγελματιών σε μία έκθεση, τότε πρόκειται για τον **τουρισμό εκθέσεων**. Αντίστοιχα, στην περίπτωση σεμιναρίων έχουμε τον **τουρισμό σεμιναρίων**, συμποσίων τον τουρισμό συμποσίων κτλ. Τέλος, αν το ταξίδι είναι ένα τουριστικό πακέτο που δίδεται στους επαγγελματίες σαν δώρο-αμοιβή για την καλή τους απόδοση, τότε πρόκειται για τον **τουρισμό κινήτρων**, αφού τα τουριστικά πακέτα είναι κίνητρα που ωθούν τους επαγγελματίες σε μεγαλύτερες από τις συνηθισμένες αποδόσεις.

Ο επαγγελματικός τουρισμός αντιπροσωπεύει μία σημαντική αγορά σε διεθνές επίπεδο. Η αγορά αυτή αφορά συνήθως επισκέπτες υψηλού εκπαιδευτικού και οικονομικού επιπέδου, οι οποίοι κινούνται σε καταλύματα υψηλών κατηγοριών, είναι διατεθειμένοι να ξοδέψουν αρκετά χρήματα, αλλά απαιτούν και πολύ υψηλή ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων.

Ο χρόνος παραμονής τους στον τουριστικό προορισμό κυμαίνεται συνήθως από 3 έως 5 ημέρες, ενώ υπάρχει η πιθανότητα παράτασης της παραμονής τους για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, με την μορφή κάποιων άλλων μορφών τουρισμού. Σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη του επαγγελματικού τουρισμού σε ένα τόπο, διαδραματίζει η διαθεσιμότητα των απαραίτητων υποδομών και υπηρεσιών, όπως αμφιθεάτρων, εκθεσιακών χώρων, καταλυμάτων, υποδομών για καφέ και εστίαση, υπηρεσιών διερμηνείας κτλ.

Συνεδριακός Τουρισμός και στους 4 νομούς της Κρήτης

Στην Κρήτη πραγματοποιείται σημαντικός αριθμός συνεδρίων κάθε χρόνο. Τα συνεδριακά κέντρα των μεγάλων, αλλά και των μικρότερων ξενοδοχείων παρέχουν σύγχρονες τεχνολογικές δυνατότητες για την ικανοποίηση και της πιο απαιτητικής εκδήλωσης. Είναι ο κατάλληλος προορισμός για να συνδιαστεί η διοργάνωση και η υλοποίηση του συνεδρίου με ξεκούραστες διακοπές και ποικίλες δραστηριότητες στο νησί.

Ταυτόχρονα δημόσιοι και δημοτικοί χώροι αποτελούν πρόσθετες επιλογές για διοργάνωση εκθέσεων, τελετών έναρξης και λήξης κ.τ.λ.. Οι εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου και του Πολυτεχνείου Κρήτης προσφέρουν πλήθος πλήρως εξοπλισμένων αιθουσών.

Η Ελλάδα 15^η στα Διεθνή συνέδρια(στοιχεία της Διεθνούς Ένωσης Οργανωτών Συνεδρίων(ICCA)

Πίνακας 9.2. Διεθνή συνέδρια

Διεθνή Συνέδρια (ICCA)										
Πόλη	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Βιέννη	47	73	65	63	63	74	99	116	135	147
Παρίσι	68	69	64	100	87	82	92	116	111	130
Βαρκελώνη	52	53	55	53	70	98	95	132	123	103
Βερολίνο	33	43	60	71	63	74	86	114	100	91
Βουδαπέστη	49	40	48	52	45	70	65	86	87	86
Λισαβόνα	35	69	32	42	45	61	72	75	70	69
Λονδίνο	63	54	54	80	58	66	67	66	74	68
Άμστερνταμ	55	62	55	63	55	63	57	76	85	67
Κωνσταντινούπολη	23	16	24	27	32	33	45	47	53	55
Αθήνα (22 ^η /15 ^η θέση)	25	24	22	20	29	39	40	54	53	51
Ρώμη	41	38	41	27	51	54	66	61	54	31
Σύνολο συνεδρίων διεθνώς	3.713	4.165	4.210	4.803	4.724	5.455	5.474	6.304	6.202	5.838

4.11 ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Μαθησιακός τουρισμός είναι ο τουρισμός που αναφέρεται στην μάθηση. Συγκεκριμένα, είναι κάθε μορφή τουρισμού που έχει σαν τουριστικό προϊόν τη μάθηση ή που η τουριστική πελατεία έχει θεσμική σχέση με τη μάθηση.

Οι κυριότερες μορφές μαθησιακού τουρισμού είναι:

- **Εκπαιδευτικός Τουρισμός:** Έχει σαν κύριο τουριστικό προϊόν τη μάθηση. Οι τουρίστες, δηλαδή, μεταβαίνουν σε ένα τουριστικό προορισμό για να εκπαιδευτούν και κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους έχουν και τουριστικές δραστηριότητες. Ή κάνουν τουρισμό, ένα οποιοδήποτε είδος τουρισμού, και κατά τη διάρκεια των διακοπών τους έχουν και εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Μορφές εκπαιδευτικού τουρισμού είναι τα διάφορα εκπαιδευτικά ταξίδια στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό, που οργανώνουν διάφοροι εκπαιδευτικοί οργανισμοί. Είναι επίσης η συμμετοχή σπουδαστών ή φοιτητών σε εκπαιδευτικές αποστολές (ανασκαφές, διάφορες έρευνες, πρακτικές ασκήσεις κλπ.), όπως και η συμμετοχή σε εκπαιδευτικά σεμινάρια, σε σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης και σε διάφορες εκπαιδευτικές συγκεντρώσεις, αν και εφόσον η συμμετοχή προϋποθέτει μετακίνηση προς τον τόπο που λαμβάνουν χώρα.

- **Μαθητικός, Σπουδαστικός, Φοιτητικός τουρισμός :** Αυτές οι μορφές τουρισμού έχουν σαν κύριο χαρακτηριστικό τους, το ότι η τουριστική τους πελατεία αποτελείται από μαθητές, σπουδαστές ή φοιτητές. Είναι στην ουσία τουρισμός νέων. Είναι επίσης εκπαιδευτικός τουρισμός, αφού η τουριστική πελατεία αποτελείται από νέους που έχουν θεσμική σχέση με την εκπαίδευση (φοιτούν σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα). Κατά τη διάρκεια του μαθητικού, σπουδαστικού, φοιτητικού τουρισμού, οι μαθητές, σπουδαστές και φοιτητές αντίστοιχα ταξιδεύουν στα πλαίσια διαφόρων προγραμμάτων με την μαθησιακή τους ιδιότητα. Χωρίς την ιδιότητα αυτή, όταν ταξιδεύουν, απλά κάνουν τουρισμό νέων.

Τα παραπάνω ταξίδια εκδηλώνονται συνήθως με την μορφή του κατασκηνωτικού τουρισμού ή με την μορφή εκδρομών (2-5 ημέρες) ή και μεγάλων εκδρομών (άνω των 5 ημερών)

4.12 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ

Ο θρησκευτικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ελληνικής τουριστικής κίνησης και αφορά την επίσκεψη σε θρησκευτικούς τόπους λατρείας, όπως μοναστήρια και εκκλησίες. Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια, τα μοναστήρια, με την αξιόλογη εικονογράφησή τους, με ψηφιδωτά, τοιχογραφίες και εικόνες, μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση με την θρησκευτική λατρεία. Ο θρησκευτικός τουρισμός αφορά κυρίως ευσεβείς περιηγητές, φιλέρευνους τουρίστες, αλλά και θαυμαστές της βυζαντινής τέχνης, οι οποίοι, μέσα από πολιτιστικά οδοιπορικά στον ελληνικό χώρο, έρχονται σε επαφή με την πνευματικότητα της ορθοδοξίας.

Σε πολλές περιοχές της χώρας, ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να συναντήσει, επίσης, κτίσματα και μνημεία λατρείας διαφορετικών δογμάτων και θρησκειών, που συνυπάρχουν σε ένα διαρκή διάλογο, αναδεικνύοντας το σπάνιο ιστορικό και πολιτισμικό παλίμψηστο του ελληνικού χώρου.

Ο θρησκευτικός τουρισμός χωρίζεται σε δύο κατηγορίες:

- προσκυνητές τουρίστες, στους οποίους επικρατεί το θρησκευτικό κίνητρο, επισκέπτονται μία περιοχή αποκλειστικά για την επίσκεψη στον θρησκευτικό χώρο
- τουρισμός θρησκευτικής κληρονομιάς, του οποίου οι τουρίστες ταξιδεύουν ομαδικά και συνδυάζουν το ταξίδι τους και με άλλες τουριστικές δραστηριότητες

Τα γενεσιουργά αίτια του θρησκευτικού τουρισμού:

- το πανανθρώπινο θρησκευτικό συναίσθημα, το οποίο παρακινεί τους τουρίστες να μεταβαίνουν σε τόπους των θρησκευτικών εκδηλώσεων για να ικανοποιήσουν τις θρησκευτικές τους ανάγκες
- η διασπορά των θρησκευτικών μνημείων-τόπων λατρείας σε διαφορετικούς τόπους από τους τόπους που διαμένουν οι θρησκευόμενοι
- ο χαρακτηρισμός των μεγάλων χριστιανικών γιορτών σαν ημερών αργίας, γεγονός που επιτρέπει στους εργαζόμενους να απομακρύνονται από τις εργασίες τους, όπως και στους γονείς με παιδιά σχολικής ηλικίας
- η επιθυμία επιστροφής στις ρίζες, τάση που τα τελευταία χρόνια συνεχώς ενδυναμώνεται η επιθυμία φυγής από τα αστικά κέντρα, η οποία ενισχύεται από την πιεστική, αγχώδη, και κουραστική ζωή της πόλης και από τις ψυχοσωματικές επιβαρύνσεις του αστικού περιβάλλοντος.

ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ-ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Οι εκκλησίες, χώροι προορισμένοι να καλύψουν τις ανάγκες της χριστιανικής λατρείας, αποτελούν χαρακτηριστικό στοιχείο του ελληνικού τοπίου. Από τα λιτά, μονόχωρα ξωκλήσια έως τους επιβλητικούς εγγεγραμμένους σταυροειδείς ναούς, οι εκκλησίες ακολουθούν συγκεκριμένους αρχιτεκτονικούς τύπους που καθιερώθηκαν σταδιακά, από τους πρώτους αιώνες διάδοσης του χριστιανισμού και εξής.

Όπως οι εκκλησίες, έτσι και τα μοναστήρια είναι στενά συνδεδεμένα με την ιστορία και την παράδοση της Ελλάδας. Ως μοναστήρι χαρακτηρίζεται το σύνολο των οικημάτων μέσα στα οποία διαβιούν μοναχοί ή γενικότερα τα μέλη μιας θρησκευτικής κοινότητας. Οι μονές απαρτίζονται συνήθως από ένα κεντρικό ναό (το λεγόμενο Καθολικό), παρεκκλήσια, τα κελιά των μοναχών, ξενώνες, την τράπεζα (τραπεζαρία), το μαγειρείο, τη βιβλιοθήκη κ.ά. Ο θεσμός του μοναχισμού πρωτοεμφανίστηκε τον 4ο αι. μ.Χ. με τους αναχωρητές (ή ασκητές) στην έρημο της Αιγύπτου, και γρήγορα εξαπλώθηκε σε άλλες περιοχές της τότε βυζαντινής αυτοκρατορίας. Η μεγάλη ακμή του από τον 10ο αι. μ.Χ. συνδυάστηκε με την ίδρυση πολλών μοναστηριών.

Η μεγαλύτερη μοναστηριακή κοινότητα στον ελληνικό χώρο βρίσκεται στο Άγιο Όρος, το γνωστό και ως περιβόλι της Παναγίας. Οι πρώτοι μοναχοί εγκαταστάθηκαν εκεί τον 5ο αι. μ.Χ. Το πρώτο κοινόβιο

όμως ιδρύθηκε τον 10ο αι., όταν ο Όσιος Αθανάσιος ο Αθωνίτης θεμελίωσε τη Μονή Μεγίστης Λαύρας (963), η οποία διατηρεί έκτοτε πρωτεύουσα θέση μεταξύ των άλλων αθωνικών ιδρυμάτων.

Το δεύτερο μεγαλύτερο και σημαντικότερο μοναστικό συγκρότημα του ελληνικού χώρου είναι τα Μετέωρα. Οι πρώτοι ερημίτες εγκαταστάθηκαν εκεί τον 11ο αι. Οι παλαιότερες μονές όμως ανάγονται στο 14ο αι. Από τα 24 αρχικά μοναστήρια σήμερα λειτουργούν μόνο τα έξι, ενώ τα υπόλοιπα είναι ερειπωμένα. Από αυτά οι μονές Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, Βαρλαάμ, Αγ. Νικολάου Ανάπαυσα και Αγ. Τριάδος φιλοξενούν άνδρες μοναχούς ενώ οι μονές Ρουσσάνου και Αγ. Στεφάνου είναι γυναικείες. Οι μονές των Μετεώρων έχουν χαρακτηριστεί από την UNESCO ως μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς. Σημαντικά μοναστικά μνημεία αποτελούν η Μονή Δαφνίου στην Αττική (11ος αι.), ο Όσιος Λουκάς στη Φωκίδα (11ος αι.), η Νέα Μονή Χίου (11ος αι.) κ.ά

4.12.1 Εικόνα του Θρησκευτικού Τουρισμού στο Ηράκλειο, Ρέθυμνο, Άγιο Νικόλαο

Μητροπολιτικός Ναός Αγίου Μηνά

Δυτικά από το ναό της Αγίας Αικατερίνης υπάρχει ένας μικρός ταπεινός ναός αφιερωμένος στον Άγιο Μηνά, ο οποίος από το 1735 είχε καθιερωθεί ως ο πολιούχος της πόλης, με εξαιρετικής τέχνης τέμπλο και εικόνες του ζωγράφου Γ.Καστροφύλακα. Το 1862 και μετά από περιόδους επαναστάσεων ενάντια στους Τούρκους, οι Χριστιανοί του Ηρακλείου αποφάσισαν να κατασκευάσουν ένα λαμπρότερο ναό για τον πολιούχο Άγιο τους, σε σχέδια του πρακτικού αρχιτέκτονα Αθανάδιου Μούση, ο οποίος ήλθε για αυτό το λόγο

Άγιος Τίτος

Ο ναός του Αγίου Τίτου κατασκευάστηκε αρχικά μετά την απαλευθέρωση της Κρήτης από το Νικηφόρο Φωκά το 961μ.Χ. Τη βενετσιάνικη περίοδο παρότι μετατράπηκε σε καθολικό ναό δεν έχασε τη βυζαντινή του φυσιογνωμία γιατί διατηρήθηκαν τόσο ο διάκοσμος όσο και τα ορθόδοξα κειμήλια και οι βυζαντινές εικόνες.

Σήμερα ο Άγιος Τίτος με την ομώνυμη πλατεία του είναι ένα από τα ομορφότερα σημεία της πόλης του Ηρακλείου με το μεγάλο πλάτανο να δεσπόζει ανάμεσα στα κτίρια της Λότζια και του ναού.

Άγιος Μάρκος

Χρησιμοποιείται σήμερα σαν εκθεσιακός χώρος, στεγάζεται από την Πινακοθήκη Ηρακλείου στην περιοχή της πλατείας των Λιονταριών.

Μονή Αρκαδίου(Ρέθυμνο)

Πρόκειται για μια μεγάλη στρατηγικής σημασίας μονή, η οποία υπέστη ολοκάυτωμα το 1866 κατά την επανάσταση των Τούρκων και σήμερα λειτουργεί ως μουσείο

Μοναστήρι Αγίου Γεωργίου Σεληνάρι

Στα σύνορα Αγίου Νικολάου και Ηρακλείου, ένα πανέμορφο περιβάλλον με υπέροχη θέα βρίσκεται το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου. Λέγεται μάλιστα σαν θρύλος, ότι όσοι περνάνε απ έξω πρέπει να σταματήσουν να ανάψουν κεράκι, ειδάλλως θα χάσουν κάτι πολύτιμο. Επίσης έχει υποθεί ότι απέναντι στο βράχο έμενε ο μοναχός που έχτισε το μοναστήρι και τώρα εκεί βρίσκεται ο τάφος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 Αναπτυσσόμενο είδος ο Εναλλακτικός Τουρισμός

Ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί ένα συνεχώς αναπτυσσόμενο είδος τουρισμού στην Ελλάδα και ασκεί μεγάλη γοητεία ιδιαίτερα στους κατοίκους των μεγαλουπόλεων. Οι δύσκολες συνθήκες ζωής των μεγάλων πόλεων δημιουργούν στους ανθρώπους έντονη επιθυμία να βρεθούν κοντά στην φύση για να απολαύσουν την γαλήνη, την ησυχία αλλά και το διαφορετικό τρόπο ζωής που τους. Ο επισκέπτης αποφεύγει τον συνωστισμό, το θόρυβο, την αισχροκέρδεια των ανεπτυγμένων και ήδη κορεσμένων τουριστικών περιοχών με στόχο την ψυχολογική του ικανοποίηση και να περάσει ένα ευχάριστο «διάλειμμα» από το άγχος, το στρες και τους έντονους και γρήγορους ρυθμούς της πόλης.

Η σημασία της τουριστικής οικονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο αυξάνεται σταθερά τα τελευταία 25 χρόνια, όπως και ο διεθνής ανταγωνισμός για την προσέλκυση τουριστών και αύξησης των εισπράξεων από τον τουρισμό. Στην Ελλάδα η σημασία του τουρισμού για την ανάπτυξη είναι ακόμα μεγαλύτερη.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του ελληνικού τουριστικού προϊόντος παραμένουν αναλλοίωτα από τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Το μοντέλο του ελληνικού τουρισμού εξακολουθεί να βασίζεται στον ήλιο και τη θάλασσα, παρουσιάζει έντονη εποχικότητα, ενώ προσφορά και ζήτηση είναι γεωγραφικά συγκεντρωμένες σε λίγες χώρες προέλευσης και συγκεκριμένους προορισμούς. Οι Μορφές εναλλακτικού τουρισμού, που θα μπορούσαν να μειώσουν την ένταση της εποχικότητας, παραμένουν ουσιαστικά αναξιοποίητες.

Ο τομέας του Τουρισμού, παρόλα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει καταφέρνει μέχρι στιγμής να αυξάνεται και να αναπτύσσεται συνεχώς σε αντίθεση με τους υπόλοιπους τομείς που αναπτύσσονται με πιο αργούς ρυθμούς. Ωστόσο οι αρμόδιοι φορείς δεν θα πρέπει να επαναπαύονται αλλά θα πρέπει να υιοθετήσουν πολιτικές για να αντιμετωπίσουν τυχόν μελλοντική τουριστική μείωση της ζήτησης.

Επίσης η τουριστική πολιτική θα πρέπει να έχει σαν σκοπό την προσέλκυση επιπρόσθετων τουριστών έξω από τα οργανωμένα δίκτυα των διεθνών καναλιών διανομής του ελληνικού τουριστικού προϊόντος που κυριαρχείται από τους οργανωτές ταξιδιών. Θα πρέπει να επιδιώκει την προσέλκυση τουριστών από χώρες που δαπανούν περισσότερο κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στην Ελλάδα. Ενώ από τη άλλη πλευρά οι τουρίστες που δαπανούν λιγότερα θα πρέπει να προσεγγιστούν με μία άλλη στρατηγική μάρκετινγκ.

Ο Τουρισμός είναι μία σημαντική οικονομική δραστηριότητα και απασχολεί ένα μεγάλο αριθμό ανθρώπων. Επομένως οι αρμόδιοι δεν πρέπει να παραμελούν τον κλάδο, αλλά πρέπει να γίνονται σημαντικές προσπάθειες για την αναβάθμισή του. Θα πρέπει να αποποιηθεί τις παραδοσιακές μορφές ερμηνείας του και να προσεγγίσει πλέον την έννοια μιας πολύκλαδης δραστηριότητας, η οποία συμμετέχει σ'όλους σχεδόν τους οικονομικούς κλάδους μιας χώρας. Γι' αυτό όμως καθίσταται επιτακτική η επιστημονική θεώρηση του τουριστικού τομέα, όπου θα επιδιώκεται η επιστημονική ανάλυση και διερεύνηση της πολυσύνθετης και πολυδιάστατης υπόστασης και λειτουργίας του.

5.2 Προγράμματα στήριξης του Εναλλακτικού Τουρισμού

Από τα μέσα του '90, η αιφορική ανάπτυξη του τουρισμού θεωρείται θέμα προτεραιότητας για θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο Ανακοίνωσης με τίτλο "*Συνεργασία μεταξύ μας για το μέλλον του Ευρωπαϊκού τουρισμού*", η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε την περαιτέρω "προώθηση της αιφορικής ανάπτυξης των τουριστικών δραστηριοτήτων στην Ευρώπη μέσα από τον καθορισμό και την εφαρμογή της Ατζέντα 21". Αυτό το ζήτημα υποστηρίχθηκε σθεναρά και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών.

Η πρόσφατη Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο "*Βασικοί προσανατολισμοί για την αιφορία του Ευρωπαϊκού τουρισμού*" προτείνει περισσότερα μέτρα για την ενδυνάμωση της συνεισφοράς της Ένωσης στην αιφορία του Ευρωπαϊκού τουρισμού. Επιπλέον, ο αιφορικός τουρισμός μπορεί να ωφεληθεί ιδιαίτερος από τις προσεγγίσεις και τα όργανα που περιγράφηκαν στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επιτροπή πάνω σε θέματα περιβαλλοντικής ολοκλήρωσης με την οικονομική πολιτική. Παράδειγμα αποτελεί η Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τη βιοποικιλότητα που περιλαμβάνει οδηγίες σχετικές με το θέμα της ανάπτυξης αειφορικού τουρισμού μέσα στις προστατευόμενες περιοχές και με χαμηλό αντίκτυπο στις προστατευόμενες περιοχές του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000. Τέλος, το Λευκό Βιβλίο σχετικά με την "Ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών για το 2010: καιρός για αποφάσεις" και οι πολιτικές της Ε.Ε. για τη διαχείριση του νερού και των αποβλήτων που επηρεάζουν άμεσα τον τομέα του τουρισμού που μπορούν να βοηθήσουν στην προώθηση της αειφορίας του τουρισμού.

Το 1993 στο πλαίσιο του Πέμπτου Προγράμματος Δράσης για το περιβάλλον "προς μια Αειφόρο Ανάπτυξη" προτάθηκαν τρεις άξονες δράσεις για τον τουρισμό και την παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος:

- διαφοροποίηση των τουριστικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της καλύτερης διαχείρισης του μαζικού τουρισμού και την ενθάρρυνση εναλλακτικών τύπων τουρισμού.
- βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών, έμφαση στην πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση των επισκεπτών, καθώς και στην καλύτερη διαχείριση της ροής των επισκεπτών.
- αλλαγή της συμπεριφοράς των τουριστών, στο πλαίσιο αυτό ενθαρρύνονται ειδικές δράσεις, όπως τηλεοπτικές καμπανιές, σύνταξη κώδικα συμπεριφοράς και ενθάρρυνση των επισκεπτών για κατάλληλη επιλογή μέσων μεταφοράς.

Η βιώσιμη ανάπτυξη του Τουρισμού προϋποθέτει διάφορους τομείς (Council of Europe 1996):

- Σχεδιασμός (πολεοδομία - χωροταξία): Ο σχεδιασμός των τουριστικών περιοχών πρέπει να γίνεται με βάση την φέρουσα ικανότητα του συστήματος, θα πρέπει να γίνεται οριοθέτηση περιοχών με τουριστική ανάπτυξη, να χρησιμοποιούνται τεχνικές για τη διαχείριση της ροής των επισκεπτών, να γίνει ουσιαστική εφαρμογή μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για κάθε έργο τουριστικής ανάπτυξης, να παρέχεται βοήθεια στις υποβαθμισμένες περιοχές προκειμένου να επανενταχθούν στην τουριστική αγορά, να γίνεται συστηματική και λεπτομερειακή καταγραφή περιοχών και να προτείνονται συνδυασμοί που θα αξιοποιούν την ποικιλία των μνημείων και της γεωγραφικής και της γεωγραφίας, θα πρέπει να υιοθετηθούν μέτρα για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, να υπάρξει ενθάρρυνση ήπιων παρεμβάσεων και γενικότερα ενθάρρυνση ήπιων μορφών τουρισμού(π.χ. αγροτουρισμός) που σέβονται τις ιδιαιτερότητες του τόπου υποδοχής κ.α.
- Θεσμική οργάνωση: Θα πρέπει να υιοθετηθούν μέτρα για την προστασία παραδοσιακών οικισμών, περιοχών με ιδιαίτερα οικολογικό ενδιαφέρον που αποτελούν ταυτόχρονα και τουριστικούς προορισμούς. Ταυτόχρονα θα πρέπει να ενισχυθεί η διαδικασία παρακολούθησης και εφαρμογής των διαφόρων κανονισμών που προβλέπονται γι' αυτές τις περιοχές.
- Οικονομική ανάπτυξη: Θα πρέπει να υιοθετηθούν κίνητρα για την ενθάρρυνση ορισμένων τύπου τουρισμού που σέβεται τις τοπικές ιδιαιτερότητες.
- Έρευνα: Παράλληλα με τις παραπάνω δράσεις απαιτείται να συνεχισθεί η μελέτη των επιπτώσεων από το φαινόμενο του τουρισμού αλλά και των δυνατοτήτων αποκατάστασης για περιοχές που αντιμετωπίζουν ήδη προβλήματα υποβάθμισης. Η χώρα μας παρά τα προβλήματα που αντιμετωπίζει έχει πολλαπλές δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Για να ανταποκριθεί στις νέες αυτές προκλήσεις θα πρέπει να επιλύσουμε τα όποια προβλήματα υποδομών και εξυπηρέτησεων υπάρχουν. Μία ανάσα οξυγόνου, έρχεται να δώσει το ΕΣΠΑ.

ΕΣΠΑ – Ευρωπαϊκά επιχορηγούμενα προγράμματα

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007 - 2013 αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007-2013.

Εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την οποία το ΕΣΠΑ «...εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου».

Για τη διαμόρφωση του ΕΣΠΑ 2007-2013 ως εγγράφου προγραμματισμού, αξιοποιήθηκαν εισροές από ένα σημαντικό αριθμό προτάσεων που υπεβλήθησαν στο Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, κατευθύνσεων - πολιτικών επιλογών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και ποσοτικών δεδομένων και μελετών.

Οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2005, με τις οποίες διασφαλίστηκαν έως το 2013 οι πόροι της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής για τη χώρα, οι νέοι Κανονισμοί των Ταμείων της ΕΕ, καθώς και οι Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής, αποτέλεσαν το πλαίσιο στο οποίο βασίστηκαν, μεταξύ των άλλων, οι εθνικές αρχές προκειμένου να προσεγγίσουν τις βασικές παραμέτρους του αναπτυξιακού προγραμματισμού και να καταρτίσουν το ΕΣΠΑ.

Επιπλέον, τα κυριότερα έγγραφα της ΕΕ που αναφέρονται στην αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβώνας και το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2005-2008, ελήφθησαν υπόψη κατά τη διαμόρφωση των βασικών στρατηγικών επιλογών - προτεραιοτήτων, καθώς συνιστούν κεντρικές μακροπρόθεσμες επιλογές για την Ευρωπαϊκή Ένωση, στις οποίες κλήθηκε να συμβάλει και η αναπτυξιακή πολιτική του νέου ΕΣΠ

Η διάρθρωση του ΕΣΠΑ σε Επιχειρησιακά Προγράμματα

Η αρχιτεκτονική των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) του ΕΣΠΑ 2007-2013 διαμορφώθηκε έτσι ώστε να υλοποιηθούν με το βέλτιστο τρόπο οι στρατηγικές επιλογές της χώρας, ενώ λήφθηκαν υπόψη τα νέα δεδομένα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 (63% του πληθυσμού της χώρας σε καθεστώς μεταβατικής στήριξης).

Το νέο σχήμα χαρακτηρίζεται από μικρότερο πλήθος Επιχειρησιακών Προγραμμάτων σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο 2000-2006, που οδηγεί σε πιο ευέλικτο σχήμα διαχείρισης: ο στρατηγικός σχεδιασμός της χώρας για την περίοδο 2007-2013 θα υλοποιηθεί μέσα από οκτώ (8) Τομεακά ΕΠ, πέντε (5) Περιφερειακά ΕΠ και δεκατέσσερα (14) Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας. Την περίοδο 2007-2013 το σύνολο των υποδομών προσπελασιμότητας θα υλοποιηθεί πλέον στο πλαίσιο ενός τομεακού ΕΠ, ενώ για τους τομείς της υγείας και του πολιτισμού δεν θα υπάρχει πλέον διακριτό ΕΠ και οι σχετικές δράσεις θα υλοποιηθούν από Περιφερειακά και Τομεακά ΕΠ.

Εκδούσα Αρχή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα συνολική δαπάνη: 456 εκατ. Ευρώ

Το πρόγραμμα «Ενίσχυση Μ.Μ.Ε. που δραστηριοποιούνται στους τομείς Μεταποίησης - Τουρισμού – Εμπορίου & Υπηρεσιών» αποτελεί μια επιμέρους πρωτοβουλία του Υπουργείου Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων με στόχο την ενίσχυση υφιστάμενων, νέων και υπό σύσταση πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων που θα υλοποιήσουν επενδύσεις προσανατολισμένες στην καινοτομία, το περιβάλλον και τις τεχνολογίες πληροφορικής.

Ο προϋπολογισμός της παρούσας προκήρυξης ανέρχεται σε 456 εκ. ευρώ και αφορά σε επενδυτικά σχέδια που θα υλοποιηθούν στις 13 Περιφέρειες της χώρας, στους σχετικούς Άξονες των πέντε Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ).

Η Δράση συγχρηματοδοτείται από τα ΠΕΠ: Μακεδονίας – Θράκης, Δυτικής Ελλάδας Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων, Κρήτης και Νήσων Αιγαίου, Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου, Αττικής και

υλοποιείται από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα και τον ΕΦΕΠΑΕ.

Ενισχύονται έργα επιλέξιμου προϋπολογισμού από 30.000,00 ευρώ έως 300.000,00 ευρώ για τη θεματική ενότητα «Μεταποίηση», από 20.000,00 ευρώ έως 300.000,00 ευρώ για τη θεματική ενότητα «Τουρισμός» και από 20.000,00 ευρώ έως 100.000,00 ευρώ για τη θεματική ενότητα «Εμπόριο - Υπηρεσίες».

Η Δημόσια Δαπάνη του προγράμματος συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και ειδικότερα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Εθνικό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Το ποσοστό της Δημόσιας Χρηματοδότησης ποικίλει ανάλογα με το καθεστώς και τον τρόπο υλοποίησης της επένδυσης (Ευρωπαϊκοί Κανονισμοί 1998/2006 και 800/2008).

5.3 Δημόσιες Σχέσεις- Διαφήμιση

Οι δημόσιες σχέσεις αποτελούν το εργαλείο διεύρυνσης της επικοινωνίας ανάμεσα στα φυσικά πρόσωπα και τις κοινωνικές ομάδες και ως διαδικασία υφίσταται από τα προχριστιανικά χρόνια, από την εποχή του φιλοσόφου Αριστοτέλη, ο οποίος υποστήριζε πως «η επικοινωνία και οι φιλικές σχέσεις αποτελούν προϋπόθεση της ευτυχίας».

Κατά τον 20^ο αιώνα οι δημόσιες σχέσεις αποσαφήνισαν τον ρόλο τους και οριοθέτησαν το πεδίο δράσης τους με σκοπό την εξυπηρέτηση των δύο βασικών σκοπών των επιχειρήσεων:

- την άσκηση του κατάλληλου έργου στην κατάλληλη στιγμή για όφελος του κοινωνικού συνόλου ώστε κατά αυτόν τον τρόπο να μπορούν να αναπτυχθούν γόνιμες σχέσεις με αυτό το σύνολο
- την επίλυση προβλημάτων ή τον προγραμματισμό αντιδράσεων σε συνθήκες ή καταστάσεις που δημιουργούνται από τρίτους παράγοντες και που αφορούν εκείνον (πρόσωπο, φορέα ιδιωτικό ή κρατικό, ιδιωτικό ή δημόσιο οργανισμό) ο οποίος χρησιμοποιεί τις δημόσιες σχέσεις λαμβάνοντας υπόψιν οικονομικά γεγονότα, κοινωνική κατάσταση, συνδικαλιστικές ενέργειες, γεγονότα εντός και εκτός των φορέων-οργανισμών, ενέργειες του κράτους.

Οι δημόσιες σχέσεις –εκ των πραγμάτων- συνιστούν επικοινωνιακή λειτουργία που δρα με στόχους, προοπτικές και σύστημα και επιδέχονται κανόνες, μεθοδολογία και επιστημονική, θεωρητική και τεχνολογική καθοδήγηση. Κύριος σκοπός τους είναι να καταρτιστούν και στη συνέχεια να εφαρμόσουν ένα πρόγραμμα ανάμεσα στην επιχείρηση και στο κοινό προς το οποίο απευθύνονται, συμβάλλοντας εκ παραλλήλου:

- στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού
- στην επέκταση των καταναλωτικών σχέσεων
- στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος
- στην αντιμετώπιση των επαγγελματικών κρίσεων.

Αυτός ο σκοπός καθιστά αναγκαίες τις δημόσιες σχέσεις και στις τουριστικές επιχειρήσεις και – κατ'επέκταση- και στις επιχειρήσεις του εναλλακτικού τουρισμού.

Οι δημόσιες σχέσεις ως λειτουργία και ως μοχλός ανάπτυξης στις επιχειρήσεις του Εναλλακτικού Τουρισμού απαιτούν καλό προγραμματισμό και ακρίβεια κινήσεων και βημάτων υλοποίησης των στόχων τους, ώστε να οδηγήσουν σε ικανοποιητικά αποτελέσματα.

5.4.1 Προγραμματισμός: απαραίτητος στις δημόσιες σχέσεις

Προγραμματισμός είναι ένα σύνολο λελογισμένων ενεργειών και μέσων κατάρτισης, εφαρμογής και έλεγχου και - εν τέλει πραγμάτωσης ενός προγράμματος, που εκπονήθηκε αποκλειστικώς για την επίτευξη συγκεκριμένων επιδιωκόμενων σκοπών και στόχων.

Ο σχεδιασμός ενός προγράμματος δημόσιων σχέσεων για μια επιχείρηση εναλλακτικού τουρισμού, διακρίνεται σε δυο σκέλη:

- στρατηγικός προγραμματισμός, είναι αυτός που ασχολείται με τους μακροπρόθεσμους στόχους της τουριστικής επιχείρησης και τις στρατηγικές και που χρησιμοποιεί τεχνικές προβλέψεων, ώστε να μπορεί να κάνει μακροπρόθεσμες προγνώσεις για τις εξελίξεις στον τουριστικό χώρο, για χρονική διάρκεια μεγαλύτερη της πενταετίας.
- τακτικός προγραμματισμός, είναι αυτός που ασχολείται με τις συγκεκριμένες αποφάσεις που πρέπει να παίρνονται για την λειτουργία της τουριστικής επιχείρησης προκειμένου να πραγματοποιούν οι στόχοι που τίθενται από τον στρατηγικό προγραμματισμό

Οι δημόσιες σχέσεις εκτός από έναν καλό **προγραμματισμό** χρειάζονται και ένα «**πλάνο πληροφόρησης**» έτοιμο και ευέλικτο για εφαρμογή του σε περιπτώσεις ανάγκης. Όλος αυτός ο «διοικητικός σχεδιασμός» μπορεί να εφαρμοστεί μόνο όταν περιέχει τα επόμενα έξι βήματα:

- δημιουργία βάσης δεδομένων με εκτίμηση της υφισταμένης κατάστασης, ανάλυση της και αξιολόγηση τη
- εντοπισμός των απειλών και ευκαιριών καθώς και σαφής προσδιορισμός των στόχων
- προσδιορισμός και επιλογή των «κοινωνικών ομάδων» στις οποίες θα απευθυνθούμε
- επιλογή των μέσων, των μηνυμάτων καθώς και των τεχνικών που θα χρησιμοποιήσουμε
- πρόβλεψη και προϋπολογισμός εξόδων
- αξιολόγηση των αποτελεσμάτων

5.5 Οι τρόποι προώθησης των επιχειρήσεων του εναλλακτικού τουρισμού

Η στρατηγική της τουριστικής επιχείρησης και η γνώση της κατάστασης της, με βάση την αξιολόγηση του κόστους και του αναμενόμενου κέρδους αποσκοπεί στο να προσδιορίσει και να επαναπροσδιορίσει το στόχο της καθώς και τις προτεραιότητες της οι οποίες σχετίζονται με:

- τη βελτίωση των ποιοτικών χαρακτηριστικών των εργαζομένων
- τη φιλοσοφία και την επιδίωξη να γίνει η τουριστική επιχείρηση γνωστή σε κάθε νέα τουριστική αγορά
- την παρουσίαση της ιστορικής διαδρομής της επιχείρησης και την ανάδειξη των επιτευγμάτων της
- την προσπάθεια ανάδειξης της εικόνας της επιχείρησης, αν έχει υιοθετήσει σύγχρονες οικονομικές τεχνικές ή νέες τεχνικές διείσδυσης στην τουριστική αγορά
- την προετοιμασία για νέες επενδυτικές δραστηριότητες που θα διευρύνουν το μέγεθος της και το κύκλο των εργασιών της
- την ανάπτυξη ή τη βελτίωση των σχέσεων της με τους κατοίκους των τοπικών κοινωνιών
- την επιμόρφωση των εργαζομένων σε αυτή ώστε να μπορούν να διαθέτουν όσο πιο αποτελεσματικά το τουριστικό προϊόν προς τουρίστες —καταναλωτές ή προς διανομείς τουριστικών πακέτων
- την απόκτηση εμπιστοσύνης των τουριστών-καταναλωτών ή την επαναπόκτηση της εμπιστοσύνης, εάν αυτή έχει χαθεί από κάποιο ατυχές συμβάν
- τη δημιουργία νέας επιχειρηματικής ταυτότητας και προβολής προς τα έξω

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Ελλάδα έχει ανάγκη τον ποιοτικό τουρισμό, που θα βασίζεται στις αρχές της αειφορίας, δημιουργώντας ένα παράλληλο αλλά και εξειδικευμένο τουριστικό προϊόν, το οποίο θα αναδεικνύει το ιδιαίτερο και αυθεντικό της πρόσωπο.

Φτάνοντας στο τέλος της εργασίας αναγνωρίζουμε τα υπέρ και τα κατά του Ελληνικού Τουρισμού :

Τα θετικά του Ελληνικού τουρισμού:

- Σημαντικός τουριστικός προορισμός παγκοσμίως (17η χώρα σε αφίξεις, 27η σε εισπράξεις: στοιχεία 2000)
- Πολύ σημαντικοί ιστορικοί και πολιτιστικοί πόροι.
- Αφθονία και ποικιλομορφία φυσικών πόρων.
- Ευρύτατη παραγωγή προϊόντων πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα στο πλαίσιο των τελευταίων τάσεων διατροφής.
- Δημιουργία τα τελευταία σημαντικών επιχειρήσεων όλων των κλάδων για προσέλκυση ειδικού τουρισμού, αναβάθμιση και εκσυγχρονισμοί μονάδων.

Τα αρνητικά του Ελληνικού τουρισμού:

- Ελλείψεις σε κοινωνικές υποδομές, εξοπλισμό και συναφείς υπηρεσίες και αδυναμία οργάνωσης
- Περιορισμένη διεύρυνση τουριστικού προϊόντος σε νέες κατηγορίες και νέες αγορές.
- Χαμηλή ημερήσια δαπάνη και μικρή διάρκεια παραμονής εισερχόμενου τουρισμού.
- Χαμηλή ανταγωνιστικότητα τουριστικού προϊόντος.
- Εξάρτηση από μεγάλα πρακτορεία διεθνούς τουρισμού.
- Έλλειψη κατάλληλα εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού, τόσο σε αριθμό όσο και σύνθεση
- Άνιση ανάπτυξη μεταξύ περιφερειών της χώρας
- Κόπωση των τουριστών από προϊόντα του μαζικού τουρισμού αλλά και από του παραδοσιακούς χώρους υποδοχής.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού εισάγουν την μορφωτική εμπειρία στη θέση της επιδερμικής επαφής με το «ξένο» στοιχείο, λαμβάνουν υπόψη τη φέρουσα ικανότητα του επισκέπτη εξατομικεύοντας τις ταξιδιωτικές προτάσεις, αρνούνται τη δημιουργία μηχανισμών περιφρούρησης του τουρίστα μέσω της διαμόρφωσης γυάλινων πύργων.

Ο περιβαλλοντικός, αγροτικός, αθλητικός, θρησκευτικός, πολιτιστικός ή τουρισμός με μορφές εθελοντισμού, επιχειρούν την επαναπροσέγγιση και ζεύξη της τουριστικής εμπειρίας με άλλες, παραγωγικές ή πολιτιστικές δραστηριότητες. Ο εναλλακτικός τουρισμός δεν μετατρέπει το χρόνο αναψυχής σε χρόνο σεμιναρίων, όμως αρνείται την κατάσταση της «υπνοβασίας» στην οποία καταδικάζεται ο συμβατικός τουρίστας (Εντγκαρ Μορεν, Μια πολιτική πολιτισμού, Νέα Σύνορα, 1998).

Δεν υποτάσσεται σε στενά πελατειακές λογικές αλλά προτάσσει την ιδιαιτερότητα του τοπικού χώρου και μέσω αυτής της ιδιαιτερότητας διαφοροποιεί το τουριστικό προϊόν και το κάνει μοναδικό και ελκυστικό. Ο εναλλακτικός τουρισμός θέλει να κάνει τον καθένα να «αισθάνεται σαν το σπίτι του», εξοικειώνοντάς τον με τις τοπικές αρετές, τα τοπία, τις τροφές, τα τραγούδια, το χορό, την ζωγραφική, την οδοιπορία, τη δημιουργία μέσα από την κατάσταση τηςσχόλης.

Αυτό που βλέπουμε σήμερα εμείς ως λύση στα προβλήματα του ελληνικού τουρισμού, οι ευρωπαίοι εταίροι μας το εφαρμόζουν με αξιοσημείωτη επιτυχία εδώ και αρκετά χρόνια. Η Ευρώπη ήδη δρέπει τα οφέλη του εναλλακτικού τουρισμού και βρίσκεται στο επόμενο στάδιο, αυτό της εξέλιξης, της εξειδίκευσης και της τελειοποίησης του. Η Ελλάδα βρίσκεται ακόμα στην αρχή αλλά έχει όλα τα εφόδια να ξελιχθεί σε έναν από τους καλύτερους προορισμούς Εναλλακτικού Τουρισμού παγκοσμίως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- «ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ»
Μανώλης Κων. Σφακιανάκης, Εκδόσεις «ΕΛΛΗΝ»
- «ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ»
Ρίγγας Χρήστος, Σημειώσεις στο μάθημα «αειφορία και εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Α.Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ , Ηράκλειο 2003
- «ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ: ΜΟΧΛΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ»
Δρ. Γεώργιος Στ. Έξαρχος / Δρ. Στέφανος Γ. Καραγιάννης
Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης, Θεσσαλονίκη 2004
- «ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ»
David A. Fennell, Εκδόσεις «ΕΛΛΗΝ», Αθήνα 2001
- «ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: ΑΡΧΕΣ, ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ»
William C. Gartner
- «ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ»
Νίκος Γ. Ηγουμενάκης, Κώστας Ν. Κραβαρίτης, Περικλής Ν. Λύτρας INTERBOOKS 1998
- «ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ»
Κοκκώσης Χ. – Τσάρτας Π. Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ Αθήνα 2003
- «ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ»
Τριανταφύλλου Γ. , Ε.Ε.Δ.Ε. Ηράκλειο 2001
- «ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ – ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ»
Κομίλης Π. – Βαγιωνής Ν. Εκδόσεις ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ Αθήνα 1999
- «ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ »
Μανώλης Σφακιανάκης εκδόσεις Ελλην
- «ΠΑΤΡΙΣ Εφημερίδα ,ΕΘΝΟΣ Εφημερίδα»
- «AMERICAN HISTORY :A SURVEY:vol 1 »
Birkley Alan ,New York College
- «ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΟΤΙΛΙΣΜΟΥ »
Εντγκαρ Μορεν, Νέα Σύνορα, 1998

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

www.biblionet.gr

www.gnto.gr (E.O.T.)

www.wikipedia.org

www.patris.gr

www.eedition.cnn.com

www.wttc.org (world travel & tourism organization)

www.greek-tourism.gr

www.agrotour.gr

www.agrotourism.gr

www.anthropos.gr

www.traveldailynews.gr

www.touristnews.gr

www.ecocrete.gr

www.in.gr/agro

www.experts.pathfinder.gr

www.gspa.gr

www.alternativegreece.gr

www.statistics.gr

www.touristorama.gr

www.altergreece.gr